

# EPA

## 2004-2014



A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA  
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL  
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK  
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT  
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR  
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,  
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,  
2014-BEN,  
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM  
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK  
10. ÉVFORDULÓJÁN.

XII. ÉV  
1-2  
SZÁM

# MAGYAR GRAFIKA UNGARISCHE GRAPHIK

Lapunk jelen számának fedele

Radó György terve,

F. Szántó fotója



1-12, k. 7-10.

NYOMDAIPART  
KÖNYV-  
REKLÁMMŰVÉS  
1971/1093. sz.

A NYOMDAIP

KÖNYV-

REKLÁMMŰVÉS

FOLYÓIRAT

Az idei **leipzig** tavaszi vásáron

legújabb kivitelű, 87×120 cm alakú **Roland kétszínnyomó-gyorsanjáró-offsetsajtó**nk több napon át egy legfinomabb raszterű munkát két színben nyomott, amikor

**5000 ívet, azaz**

**10000 nyomást végzett óránként**

Mínhogy a mások által kiállított hasonló egyik gép megfelelő gyorsaságot nyomás nélkül ért el, egy másik pedig e gyorsaságot megközelíteni sem tudta, így a **Roland kétszínnyomó-gyorsanjáró-offsetsajtó nyomásteljesítménye a legmagasabb, amely valaha az egy- vagy kétszínnyomó íves offsetsajtóval elértett.**

Roland-gépeink megépítésének előnyei a gépek kiszolgálását annyira megkönnyítik, hogy a **gyakorlatban mennyiségileg, minőségileg és időtartamban a legkiválóbbat nyújtják.** Más oldalról körlevelekben, hirdetésekben és prospektusokban ajánlott „legjobb”, „leggyorsabb” stb gépek teljesítményei, a fenti tényálláshoz képest, tárgyaltalanok.

**ROLAND** egy és kétszínnyomó-gyorsanjáró  
offsetsajtó a vezető német világmárka!



**FABER & SCHLEICHER AG • OFFENBACH AM MAIN**  
OFFSET- ÉS KÖNYOMDAI SAJTÓK LEGNAGYOBB NÉMET SPECIÁLGYÁRA



80 835

# SCHMIDT

# TESTVÉREK

**NYOMDAFESTÉKGYÁR RT**

**B U D A P E S T**

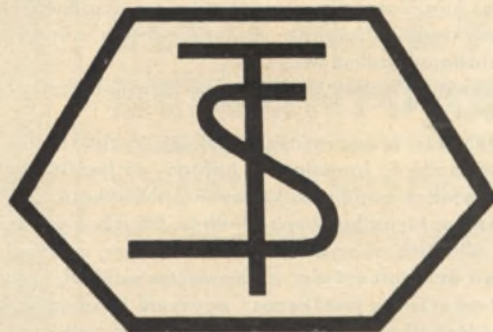
**GYÁR ÉS KÖZPONTI IRODA:**

**RÁKOSPALOTA**

**PÁZMÁNY U. 41**

**TELEFONSZÁM: AUTOMATA 952-85**

**SÜRGÖNY: FARBENSCHMIDT BUDAPEST**



**GYÁRTMÁNYAI:**

**AZ ÖSSZES KÖ-, KÖNYVNYOMDAI, VALA-  
MINT OFFSETFESTÉKEK. • KÜLÖNLEGESEN  
GYÁRTOTT MÉLYNYOMÓ-, ANILIN-GUMI-  
NYOMÓ- ÉS BÁDOGNYOMÓ-FESTÉKEK**



# AZ ÚJ »MANN«

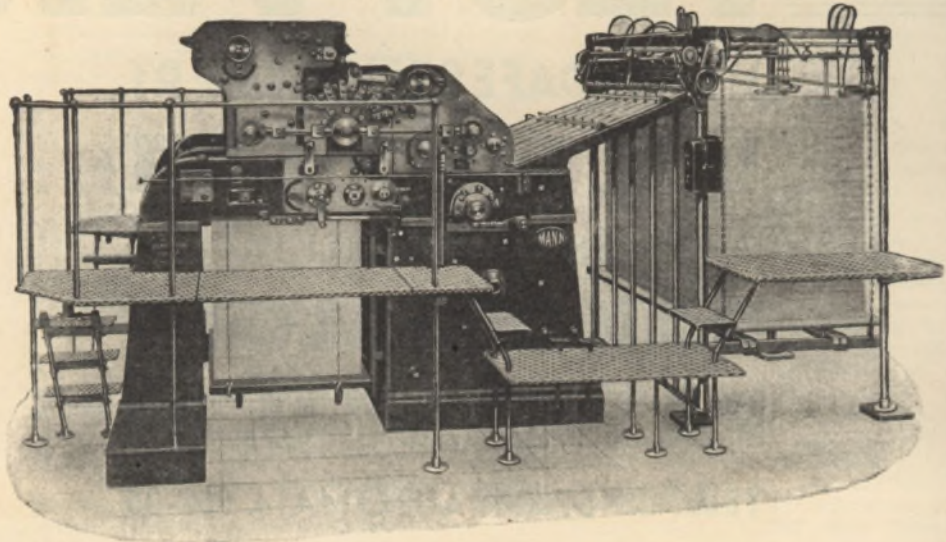
## nagyteljesítményű „Ultra-Rapid” egyszínű offsetsajtó

radikális újítást jelent az offsetgép-építés terén. A gyártásánál használt nagyértékű anyagok és a gyakorlati tapasztalatokból leszűrt tanulságok teljes érvényesítése folytán e gép különlegességszámba vehető.

### KÜLÖNLEGES ELŐNYEI:

Teljes egészében acélból épült és a térfogata pedig lényegesen kisebb

(más hasonló teljesítményű offsetgépekkel szemben két méterrel rövidebb)



### EGYÉB ELŐNYEI:

1. Kirakóasztalára egy méter magasra halmozhatók a kinyomott ívek; a kirakó három oldalról távolítható el.
2. Az üres kirakóasztallap automatikusan emelkedik helyére, fűrésztől kurblizásra nincs szükség.
3. A papír kirakása lassított menetben megy végbe, ami a gyorsjárású ívnyomógépeknél, kivált vékony papírnál multhatatlanul szükséges.
4. Festékezőszerkezete különlegesen nagy eldörzsölő művel bír. Óránkénti 4500 nyomásnál is tökéletes festékezős érhető el.
5. A festékező és nedvesítés beállítása, a kirakó süllyedése kívülről könnyen ellenőrizhető.
6. A gumikendő és formalemez befogó- és feszítőlécsei kivethetők.
7. Az illesztőek beállítása könnyen áttekinthető és ellenőrizhető.
8. Teljesen automatikus hengerindítás. Először a gumihengert kell nyomóképes helyzetbe állítani s ezt követően bárkikor állítható nyomásra a nyomóhenger, amikor is egyidejűleg a nyomás is megkezdődik.
9. Könnyű áttekinthetőség; a gépmester anélkül, hogy helyét elhagyná, figyelemmel kísérheti a lemezt és a kinyomott íveket is s a festékezőt egyszerű kézmozdulattal hajthatja végre.
10. Az erőátviteli mű a motorral együtt a gép belső részében nyer elhelyezést.
11. A festékező- és nedvesítőhengerek oldalról könnyen kiemelhetők.
12. A gumihenger nyomásállítása skálán ellenőrizhető.
13. Elektromos, gombnyomásos kapcsolás,
14. Központi olajozás.

Ehhez hasonló előnyökkel egyetlen más offsetsajtó sem rendelkezik s emellett az „Ultra-Rapid” nem is drágább más gépeknél.

**GEORGE MANN & CO. LTD. LONDON W.C. 1** AMPTON STREET  
GRAY'S INN ROAD  
**THE WORLD'S LARGEST MAKERS**

Képviselőt:

**König János, okl. gépészmérnök**  
Budapest IX, Remete ucca 23. Telefon: József 453-58



„... A gépmesterek dicsérik a spízmentes szedést s el vannak ragadtatva a kevés időt igénylő egyengetésektől...”

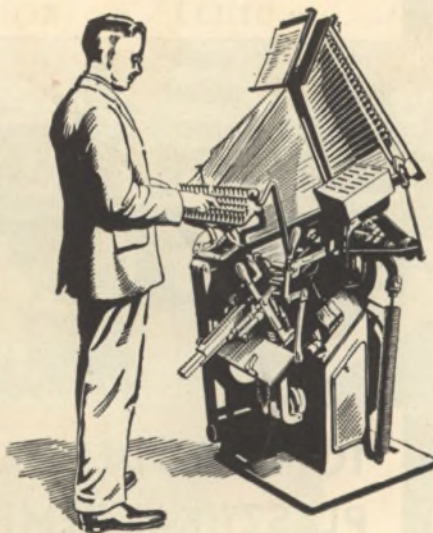
Igy nyilatkozott a napokban egyik üzletfelünk öt év alatt szerzett tapasztalatairól, amióta üzemében Typograph-szedéssel dolgoznak. Ez a prakszsból eredő nyilatkozat különös figyelmet érdemel.

## UJSÁGSZEDÉS

esetében fontos, hogy a szedés megdőlése vagy egyes magasabb sorok folytán előálló idővesztéséget elkerüljék. A Typograph tökéletes öntőszervezete minden ilyen rendellenességet kizár ●

**TYPOGRAPH G.M.B.H. BERLIN NW 87**

Képviselő Magyarországra részére: **Tanzer Miksa**  
Budapest VIII, Déry ucca 8. Telefonszám: 406-31



„... ez a legkiválóbb nyomtatott műszaki folyóirat...”

írja az egyik tekintélyes intézet vezetősége a mintaszerűen kiállított

**Offset – Tiefdruck – Hochdruck –**

## Buch- und Werbekunst

havi folyóiratról.

Minden füzet egy önmagában teljes anyagot tárgyal. 1930. végéig megjelent 75 füzet. Mint például:

- 1924–4. füzet: *A képeskönyv*
- 1925–9. „ *A papír*
- 1926–2. „ *A naptár*
- 1926–7. „ *A dessawi Bauhaus*
- 1927–9. „ *Kottacímleap*
- 1928–10. „ *A csomagolás*
- 1929–12. „ *Az állat a reklámban*
- 1930–9. „ *Az örök-nő a reklámban*

Minden füzet sok egy- és többszínű ábrát tartalmaz

Egyes füzetek ára az összeg előzetes beküldése után Rm. 3.50, évi előfizetés (12 füzet) esetén félévenként Rm. 18.90, portómentesen. — Megrendelések Der Offset-Verlag G.m.b.H. Leipzig C I, Seeburgstr. 57. küldendők.

## ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT

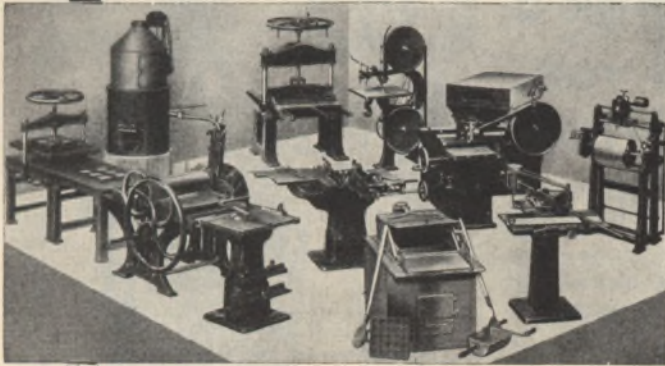
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS GALVANOPLASZTIKA  
BUDAPEST VI, DESSEWFFY U. 32  
TELEFONSZÁM: AUTOMATA 223-70 ÉS 271-18

DÍSZÍTŐANYAGOK, MODERN CÍM- ÉS KENYÉRBETŰK MAGYAR, NÉMET, ANGOL, FRANCIA, ROMÁN, LENGYEL, CSEH, TÓT, HORVÁT, SZERB, BOLGÁR, GÖRÖG, HÉBER, VALAMINT EGYÉB SZEDÉSEKHEZ

KÖZPONTOK:

● **H. BERTHOLD AG. BERLIN**  
● **D. STEMPER AG. FRANKFURT**





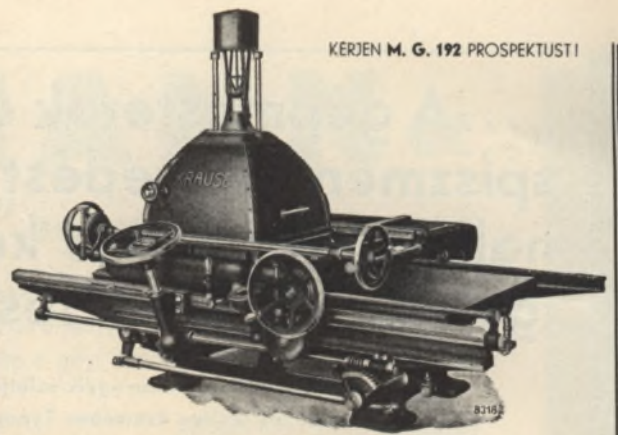
## TÖMÖNTÖDEI, GALVANO- PLASZTIKAI, KÉMIGRÁFIAI BERENDEZÉSEKET

minden kivitelben és méretben szállít

# A. HOGENFORST

GÉPGYÁR, LEIPZIG C 1

KERJEN M. G. 192 PROSPEKTUST!



## A GYAKORLAT BESZÉL...

„Miótán az M 100 K Krause-ismétlő-másológéppel egy idő óta dolgozunk, örömmel értesítjük, hogy megelégedést keltő eredményeket értünk el vele. Mindjárt a gép felállítása után, a szerelő utolsó kézmozdulatának befejezésekor egy órán belül egy nagy géplemezt nyomásra készen másoltunk vele. A gép egyszerű kezelése és pontos munkamódja ideális. Még változó személyzet — ha ugyanannál a munkánál is — sem jelent nálunk veszélyt egy jó regiszter sikerülése tekintetében.

Úgy látjuk, hogy a gépnél menetdifferenciákból eredő elszámítás a vonalas mérőpálcák és a finoman működő számmozdulatmutató által ki van zárva. A negatívkereteknek felülről való egyszerű kicserélése és a kép egyszerű átállítási helyének változtatásakor, lehetővé teszi a kombinált és keresztberakott ívösszeállítást is. Köszönjük Önnek, hogy ily pontosan dolgozó gépet szállított nekünk.”

# KRAUSE

KARL KRAUSE (LEIPZIG C 1) ZWEINAUNDORFERSTR. 59

Képviselet: Grafika Gépkereskedelmi Rt. Y, Ügynök u. 21. Tel.: Aut. 934-57

# Az INTERTYPE

szedőgépek világsikerei eldöntik a kérdést, melyik a jobb szedőgép. Újabban a nagy és kis üzemek egész sora tért át az

## INTERTYPE-SZEDŐGÉPEK

használatára. Tekintse meg üzemben az

## INTERTYPE-SZEDŐGÉPET

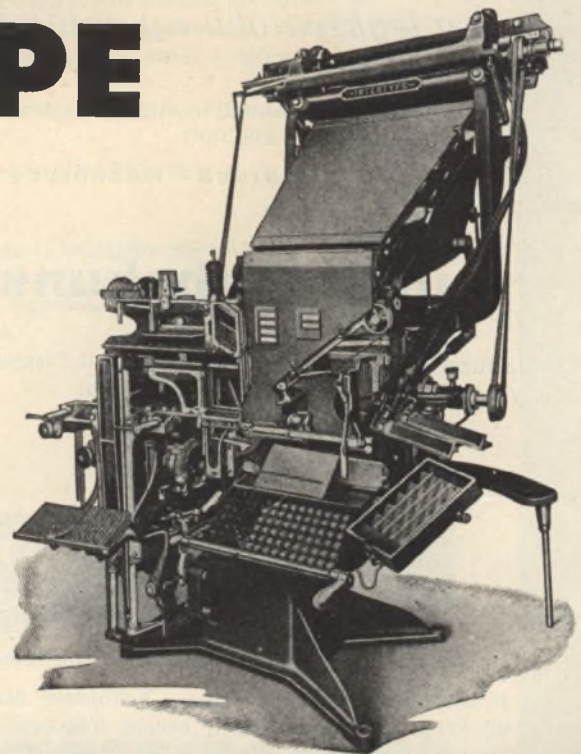
és Ön is el fogja ismerni, hogy az

## INTERTYPE A JOBB SZEDŐGÉP

Vezérképviselőlet Magyarország, Ausztria és a Balkán részére:

**GRAFIKA GÉPKERESKEDELMI RT**  
**BUDAPEST, ÜGYNÖK UCCA 21**

Intertype Corporation 1440 Broadway, New-York  
Intertype Corporation 360 Furman Street, Brooklyn N. Y., U. S. A.





*Gebr. Hartmann, Ammendorf-Halle a. S.*  
*Druckfarbenfabriken*



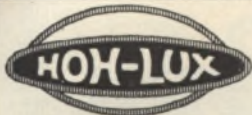
*Vierfarben-Buchdruck*



*Lorakat Magyarország részére:*

*Hartmann Testv. Nyomdaipari Rt., Budapesti Fióktelepe V.*





Védjegyünk kezkeskedik  
gyártmányaink kiváló minőségéért

**Minden**

szakember, aki már régóta jól bevált  
reprodukciós készülékeinken, gépeinken  
dolgozik, igazolja ezt az állításunkat



„HNRD” reprodukciós készülék teljes  
fémállványon, DRP és AP

Kimerítő költségvetéssel szolgál:

**HOH & HAHNE, LEIPZIG W 35**

FÉNYKÉPÉSZETI KÉSZÜLÉKEK ÉS GÉPEK GYÁRA  
AZ ÖSSZES REPRODUKCIÓS TECHNIKA SZAKÜZLETE

Vezérképviselőt:

**KÖNIG JÁNOS OKL. GÉPÉSZMÉRNÖK**

Budapest IX, Remete u. 23. Telefón: J. 453-58

**LEVÉLBORÍTÉKOK**

ABLAKOS BORÍTÉKOK,  
MAPPÁK ÉS DÍSZ-  
LEVÉLPAPÍROK

TELEFÓN: AUT.  
221-14 ÉS 130-86

**VASADI ÉS VÉRTESI**

(CÉGTULAJDONOS: VÉRTESI ALADÁR)  
LEVÉLBORÍTÉK- ÉS PAPIRNEMÜGYÁR  
BUDAPEST VI, VÖRÖSMARTY UCCA 50

# Miért **VICTORIA** **KOBOLD** **TÉGELYSAJTÓ**

- Mert** nem Boston-rendszerű tégelysajtó
- Mert** legmagasabb munkateljesítményű
- Mert** olcsó és értékes
- Mert** könnyen kezelhető
- Mert** egyszerű szerkezetű
- Mert** mindenféle papírmíniséget nyom
- Mert** pontos regisztrert biztosít

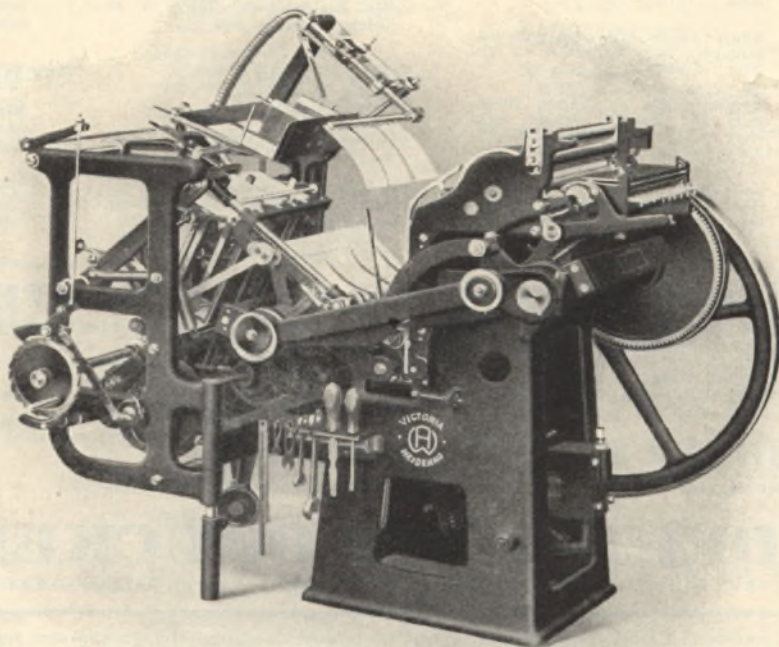
**Azért** minden nyomdatulajdonos érdeke, hogy a  
VICTORIA-TÉGELYSAJTÓT más géppel  
szemben előnyben részesítse, ha rendelőit  
olcsó és szép munkákkal akarja kielégíteni

**2800 nyomás óránként**

Kérjen prospektust és nyomásmintát!

**ROCKSTROH-WERKE**  
**A. G. HEIDENAU**

Képviseli: TANZER MIKSA, Budapest, VIII  
Déry ucca 8. szám. Telefon: 406-31



Victoria Kobold tégelysajtó három papírzaeszköt nyom egyszerre  
s ezzel 25 x 35 cm nyomásfelülete teljesen kihasználható



# HANS WUNDER

G. M. B. H.

## NYOMDAFESTÉK KENCE- ÉS HENGERANYAGGYÁR

**BERLIN-WILHELMSBERG**

**FIÓKGYÁR:** WIEN, XVII  
világhírű nyomdai, litográfiai, offset-  
és mélynyomófestékeinek magyar-  
országi vezérképvelelete és lerakata

**FREUND-BARÁT-FÉLE GRAFIKAI SZAKÜZLET**  
BUDAPEST V, CSÁKY UCCA 13. TELEFÓNSZÁM: AUTOMATA 282-35

# MAGYAR BESZERZÉSI FORRÁSOK:

## BETŰ

**Első Magyar Betűöntő Rt.**,  
Budapest VI, Dessewffy ucca  
32. Dívtos szöveg- és címbetűk  
minden nyelvhez. Sima és min-  
tázott rézleányok. Elvállalja egész  
nyomdai berendezések szállítá-  
sát. Telefon 223-10.

## FESTÉK ÉS HENGER

**Berger és Wirth Rt.**, Budapest,  
Márton ucca 19. Telefon: József  
306-35.

**Gödinger Béla hengeranyag-  
gyára és hengeröntője**, Buda-  
pest VIII, Tánácsics ucca 7. Tele-  
fon: József 424-23.

**König János okl. gépészmérnök**,  
Budapest IX, Remete u. 23. Tele-  
fon: J. 453-58.

**Lorilleux Ch. és Társa**, Buda-  
pest IV, Ferenc József rak-  
part 27. Telefon: Aut. 868-02,  
Lá 10-86.

**Lutz Ede és Társa Rt.**, Buda-  
pest VII, Órnagy ucca 4. Tele-  
fon: József 393-46, 334-65.

**Schmidt Testvérek**  
magyar nyomdafestékgyár,  
Budapest-Rákospalota,  
Pázmány u. 41.  
Telefon: Aut. 952-85.

## GÉPJAVÍTÁS

**Lówy László okl. gépészmérnök**,  
Budapest VI, Lovag ucca 20.  
Telefon: Aut. 223-67.

**Róna József**, Budapest V, Vi-  
segrádi ucca 3. Telefon: Aut.  
254-48.

**Universal Grafikai Szaküzlet**  
Rt., Budapest VIII, Rákóczi tér  
2. Telefon: József 348-12.

**Wörner J. és Társa gépgyár**  
Rt., Budapest V, Váci út 48.  
Telefon: Lipót 905-75.

## GRAFIKAI SZAKÜZLET

**Freund-Barát**, Budapest, Csáky  
u. 13. Telefon: Aut. 282-85.

**Goldstein A. utóda: Offenberger**  
Miksa, Budapest VII, Kazinczy  
ucca 32. Telefon: J. 423-95.

**Gutenberg-ház Geel Testvérek**,  
Budapest II, Hunyadi János út  
12. Telefon: Aut. 529-14.

**König János okl. gépészmérnök**  
műszaki irodája, Budapest IX,  
Remete u. 23. Telefon: József  
453-58.

**Lówy László okl. gépészmérnök**,  
Budapest VI, Lovag ucca 20.  
Telefon: Aut. 223-67.

**Tanzer Miksa**, Budapest VIII,  
Déry ucca 8. Tel.: J. 406-31.

## TÖMÖNTŐ

**Braun Testvérek**, Budapest VI,  
Izabella u. 70. Telefon: Lipót  
999-74.

## LEVÉLBORÍTÉK

**Rigler József Ede Rt.**, Buda-  
pest VI, Rózsa u. 55. Telefon:  
Aut. 250-55.

**Vasadi és Vértesi**, Budapest VI,  
Vörösmarty ucca 50. Telefon:  
Aut. 130-86, Aut. 221-14.

## PAPÍR

**Goldzieher Géza Rt.**, Budapest  
V, Akadémia u. 7. Telefon:  
Aut. 247-81, 232-98.

**Grosz és Vidor**, Budapest VII,  
Kertész u. 20. Telefon: József  
428-38, J. 443-10.

**Sas és Bauer Papírkereskedelmi**  
Rt., Budapest, Személynök u.  
21-23. Telefon: Aut. 225-20,  
260-99.

## MŰNYOMÓPAPÍR ÉS KARTON

**Herz és Bálint**, Budapest VII,  
Rózsa u. 27. Telefon: József  
396-39.

## SZEDŐGÉPEK

**Línotype szedőgép. Gutenberg-  
ház, Geel Testvérek**, Budapest  
II, Hunyadi János út 12, Wien  
VII, Lerchenfelderstr. 37.

**Typograph szedőgép. Vezérkép-  
viselő Magyarország részére**  
**Tanzer Miksa**, VIII, Déry u. 8.

## WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird,  
WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten ersonnen und ausgearbeitet wurde,  
WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbedrucksachen,

## DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 37. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

## DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreis: für Ungarn, Rumänien, Tschechoslowakei, Jugoslawien RM 28.00, Angestellte Rm. 21.00. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlungen halbo- oder vierteljährlich. Postscheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

Ha bővíteni akarja szakmabeli ismereteit  
fizessen elő a

## DEUTSCHER DRUCKER

című legjobb német szaklapra

Évenként megjelenik 12 vaskos szám. — Előfizetési ára negyedévre 7.— márka. — Kérjen ingyen mutatóvényszámot, amelyet bárkinek bérmentve küld a kiadóhivataltól

# Rendeléseknél szíveskedjék a Magyar Grafikára hivatkozni



# MELY CÉGEKET KELL ISMERNÜNK

## CÉGEK ÁBÉCÉ-RENDES JEGYZÉKE

### Acélmetszet-sajtölások

Lévélfaj- és cégmárkás specialitások. Finom burkolatok parfümériák részére és cigarettacsomagolások, Emil Bach & Co., Kunstamt, Nürnberg.

### Albert Fischer-galvánók

Galvanoplastik G. m. b. H., Berlin SW 48, Friedrichstr. 16.

### Aluminium és cink nyomólemezek

A. Laue & Co., Berlin NW 6, Karlstrasse 39.

### Aluminiumlapok

minden minőségben. Metallpapier-Gesellschaft, München 12.

### Aluminium nyomólemezek

„Algra”-márka. Algraphische Gesellschaft, Berlin-Schöneberg, Hauptstr. 8.

### Aszfaltok

Fedőaszfalt, szíriai aszfalt stb. Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Átnyomópapírok

C. Angerer & Göschl, Wien XVI—1. Szemesés pausz-papírok köre való átnyomásra, lekaparópapírok, autogr. kréta és tusok.

### Átnyomópapír

Richard Naumann, Dresden-A. 16. Nedves, berlini, áttetsző és autográfiai átnyomópapírok.

### Aufstieg-Bücherei

#### (Erlömeneteli Könyvtár)

I. kötet: „Vom Gehilfen zum Druckerei-Direktor”, der Weg zum fachlichen Aufstiege. Irta: R. Engel-Hardt. Ára 3.50 márka. „Deutscher Drucker” Berlin SW 61.

### „Axel” maratógép

1000-szeresen bevált. Falz & Werner, Leipzig C 1.

### „Barma” bronzírozó gép

Emil Bartsch gépgyár, Gautzsch bei Leipzig.

### Bádognyomó gyorsajtók

### Bádognyomó rotációs gépek

### Bádognyomó kézisajtók

J. G. Mailänder, Schnellpressen-Fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

### Berakókészülékek

Heinrich Rohrbacher, Berlin NO 55. „Simplex” tvberakó modern munkamód részére.

### Bőr hengercsövek

Johann Unverzagt, Offenbach a. M.

### Bőr hengerek

minden nyomtatási eljárás részére Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Bőr hengerek

M. Jordan & Sohn, Berlin S 42.

### Bronzírozó gépek

„Läco” Maschinenfabrik, Leipzig-Li.

### Bronzírozó gépek

Az ismert „KOHMA” sík bronzírozó gép. Kohlback & Co., Leipzig-Lind.

### Bronzírozó gépek

Hatszoros szalagleporelással, bevált szerkezettel, gyártja Lontke & Co., Maschinenfabrik G. m. b. H., Leipzig-Stött. II.

### Bronzírozó gépek

F. Lämmerhirt, Brandia b. Leipzig.

### Betüöntödei termékek

Bauersche Giesserei, Frankfurt a. M., Barcelona.

### Betüöntödei termékek

Wilhelm Woellmer's Schriftgießerei u. Messinglinienfabrik, Berlin SW 48. Távirathetők öntése.

### Carl Heynisch K.-G.

papírnagykereskedés, Berlin SW 68, Neuenburgerstr. 30. Dönhoff 2307. u. 08. Papírok minden nyomtatási eljárásához.

### Cink lemezek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Cink nyomólemezek

sík- és offsetnyomás részére. Fémnyomólemezzár Paul Ehmman, Stuttgart, Rotebühlstr. 51.

### Cink, réz és vörösréz

### lemezek, planpolirozás

A. Laue & Co., Berlin N 24, Oranienburgerstr. 58.

### Csiszolóanyagok

Finomsziszoló és síkkövek, csiszológolyók, csiszolórandekek. Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Cink és vörösrézlemezek

Werner & Schade, Berlin N 54.

### Enyvező-gépek

Minden nagyságban és minden munkálattal célra. Maschinenfabrik Laube, Dresden-A. 16. Blasewitzerstr. 68.

### Etikettező, gumizó

### és lakkozó gépek

minden nagyságban és kivételben. Maschinenfabrik Laube, Dresden-A. 16. Blasewitzerstr. 68.

### Fa betűk

Fabetűgyár Roman Scherer A.-G., Luzern (Svájc).

### Fa használati cikkek

Ludwig Koch & Sohn, Laasphe i. Westf.

### Ferrotypes

Dornemann & Co., Magdeburg.

### Festékdörzsolő gépek

J. M. Lehmann, Dresden-A. 28. A legrégibb különlegességi gyár.

### Festékek

Otto Baer, festékgyár, Radebeul-Dresden.

### Festékek

Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann Komm. Ges. a. Akt., Druckfarbenfabrik, Hannover.

### Festékek, kencék

Gebr. Hartmann, Halle-Ammendorf.

### Cink nyomólemezek

A. Laue & Co., Berlin N 24, Oranienburgerstr. 58.

### Festékek, kencék

Michael Huber, München.

### Festékek, kencék

Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann, Komm.-Ges. a. Akt., Druckfarbenfabrik, Hannover.

### Festékek, kencék

Kast & Ehinger, G. m. b. H., Stuttgart.

### Festékek, kencék

Dr. Lövinsohn & Co., Berlin-Friedrichsfelde.

### Festékek, kencék

Farbwerke Franz Rasquin A.-G., Köln-Mühlheim.

### Festékek, kencék

Hans Schleinitz, München 13.

### Festékek, kencék

Dr. Gustav Wicke, könyv- és könyomdai festékek, Berlin-Tempelhof.

### Festékek, kencék

Hans Wunder, G. m. b. H., Wilhelmsberg bei Berlin NO.

### Festékek, kencék, korom

Farbenfabrik Fischer, Naumann & Co., Ilmenau, Thür.

### Festékfecskenő-telep

Berlin S 42, Alexandrinenstr. 36.

### Festékgyárak

Siegwerk-Industrie-Gesellsch. m. b. H., Siegburg. Különlegesség: mélynyomófestékek.

### Filcek (nemez),

vilcskos posztó, nedves szövetek stb. Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Fűzőgépek

Preusse & Co. A.-G. Leipzig 181.

### Fűzőszalagok

Maschinenband-Weberei. Gebr. Köter, Leipzig W 33, Nr. 11.

### Galvánok és stereotípiák

Galvanoplastik, G. m. b. H., Berlin SW 48.

### Galvanoplastikai telep

Langbein-Pfanhauser-Werke AG. Abt. F. Leipzig O 28.

### Gépszalagszövőde

Gebrüder Köter, Leipzig W 33, Nr. 11.

### Grafikai szakirodalom-

katalógust kívánatra küld „Deutscher Drucker” Berlin SW 61.

### Gumikendők

abszolút megbízható minőségben offsetnyomás, bádognyomás és mélynyomás stb. részére. Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Gumikendők

Arnold Reinschagen, Leipzig. Alapítva 1868.

### Gumizott papírok

Leipziger Gummier- u. Lackieranstalt, Schroeder & Co., Lucka bei Leipzig.

### Hajtogató automaták

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu.

### Hajtogató gépek

Gebrüder Brehmer, Leipzig-Plagwitz.

### Hajtogató gépek

A. Gutherlet & Co., Maschinenfabrik, Leipzig.

### Hajtogató gépek

Preusse & Co. A.-G., Leipzig 181.

### Használt gépek

Kérjen jegyzéket készleteinkről. Hans Opitz & Co., Hannover.

### Használt gépek

Rudolf Stenz & Co., G. m. b. H., Berlin SW, Friedrichstr. 16.

### Hengeranyag

Felix Böttcher, Leipzig O 27.

### Hengeranyag

Chem. Fabrik Ortrand A.-G., Berlin NW 7, Dorotheenstr. 35.

### Hengeranyag

Kast & Ehinger G. m. b. H., Stuttgart.

### Hengeranyag

Hans Wunder G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg.

### Hengeranyaggyár

és hengeröntöde H. Möbius & Sohn, Haltingen, Bad. „Reform” hengeranyag.

### Hengeranyagot

minden zóna részére gyártanak Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Hengeröntő készülék,

sűrített levegő-vakuum.

### Hengermosó gép

függőleges, könyv-, kő- és offsetnyomás részére. Max Sadowsky, Berlin S 42.

### Hengeröntővállalatok

Berger & Wirth. Festékgyárak: Leipzig, Barmen, Amsterdam, Budapest, Leningrad, Rio de Janeiro.

### frórgépkartonok

Leipziger Gummier- und Lackieranstalt Schroeder & Co., Lucka bei Leipzig.

### Javító műhely

Boy & Walter, Berlin SW 68, Alte Jakobstr. 40—41.

### Kartonázsgépek,

mindenfajta és komplett berendezéseket szállít Maschinenfabrik Laube, Dresden-A. 16, Blasewitzerstr. 68.

### Kartonázsgépek

Preusse & Co. A.-G., Leipzig 181.

### Kasirozóöntézet

Robert Grosse Kartonnagenfabrik, Leipzig 90, Weidmannstr. 2.

### Kémigráfiai berendezések

Paul Drews, Berlin SW 68. A grafikai ipar különlegességi gyára.

### Kizárányanyag

Bauersche Giesserei Frankfurt a. M. és Barcelona.

### Kliséfák

Joh. Weber, Göppingen (Würt.)

### Kliségyár

Johann Hartleib, Berlin S 14. Kérjen katalógust a készletben levő vignettákról.

### Kliséhezaválók és anyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

### Klisék

Nem nyomda, hanem kliségyártás. Elismert elsőrendű munkák. Vonalas maratások, autotípiák. Fémsetetek, galvánok. Stereotípiák és matricák. Retusok, vázlatok mindenféle nyomtatványokhoz. Legolesőbb árak. Hansa-Klischees Dresden-A. 1, Postafiók 261.

### Klisék

C. Angerer & Göschl, fotokémiái műint. Wien, XVI—1.

### Klisék

Thebran & Kraushaar, Berlin SO 36.

### Korrektúraelhúzó prések

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu.

### Könyvkötödei és kartonázsgépek

August Fomm, Maschinenfabrik, Leipzig-Reudnitz.



**Könyvkötődei szükségletek**  
mindenfélét ajánlják  
Wilh. Leo's Nachf. Stuttgart.

#### Könyvkötő-fűződrót

J. D. Boecker Söhne,  
Hohenlimburg (Westf.)

#### Könyvkötődei és kartonáz- gépek

Gebr. Brehmer, Leipzig-Plagw.

#### Könyvnyomdai eszközök

G. E. Reinhardt, Leipzig S  
3/106. (Csak vizsonteladókknak.)

#### Könyvnyomdai gyorsajtók

Dresden-Leipziger Schnellpres-  
senfabrik A.-G., Coswig i. S.

#### Könyvnyomdai gyorsajtók

J. G. Mailänder, Schnellpressen-  
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

#### Könyvnyomdai használati cikkek

és anyagok.  
Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Könyvnyomdai hengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Könyvnyomdai segéd- eszközök

G. E. Reinhardt, Leipzig S  
3/143 a (csak ismételteladókknak).

#### Lehúzó prések

Robel & Co., München S 50.

#### Levélboríték- és zacskógyár

Walterwerke Maschinenfabrik  
m. b. H., Leipzig W' 31.

#### Litográfiai hengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Litográfiai kövek

Ajánl saját bányáiból  
J. Friedrich Daeschler,  
Langenthalheim E (Bayern). Soln-  
hofen, Mörsheim.

#### Litográfiai kövek

Kékek és sárgák, legjobb álla-  
potban.  
August Daeschler & Co., G. m.  
b. H., Solnhofen (Bayern).

#### Litográfiai kövek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Litográfiai szükségleti cikkek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Litográfiai tusokat és

#### litográfiai krétákat,

mint valamennyi szakkavogó  
preparátumokat gyártanak  
Rohrer & Klingner, Leipzig-Co.  
12.

#### Maratólap (transp.)

Rez. Steinbach & Strache.  
Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Matricalapokat, matricaport

1891 óta gyárt elsőrendű minő-  
ségben. Carl Ostersmann, Bre-  
men. Bel- és külföldön legjobb  
eredménnyel bevezetve. Stereo-  
típiai papírok minden használá-  
tos formátumban készletben. —  
Kívánatra mintát küld.

#### Matricatisztító gép

Max Sadowaky, Berlin S 42.

#### Másolókeretek

pneumatikus préseléssel, offsett-  
mély- és horganyomáshoz.  
Kliséggyártás és typonyeljárás.  
Máslóvilámpák és villamos ön-  
működő vakumszivattyúk.  
P. Schmidt & Co.  
Berlin SW. 11, Schönebergstr.  
26.

#### Másolókészülékek

offset, mély- és cinknyomás ré-  
szére pneumatikus rányomással.  
D. R. P. megjavított kivitelben.  
Máslóvilámpák és elektromos  
vacuumszivattyúk, automatiku-  
sak. P. Schmidt & Co., Berlin  
SW 11, Schönebergerstr. 26.

#### Mélynyomás

Kompl. mélynyomótelepek be-  
rendezése. Willy Schwede, Ham-  
burg 36, Gr. Theaterstr. 34—35.

#### Mélynyomófestékek

minden gép részére.  
F. Ruckelhausen & Co.,  
Farbenfabriken, Eppstein im  
Taunus.

#### Mélynyomóanyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Mélynyomó rotációs gépek, ívszerakásra

J. G. Mailänder, Schnellpressen-  
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

#### Mélynyomóhengerek

minden alakban. Csiszoló- és  
simítógépek. Rézbevonótelepek.  
K. Walter, München SW,  
Plinganserstr. 22.

#### Mélynyomóhengerek

Rézbevonótelepek.  
Langhein-Pfanhauser-Werke AG.,  
Abt. F, Leipzig O 28.

#### Mélynyomóhenger-csiszoló- gépek

Rakelésiszológép DRP. Címfej-  
csiszolókészülék hengersizítők-  
kocsival D. R. G. M. Vörösréz-  
hengerek újrakészítése. Otto  
Wuschig, Berlin SO 36, Marian-  
enstr. 31—32. Tel.: Oberbaum  
F 8, 31 86.

#### Molton, Moleskin

Csak nagybani előadók részére.  
Backofen & Sohn, Mittweida-Sa.

#### Nyomóhengerborítószeretek és nyomóhengerfúthozatok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Offsetátvittelek,

az eredetihöz hű kivitelben és a  
legrovidebb skála felhasználása  
átnyomással. Sauer & Co., Ber-  
lin SW 68, Alexandrinenstr. 26.

#### Offsetheft 1928

sok érdekes gyakorlati cikket  
tartalmaz az offsetnyomatásról  
és számos színes műmellékletet.  
Ára 2.75 márká. „Deutscher  
Drucker”, Berlin SW 61.

#### Offsethengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Offsetkéziprések

J. G. Mailänder, Schnellpressen-  
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

#### Offsetmásoló készülékek

pneumatikus rányomással és fel-  
csapható üveglappal, D. R. P.,  
verseny nélkül.  
P. Schmidt & Co., Berlin SW 11,  
Schönebergerstr. 26.

#### Offsetnyomdai anyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Offsetsajtók

„Planeta-Quinta”, „Planeta-Ter-  
tia”, „Planeta-kétszínű”, „Leip-  
zig”, „Dresden”, „Kleinod”,  
„Kleine”, „Rubens”. Minden cég-  
nek a legjobban megfelelő, leg-  
tökéletesebb gép! Dresden-Leip-  
ziger Schnellpressenfabrik A.-G.  
Coswig, Bez. Dresden. Európa  
legnagyobb offsetsajtó-gyára.

#### Offsetsajtók

Faber & Schleicher A.-G.,  
Offenbach a. M. Offsetprekéket  
szállít úgy minőségileg, mint  
mennyiségileg legjobb teljesít-  
ménnyel. A vezető német világ-  
márka.

#### Offsetsajtók

Dresden-Leipziger Schnellpres-  
senfabrik A.-G., Coswig i. Sa.

#### Offsetsajtók,

„Leipzig”, „Kleinod”, „Kleine”,  
„Rubens” és a kétszínű „Planeta”  
offsetsajtók. Vezető  
márkák a legtökéletesebb kivitel-  
ben.

Dresden-Leipziger Schnellpressen-  
fabrik A.-G., Coswig i. S. Európa  
legnagyobb offsetsajtó-gyára.

#### Öznizőgépek

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

#### Özniző gépek

Const. Hang, Göppingen-A.

#### Papírnagycég

Berth, Siegmund, Berlin  
SW 68. T. Dönh. 1400—1404. Fi-  
nom és csomagolópapírok.

#### Papírok (gumizott)

Leipziger Gummier- u. Lackier-  
anstalt, Schweder & Co.,  
Lucka bei Leipzig.

#### Pecsétjegysajtók

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

#### Perforáló gépek

Märkische Perforiermaschinenfb.,  
Berlin SO 36.

#### Perforáló gépek

Maschinenbauanstalt  
M. Vetter & Co., Leipzig-Gohlis.

#### Pénztekercspapírok

Vasúti és postaúrlapok. Druckerei  
Hermann Lukowski, Breslau 2.

#### Prégelt pecsétmárkák,

Mindennemű aranypréselések,  
árjelző- és mintakártyák stb.  
Tömegpéldányszámú specialitá-  
sok. Emil Bach & Co., Kunst-  
anst. Nürnberg.

#### Raszterek

az összes reprodukciós eljárás-  
sokhoz.

Raster-Syndikat, Frankfurt—  
München, G. m. b. H.  
Haas—Etha—Koh-i-noor. Telep:  
Frankfurt a. M. Neue Mainzer  
Str. 77.

#### Reprodukciós intézet

Eberhard Schreiber, Leipzig.  
Klisék, fotolitográfia.

#### Reprodukciós intézet

Louis Gerstner, Leipzig 18.  
Kunstanstalt f. Autotypie u.  
Zinkätzung.

#### Reprodukciós készülékek

Paul Drews, Alte Jakobstr 4.  
Berlin SW 68. Optika, raszter,  
ívlámpák és gépek.

#### Reprodukciós készülékek

V. Koula, Prága, Zitná ul. 27.  
Legjobb beszerzési forrás.

#### Rézbetű- és ferrotípöntöde

Dornemann & Co., vésőintézet,  
Magdeburg.

#### Rézbetűk könyvkötők

#### számára

Dornemann & Co., Magdeburg.

#### Rézbetűk könyvkötők részére

Dornemann & Co., Messing-  
schrift- und Ferrotypengießerei,  
Gravieranstalt, Magdeburg.

#### Rézliának

Bauersche Giesserei,  
Frankfurt a. M. és Barcelona.

#### Rotációs gépek

csomagolópapírok részére,  
Fischer & Krecke, G. m. b. H.,  
Bielefeld 13.

#### Szakirodalom

Aufstiegbücherei, 1. kötet: „Vom  
Gehilfen zum Druckerei-Direk-  
tor”, der Weg zum fachlichen  
Aufstieg. Irta: R. Engel-Hardt.  
Ára: 3.50 márká. „Deutscher  
Drucker”, Berlin SW 61.

#### Szakirodalom-katalógus

kívánatra küld a „Deutscher  
Drucker”, Berlin SW 61.

#### Szakiskolafüzet 1928

Szedéspéldák gazdag gyűjte-  
ménye, számos bel- és külföldi  
szakiskolából. Ára 2.75 márká.  
„Deutscher Drucker”,  
Berlin SW 61.

#### Száraz stereotípiai matricák

Porosin gyorsanszáradó matri-  
cák. Gyártják: Rosenthal & Co.,  
Röthenbach a. d. Pegnitz, Bay.

#### Szedés- és nyomtatáspélda- füzet

Száznál több mintával, az összes  
nyomatási eljárásokban. Ára  
3.50 márká. „Deutscher Drucker”,  
Berlin SW 61.

#### Szedőgépkatapultok,

javítások, feldolgozások. Specia-  
litása: kizáróékek.  
Ernst Albrecht, Berlin SW 29,  
Gaeienaustrasse 67.

#### Tangirozóborók

Leipziger Tangier-Werke,  
Leipzig-Pl.

#### Tekercsvágógépek,

300—1500 mm vágási szélességig,  
papíros és karton részére. Ma-  
schinenfabrik, Laube, Dresden-A.  
16, Blasewitzerstr. 68.

#### Tömöntődei keményítőtelep

Langhein-Pfanhauser-Werke AG.,  
Abt. F., Leipzig O 28.

#### Viaszkendő,

hengerfilcek, alátét- és nedves-  
szövetek stb.  
Böttcher & Renner, Nürnberg.

#### Vignetták

Bauersche Giesserei,  
Frankfurt a. M. és Barcelona.

#### Vizsgálókészülékek

Louis Schopper, Leipzig S. 3.

#### Vonalozógépek

A „Kis Reinhardt” az a vona-  
lozógép, amely minden üzemben  
nélkülözhetetlen. Vonalozószéles-  
sége 80 cm-ig.  
„Silima” és „Dulima”.  
„Flakoli” sima fejszedést nyomó-  
és vonalozógép, G. E. Reinhardt,  
Abt. Förste & Tromm, Leipzig  
S 3/143b.

#### Vonalozó gépek

A „Kleine Reinhardt”, amely vona-  
lozógép minden üzembe való.  
Vonalozószélesség 50 cm-ig.  
„Dulima” egyoldali vonalozás.  
„Flakoli” síkszedés fejnyomó- és  
vonalozógép.  
Mintaszertű szerkezet és teljesítőkép-  
esség. Ötvenéves tapasztalat.  
G. E. Reinhardt, Abt. Förste  
& Tromm,  
Maschinenfabr. Leipzig S 3/106.

# ÁTNYOMÓPAPIROSOKAT

KIVÁLÓ MINŐSÉGBEN 40 ÉV ÓTA GYÁRTUNK ● RICHARD NAUMANN DRESDEN 16, SCHUMANN STRASSE 45



## A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon:

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 30 pengő, fél évre 15 pengő.

Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 5 pengő. **Előfizetési díj**

**külföldiek részére:** Az európai kontinensen 30 P, Angliában, valamint a tengerentúli államokban 6 dollár

**Jahresbezugspreise:** Für die europäischen Staaten (mit Ausnahme England) 30 Pengő, für das übrige

Ausland 9 Dollar. Einzelbezugspreis: 5 Pengő, resp.

1 Dollar. Die Magyar Grafika erscheint zweimonatlich

# MAGYAR GRAFIKA

A NYOMDAIPAR, KÖNYV- ÉS REKLÁMMŰVÉSZET FOLYÓIRATA. MEGJELNIK KÉTHAVONKÉNT, MINDEN ÉVBEN HATSZOR, NYELVMŰVELŐ ÉS

# UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ MELLÉKLAPOKKAL. SZERKESZTI: ROSNER KÁROLY. FELELŐS SZERKESZTŐ: WANKO VILMOS. FŐMUNKATÁRSÁK: KNER ALBERT,

KUN MIHÁLY ÉS LÖWY LÁSZLÓ. SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

**BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM**

## Tartalom:

**Laupál Antal (Kassa):** Mesterszedés és nyomtatástechnika

**Wanko Vilmos:** Újévi üdvözlőlapokról (22 ábrával)

**Löwy László:** A mélynyomás gyakorlatából

**Wanko Vilmos:** Elmékedés az Uhertype fényszedőgépről (2 ábrával)

**Nádai Pál (Párizs):** Akrobaták, szépasszonyok és algéri katonák

**ABC:** Negatív sorok rajzolása.

**Victorisz Géza:** Konstruktív tipográfia tudatos gyakorlása

**Dr. Rabinovszky Márius:** Párizs és Berlin között

**Bálint György:** Irodalom

**Löwy László:** Egyengetés a mélynyomásnál

**Kun Mihály:** A „fototípus” és társai

**Max Hertwig (Berlin):** Az írás (6 képpel)

**Harasztli József:** A világ legelterjedtebb könyve

**Geyer Raoul (Párizs):** Az ábécé Voltaire szerint

**Namónyi Ernő:** Fáy Dezső Dante-illusztrációi

Szélükön gumizott nyomtatványok vágása (2 ábrával)

A grafikai iparok mesteriskolája Lipcsében (2 képpel)

Radikális változás az offsetsajtó-építésben

Magyarnyelvű Linotype-instrukciós könyv

A Nyomdaipari Továbbképző Szaktanfolyamok zárókiállítása

A kritika rovata. Könyv- és lapszemle. Följegyzések. Pályázati hírek.

Új betűk és díszek. Technikai újdonság

**Dallos Hanna:** 12 naptárfejléc

**Tábor János:** Kilenc fejléc, két szedéspélda

**Lányi Imre:** Nyolc fejléc

**Balla Éva:** Két reklámlap

**Lukáts Kató:** Reklámbélyeg

Melléklet: Kner Izidor (Gyoma): Újévi üdvözlőlap



# Mesterszedés és nyomtatástechnika

A XIX. század elején, mikor a kéziszajtó helyét a König Frigyes által feltalált gyorsajtó kezdte elhódítani, a kézműves könyvnyomató-mesterségben nagy átalakulások törtek maguknak utat, hogy a megfelelő helyet elfoglalják. A régi patriarkális műhelyrendszerben minden egyes könyvnyomató tényleg mesteri munkát végzett. Egy-egy könyvet saját maga tervezett, szedett, nyomtatott, sőt a hozzávaló nyersanyagokat, úgymint a kencét, festéket és olajat is maga állította elő. Ehhez nem ritka esetben magának a nyomtatandó könyvnek a megírása is hozzájárult és ha nagyon jól mentek az ügyek, akkor a bekötés is, amit végül egy kis kereskedelmi gyakorlat tetőzött be azzal, hogy a megírt, kizsedett, kinyomtatott és bekötött könyvet vásárról vásárra hordta eladás végett.

Ennek a rendszernek a levegőjébe a modern munkamegosztásnak a rendszere és levegője vegyült, amely mind nagyobb és nagyobb részen tódult be, míg végeredményében az egész patriarkális rendszert a modern termelési módnak az alapelvei váltották fel. Ennek folytán a könyvnyomtatás eddigi kizárólagos meghatározása már egyéb munkákat is kezdett magába foglalni, úgy, hogy a munkamegosztás nem kizárólag a szedésre, nyomásra és bekötésre terjedt ki, hanem a legszorosabb értelemben vett szedésnek a teendői is több részre oszlottak, aszerint, hogy valamelyik munkaerő a szedésnek melyik ágában bírt nagyobb gyakorlattal, ami természetszerűleg maga után vonta azt, hogy a nagyobb üzemekben a nyomtatás terén is ez a folyamat ment végbe. Kifejezetten a könyv nyomtatása mellett kialakult tehát egy olyan munkakör is, mely a szedőtől nagyobb ambíciót, önállóságot és szélesebb látókört követelt, s így a kompresszedőtől való megkülönböztetésképpen megkapta a merkantilszedő elnevezést.

A géptechnika folytonos haladása azonban mindig nagyobb és nagyobb lehetőségeket nyitott, olyannyira, hogy ezzel párhuzamosan a nyomtatás terén is beállt az a nagy bonyolultság, amelyből csak a folyton termelni vágyó és akaró gépmester nagy nyomó került ki kellő tudással felvértezve. Ez a rohamos fejlődés a merkantilszedőt és a gépmestert, illetve a nyomót mindig közelebb hozta egymáshoz, mert az e természetű munkák már a kezdet kezdetén azt követelték, hogy úgy a szedőjük, mint a nyomójuk a szellemi megoldásból fakadó törvényszerűségeket megértse, hogy ennek folytán az a bizonyos munka a közös megértésből fakadó legyen és elüssön a többi sablonos munkáktól. Ez a siker azonban nem kizárólag a két egyén igyekezetén és törekvésén múlott, hanem az anyagok és a technikán is. Mivel pedig a kézműves-könyvnyomtatáshoz használatos, kézzel merített papíros abban az időben kezdett már nagyon ritka lenni, válogatásról szó sem lehetett, éppen úgy a festékek tekintetében sem, aminek következtében nem maradt más hátra, mint a nyomtatástechnika, mely az akkori időben abban élte ki magát, hogy a szép, tiszta és éles nyomtatás képében tündökölt.

A térhódítást, illetve a könyvnyomtatás meghatározásának terjeszkedését a technikai újítások napról napra továbbra is és még jobban elősegítették, amit közben a papíros- és festékgyártás terén történő újítások és új anyagok olyan erővel vittek előre, hogy a szedőterem szótárában rövidesen egy új szóval találkozunk, melynek viselője a merkantil szót viselő szedő fölé kerül s a merkantil munkák meghatározása alá nem tartozik többé más, mint tényleg a kisebb kereskedelmi nyomtatványoknak az elkészítése. Minden egyéb, a nagyobb gondot és művészi érzéket megkövetelt munkák az akcidents elnevezést kapták, szedőjüket pedig akcidentszedőnek nevezték el. Ezek az akcidents munkák a merkantilmunkáktól fokozatosan nagyobb önállóságot és még fejlettebb ízlést követeltek meg, az eszmei megoldások pedig megkivánták, stílusuknál fogva, a megfelelő anyagot és technikát, minek különösen a papírosban és a szín- és festékekterében kellett kifejezésre jutni, mert az akcidentszedésnek a XIX. század második felében egy olyan korszaka kezdődött, mely az építkezés reneszánszától kezdve a rokokó, biedermeier, barokk, empire stílusokon keresztül a szabadirányig terjedt, hogy ugyanennek a századnak a végén és a XX. század elején megteremtse a szabadabb mozgást ezen a téren is, hogy a klasszicizmusban jusson kifejezésre.

Ez az időszak az akcidentszedőtől és a gépmestertől, illetve a nyomótól már igen magasfokú, önálló tudást követel és azt bizonyítja, hogy a szedőnek és a gépmesternek, illetve a nyomónak nagy feladatai vannak, mely feladatok az akcidentszedőnél egy formának a megtervezésében és felépítésében, a gépmesternél vagy nyomónál pedig a legnehezebb törtszineknek a megkeverésében, amelyek minden stílusú munkáknál mások és mások, továbbá a nyomtatástechnikában nyilvánulnak meg. Figyelembe kell vennünk ezeknél a stílusú munkáknál az alapnyomatoknak nagy számát, melyeknél az egyes



Dallos Hanna: Naptárfejlécek





Dallos Hanna: Naptárfejlécek

helyeken két-három szín is egymásra kerül, aminek természetesen anélkül kell megtörténni, hogy azokon a helyeken zsíros felületek keletkezzenek, mert ez úgy technikai, mint esztétikai szempontból már abban az időben is nagy hátrányt jelentett.

Ezenkívül ezek a stílusok, mint a rokokó, biedermeier, barokk, empire, kötött stílusok, melyek egy-egy kornak a szellemi életét tükröztetik vissza, komolyak és jellegzetesek, minélfogva minden egyes munkának megvan a maga rendeltetése és kifejezése, színekben szigorúan meghatározottak, olyannyira, hogy egy árnyalatnyi, sőt nüansznyi eltérés komoly hátrányokat von maga után. Ezeknél a stílusú munkáknál tehát úgy a szedőnek, mint gépmesternek, illetve a nyomónak legelsősorban azon kellett igyekezni, hogy ezeknek a stílusoknak a történelmével és jellegével legyenek tisztában, hogy a gyakorlati együttműködésüknek fennakadás nélkül biztos eredménye lehessen, mivel az ilyen stílus korlátozza a mozgási szabadságot és bizonyos határok közé szorítja a szellemi alkotóképességet azért, mert maga ez a stílus már megvolt, így tehát inkább az interpretálása vált szükségessé, így ha ezt az interpretálást úgy a szedő, mint a gépmester vagy nyomó jól képezte, a művészi követelményeknek, jobbanmondva törvényeknek tettek eleget, ami az egész könyvnyomtató iparra nézve kedvező kihatással volt. Amint látjuk tehát, annak az akcidenszedő-generációnak nem volt szüksége a keresésre és kutatásra, ehelyett azonban a határozott stílusimeretére, nagy tudására és széleskörű látására volt építve munkálkodásának az eredménye, amiben kétségbevonhatatlanul nagy segítségére volt a gépmesternek vagy nyomónak nem kisebb tudása és széles látóköre, amit a magasabbfokú technikai ismeretével és ízlésével támasztott alá.

Ezeknek a stílusoknak a kultiválása, vagy ahogyan az előbb mondtuk: interpretálása után következett az egyén alkotóképességének szabadabb mozgása, melyet a nagy történelmi idő akasztott meg, de amelynek lezajlása után ismét egy sajátos szellemi felszabadulás következett az embertermék munkájában is. A megkötöttségek azáltal, hogy egy régmúlt történelmi stílust kellett ismételni, megszűntek, ezzel szemben a szellemi szabadszárnyalás, az egyéni alkotóképesség mégjobban jutott szerephez, aminek következtében bizonyos kilengések is kerültek felszínre, azáltal, hogy hosszú évszázadokon keresztül nem keletkezett és nem szűnt meg annyi stílus, mint ezalatt a pár év alatt. Expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, dadaizmus és több más stílus nemcsak a képzőművészetbe és a grafikába, hanem a tipográfiába is igyekeznek gyökeret eresztetni, ami a legnagyobb mértékig sikerült is.

A könyvnyomtatás kifejezése alá tartozó eme munkakörök folytonos tágulása maga után vonja, hogy a nagy történelmi idők közvetlen bekövetkezése előtt keletkezett és az akcidens kifejezés fölé helyezett „mesterszedés” szó általánosan elterjedt lett, nem a szabatosabb, szakszerűbb hangzása miatt, hanem kifejezetten azért, mert a tipográfiai mestermunkák egy olyan szellemi alkotóképességnek és olyan magas szempontoknak az érvényesülésével jönnek létre, melyeken a művészi és esztétikai szempontok az anyaggal és technikával párosulnak és ezzel létrehozzák a tipográfiai művészt, a legmagasabb rendűt.

Igy született meg az új ember, az igazi régi könyvnyomtatómester modern megalkotásban és friss szellemmel áthatva, hogy a szellemi megoldás, forma, szín, verseny és technika, melyekben kivétel nélkül bennfoglaltatik a lélek hatalma és teremtő ereje és így az ember terméke munkájában kivétel nélkül egy-egy fogalmat jelentenek, összhangba hozza és megalkossa vele a XX. század első felének könyvnyomtató remekait.

Amint látjuk, a gyorsajtó és később a tégelysajtó feltalálásával a könyvnyomtatás ezen része előtt új lehetőségek nyíltak, mely lehetőségeknek a folytonos átalakulása állandóan a szellemi megoldás, a forma, a szín, az anyag és a technika körül forog, mert ezek az dolgok azok, melyek közül mindegyik nagy tartalommal és alkotóerővel rendelkezik, együttvéve pedig az ember alkotóképességének fokmérőjét képezik. Ez egy olyan igazság, amelyből a mindennek művészete folyik. Képzőművészet, grafika, iparművészet, ipar és ezek között tipográfia is, ha figyelembe vesszük, hogy a szellemi metamorfózis az anyagnak és technikának is a folytonos átalakulását és új anyagoknak a felszínrehozását vonja maga után, mely úgy a szedő, mint a gépmester, illetve a nyomóra egyaránt a legnagyobb fontossággal bír, mivel minden szellemi megoldás magába foglalja a formát, a felhasználandó betűk vonalainak karakterét, a színt, ami együttvéve törvényszerűleg szabja meg az anyagot és a technikát.

Ennek dacára ennél a kérdésnél túlnyomó nagyrészen az a vélemény uralkodik, hogy az egyes nyomtatványok azért hatnak olyan különlegesen, mert nagyon jó festékkel és nagyon finom papírosra vannak nyomtatva, de külö-



## Újévi üdvözlőlapokról

Az idei évforduló alkalmából lapunk szerkesztőségéhez beküldött üdvözlőlapok száma jóval meghaladja a múltévi termést. A száznál jóval nagyobb tömeget átnézve, jólesőleg állapíthatjuk meg, hogy azok a tipográfiai és művészi nivó, nemkülönben technikai kivitel dolgában is sokkal jobbak az előző évi lapoknál. Túlnyomó részben betűöntödei anyagból készült tipográfiai, kísérésben rajzzal kombinált szedések vagy grafikai rajzok képezik az anyagot, melyet az alábbiakban részletesebben is méltatunk.

Elsősorban az egyéni lapokat.

**Augenfeld József** két lapot küldött be; mindkettő eredeti rajz, illetve tervezet. Mint alkalmaztatás nélküli sorban élő munkásnak nem volt módjában üdvözlőjét nyomtatott kivitelben előállítani. Az egyik lapocskája tipoanyagból tervezett nyomdász-sas, egy kis ólommetéssel kombináltan aránylag könnyen ki is szedhető. Ha nem is újszerű munka, de hatása jó. A második kevésbé sikerült.

**Bárd Gyula** szárnyas lapjának alapgon dolata jó, de a 3. oldalon lévő blickfangos B kezdőbetűnek az 1. oldalt képező szárnyon alkalmazott félkorongos kiegészítése helyett célszerűbb lett volna a 3. oldalon lévőhöz hasonló egyszerű vonalkiegészítést használni. Mostani formájában, csukott állapotban,



A Grász és Vidor papírnagykereskedő cég újévi lapjának első oldala

Színezése: sárga, zöld, kék, piros, fekete és ezek egymásrányomásából keletkezett másodrendű színek

nösen, hogy nagyon magas árak van. Ha ez egy bizonyos mértékig elfogadható is, viszont vannak olyan nyomtatványok is, amelyek amellet, hogy egyszerű papirosra és közönséges festékekkel vannak nyomtatva, mégis szépek, sőt művésziek. Miért? Azért, mert annak a bizonyos nyomtatványnak a szellemi megalkotása olyan, hogy feltétlenül és leghatározottabban csak azokat az anyagokat és technikát tűri meg. Ez ismételtelen egy olyan művészi és esztétikai törvényszerűségből fakadó tény, amely alól kivételt tenni nem lehet, azért, mert a művészi hatású nyomtatványnak nem az az alapja, hogy finom anyagokat használnak fel hozzá, hanem abból, hogy a szellemi megoldásnak megfelelő struktúrájú vagy teljesen síma felületű, egészen, kevésbé, vagy túlfényes, egészen fehér, vagy ettől többé-kevésbé eltérő árnyalatú papirost alkalmaznak. Éppen ilyen magasabb szempontoknak az érvényesülése írja elő a színt és a megfelelő színnek a kikeveréséhez alkalmazott technikát is. Az egyik szellemi megoldás az egészen élénk, intenzív színeket és a transzparens anyagokat követeli, a másik viszont a tört színeket és többé-kevésbé a fedőanyagokat, hogy azok a bizonyos felületek fénytelen és szürke hamvas jelleget nyerjenek. A harmadik megoldás viszont azt követeli, hogy teljes tömörségében alkalmazzák azt a festéket, de mindamellet úgy, hogy fénytelenül érvényesüljön, hogy a mellette alkalmazott másik festék a diszkrét fényével megadja a megfelelő jelleget. A felületesen szemlélő és az anyagiakat túlértékesítő és a művészi és esztétikai szempontok fölé helyezkedő bírálhat csak aszerint, hogy szép és művészi csak az a nyomtatvány lehet, melyhez megfizethetetlen anyagokat használnak fel, mivel a szellemi megoldásból folyó anyagokat és technikát nem az anyagi, vagyis pénzérték határozza meg, hanem a művészeti és esztétikai törvények, ami természetesen aztán más lapra tartozik, hogy legtöbbszörre pont azoknak az anyagoknak nem túl magas az ára és nem az a technika a leghosszadalmasabb, amelyet a művészi és esztétikai törvények vonnak maguk után. Ezekután nyugodtan kifejezhetjük azt, hogy a mesterszedést meghatározása az utolsó negyedévszázad alatt fogalomná nőtt, hőtartalma a szolgálatában állót a régi könyvnyomtatómester értékével vonja be, aki a betűk vonalainak az erejével, az anyaggal és technikával, a művészi és esztétikai törvényekkel és szabályokkal, továbbá a grafika fogalmának tisztánvaló látásával és a tipográfiai szabályokkal és készségével, végül az összes grafikai sokszorosítási eljárásoknak az ismeretével és megkülönböztetésével alkotja meg nagyértékű munkáit.

Ne értsük félre, az eddig elmondottoknak semmiesetre sem az a céljuk, hogy beleavatkozzanak a mesterszedő teendőibe, csupán az, hogy megállapítsák mesterszedő által szükségelt széles látókört és magasfokú tudást, hogy



Dukai Károly üdvözlőlapja. (A misztikus ára sárga, a harang arnyalfeljai ezüstösök, a felhőkarcolóak falai világos és teljes kék színűek. A háttér és kontúr fekete. A szöveg a 3. oldalon piros és fekete nyomású. (Ennek felé: BUÉK-t az első oldal száma eltakarja)



ez a kiegészítés megsemmisíti a betűjellegét és B iniciálé helyett blickfangos 8-ast látunk. A szárny alatti szöveg (a jókívánság megismétlése más szavakkal) bizvást elmaradhatott volna, mert középre zárt soraival sehogysem simul az egyébként konstruktív ízű kompozícióba.

**Bruno Ackermann** (Berlin) lapja öt egyszerű, de kitűnően síkbaállított sor két színben nyomva.

**Bezúr Géza** szintén kétféle lapocskával vesz részt a felvonulásban. Az egyik lapja középtengelyes, jól kiegyensúlyozott tipomegoldás, a másik aszimmetrikus, de foltképzésben és színezésben az előbbinél erőteljesebb.

**Csupka Antal, Einhorn Mór és Riczkó Sándor** rajzolt lapja igen ötletes és dekoratív hatású munka. Színezésben némi korrekcióra szorult volna. A tiszta sárgát nem ártott volna pirossal erős narancssá erősíteni, avagy kékesvörössel nyomtatni. Mostani kivitelében ugyanis az É betű nem válik ki a háttér dekoratív elemeiből olyan élesen, amint az kívánatos volna és amely élesen emelkednek ki a pirossal, késsel, illetve feketével nyomott **B, U, K** betűk, melyeknek láncolatát a sárgaszínű É betű kevésbé intenzív feltja megbontja. (E lap kicsinyített ropprodukcióját alább mutatjuk be.

**Dukai Károly** üdvözlőlapjának nyomta-

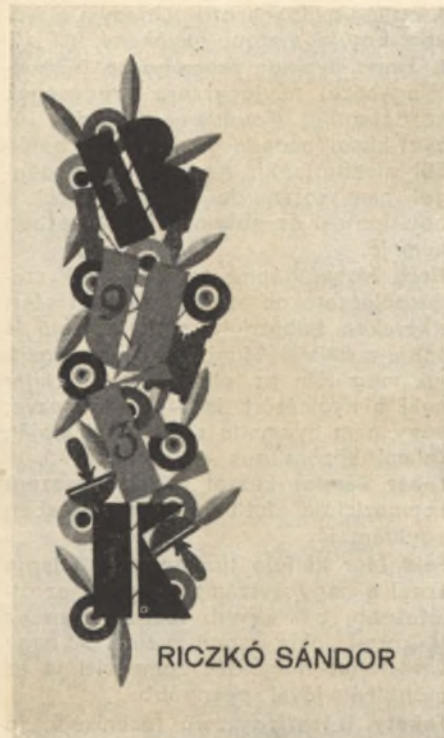


A Grósz és Vidor cég újévi lapjának harmadik oldala. Színezése azonos az első oldallal  
Tervezte Dukai Károly s a Világosság Rt nyomása

szellemi alkotásai, nagy megoldásai, amelyek annyi magas szempontoknak a figyelembevételével és érvényesülésével jönnek létre és reprezentálják a tipográfiai művészetet, mennyiben függenek a nyomtatástechnikától és mit követelnek a nyomtatástechnikával szoros összeköttetésben levő individueltől, vagyis a gépmestertől és a nyomótól.

Még mielőtt továbbmennénk, terjünk rá magára a technikára, vagyis a nyomtatás technikájára, nem mint individuális teendőre, hanem a tipográfiai művészi alkotások létrejöttének egyik legnagyobb alkotóerővel bíró részére, mivel a technikát itt nem az egyén dirigálja, hanem a technika írja elő törvényszerűleg a többi alkotóerőnek az egyetemével azt, hogy a közreműködő Individuell, ebben az esetben tehát a gépmester vagy nyomó ezt a törvényszerűséget megértse és ehhez alkalmazkodva, azt végrehajtsa. Ezért ennek természetes folyamánya, hogy a mesterszedő megoldásainál és alkotásainál rendkívül nagy fontossága van a nyomtatástechnikának, akár mint művészi, esztétikai vagy technikai szempontból és úgy önmagától folyik az a nagyfontosságú tény, hogy nem eredhet helyes nézőszögből az olyan vélemény sem, mely a szellemi megoldásnál, tehát ebben a pillanatban a mesterszedő alkotásainál a nyomtatástechnikát másod- vagy harmadrendű kérdésnek tekinti, mert be van bizonyítva, hogy nagyon sok esetben egy gyengébb szellemi megoldást a megfelelő nyomtatástechnika elsődrendű alkotássá formál, ami annyit jelent, hogy amit esetleg a mesterszedő elmulasztott, azt a gépmester vagy nyomó helyrehozhatja, szigorúan megjegyezve, hogy nem mesterszedéstechnikai teendőket értve ez alatt, hanem az itt elmondott törvényszerűségekből eredőket.

A nyomtatástechnika itt mindig a magasabb fogalmat jelenti, tehát nem a crosse-hochét, a mindeháron fényeset és csillogót, hanem szigorúan a művészi törvényszerűségekből fakadót és azt, hogy nem a nyomtatástechnikával összefüggő különböző anyagoknak felhasználásával nem odaváló keletkezik, létesül, ami tehát esztétikailag hátrányos, eltűnjön, vagy a dolgok kellő ismeretével előre meg legyen akadályozva, ilyen hátrány pedig több van és az mind az anyagból és technikából ered, így a nyomtatástechnika fogalma alá tartozik és a gépmesterrel vagy nyomóval szoros kapcsolatban van. Ezért ez a gépmester vagy nyomó szempontjából nem a másodrendűséget, hanem ellenkezőleg, a legnagyobb mértékű önállóságot jelenti, mert ez ugyanazokat a magasabb szempontokat foglalja magában, mely szempontok a mesterszedő alkotásainál kell, hogy érvényesüljenek. A gépmesternek vagy nyomónak azért éppen olyan nagyfokú ismeretre van szüksége, mint a mesterszedőnek, ha azt akarja, hogy a mesterszedő alkotásainál szintén alkotórészt tulajdonítson magának azzal, hogy vele együtt, egymás intencióit és a szellemi megoldásból folyó törvényszerűségeket megértve alkossa meg a modern tipográfiai művészetet.



A Pallas-nyomdabéliek újévi lapja. Rajzolója: Csupka Antal. Színezése: A B. betű piros, az U. betű kék, az É. sárga, a K. fekete (a név is az). A leveles és virágos háttér is ugyanezen színek fordultatos kompozíciója. A betű, matrica és tamponok színe arany





A Svájcban élő  
Divóky József  
grafikusművész  
fametszetű  
üdvözlője

Legvégül hagytam azt a valóságot, hogy ez az alkotókészség, mely a tipográfiai elv szerint művészet képes megalkotni, megtörik, mert a legtöbb üzemből elzárva tartják az utat azzal, hogy ehhez az alkotóképességhez szükséges dolgoknak a megszerzésével nem rendelkeznek és ott, ahonnan ezt megtehetnék, a dolgok nem ismerése következtében alacsonyabb — de nem realitásabb — szempontok érvényesülnek. Pedig hiába minden közöny, mert a könyvnyomtatás színvonala csak akkor fogja az általános művészi fokot elérni, ha olyan képzettségű szakemberek kerülnek az üzemek élére, akik megértik ezeket a tételeket és ezeknek a magasabb szempontoknak megfelelően irányítják a kezükben összefutó kényes szálakat.

Laupál Antal, Kassa

## A mélynyomás gyakorlatából

A mélynyomás eljárása nyomástechnikai szempontból úgyszólván a legegyszerűbb eljárások közé tartozik. Azon tényből kiindulva, hogy a mélynyomás nyomóformája majdnem korlátlan nyomásszámot bír el anélkül, hogy a többi nyomási eljárásoknál megszokott egyengetéssel kellene a formában rejlő egyenlőtlenégeket kiegyenlítődni, már eleve nagy előnyt biztosít ezen, nálunk most már eléggé elterjedt eljárásnak. Különösen az bírt még a körülményekkel ismerős szakemberre is nagy hatással, hogy a nyomóformának a gépbe való beemelését követően, percek alatt megindul a nyomás, aminek folytán a nyomógép improduktív munkaideje a minimálisra csökkenthető.

A mélynyomás mind szélesebb körökben való elterjedése azonban bebizonyította, hogy gondos előkészítő munka nélkül a mélynyomás gyakorlása is súlyos zavarokat vonhat maga után. Hosszú ideig szinte tanácstalanok voltak a gépmesterek, nem tudván magyarázatot adni a mélynyomó-hengeren keletkező és a formába bevésődő úgynevezett fogaskerek-sávok (Zahnstreifen) eredetét illetően. Annyi mindenesetre már a magas- és síknyomásból nyert

tásával, ügylátszik, elúszott, mert csak az ólommetzes piros és fekete formákat nyomatta ki, az ezüst, kék és sárga tónusszínű kézfestésűek. Összhatásában nagyon jó kompozíció azzal az előnnyel, hogy a jó kívánság közlése mellett egyben megajándékozza a címzettet Wells rejtelmes időgéppel... Ha ez az óra egyszer megindul, úgy 20—30 perc alatt visszavisz bennünket a pápaság szétszakadásának és — magyar vonatkozásban — Zsigmond király korába, amikor is ha ráérünk felsétálni a Várba, úgy egész biztosan végig élvezhetjük Kont, a kemény vitéz és 32 társának kivégzését...

**Dihos János** (Pozsony) naturalisztikus ízü üdvözlőlapja — ismerve korábbi más munkáit — némi csalódást jelent. Korszerűbb munkára tartjuk képesnek.

**Hartmann János és Drexler Alajos**, valamint a Székesfehérvári Házinyomda Monotype-üzemének személyzete négyféle üdvözlőlapot szedett Monotype-on. Ezeknek egyik legjobban sikerült változatát a 43. oldalon mutatjuk be. Tipikus anyagszerű gépszedéses akciócia.

**Dinyés László** (Pécs) szellemes ötletű rajzának kivitele kissé kezdetleges.

**Bruno Dressler**, a Német Bildungsverband elnöke „fototipós” megoldású egyszerű üdvözlőlapot küldött.

**Éllás Sámuel** régies felfogású lapjának vannak időszerűbb dekoratív elemei is. A csillag mindenestre túlnagy s a szöveg betűje viszont túlvékony.

**A Feuer nyomda személyzete** (Kiskunfélegyháza) névjegyszerű szedésének kezdőbetűjét (Feuer) a „Boldog új évet kíván” mondat nonparellnyi betűiből alakította ki. Az ötlet éppenséggel nem rossz, de kivitele ezzel a betűtípussal és ebben a sorképzésben nem jó.

**Fisch József** gépmester kollégánk szedéspályáztatokon szedéstervekkel elért sikereken felbuzdulva, mint rajzoló is áhítja a pálmát. Munkájáért nem tagadjuk meg tőle az elismerést. Ez kijár neki a nyomásért is — feltételezve, hogy nem nyomatta saját újévi lapját, valami közönséges — szedővel...

**Fehér Sándor** kézzel rajzolt egyszerű kompozíciója foltban, elhelyezésben egyaránt jó.

**Feld Mór** kétféle tipomegoldású lapja közül a nagy évszámú változat az ötletesebb, bár kisebb részletekben ez is korrekciókra szorult volna. A nagy vörösfoltos megoldás kompozíciója az előbbinél jóval gyengébb.

**Fekete Géza** egyszerű technikájú, jó folt- és síkosztású lapja egyéniségét ezúttal is visszatükrözteti.

**Grósz és Vidor papírnagykereskedők** újévi üdvözlőlapját Dukai Károly tervezte. Elmés és ügyes figurális szedé-



Kun Mihály  
újévi üdvözlő-  
lapja. Eredetijén  
a tónusból  
kihagyott fehér  
vonaldísz  
arannyal van  
nyomva

1  
9  
3  
1

sét a 4–5. oldalon reprodukáljuk. Ez az egyszínű reprodukció természetesen nem adhatja vissza az eredeti ötszínben pompázó jó összehatását, de elképzelhető, micsoda élénk és derűs színegyüttest ad a zöldkabátos piros bugyogós Grósz úr s a vele szemben csücsülő piros réklis, kéknadrágos Vidor úr, a három krómsárga arc és a figurák alatt vonuló fekete, kék és piros szalagok! A kéményseprős külső oldal a fent leírt belsónél szellemesség dolgában már nem sikerült oly kitűnően, de a színek vidító hatása ezen sem lebecsülendő. (Különös, csak most veszem észre, hogy Dukai barátom táborhegyi családi tuszkulánumának építkezésénél mennyire bejött az építésbe. Ezen és a saját üdvözlőjén is a felhőkarcolók egész sorát emeltem! Avagy gyakorlatok ezek a családi ház felhőkarcolóvá növesztéséhez?)

**Geyer Raoul** (Párizs) üdvözlőlapjával egyidejűleg annak galvanóját is megküldte s így módunkban áll azt a 15. oldalon bemutatni. Figurális szedés, amely ha akarom a gall kakast, ha akarom a nyomdász-sast ábrázolja, de mindenképpen gólyához hasonlatos...

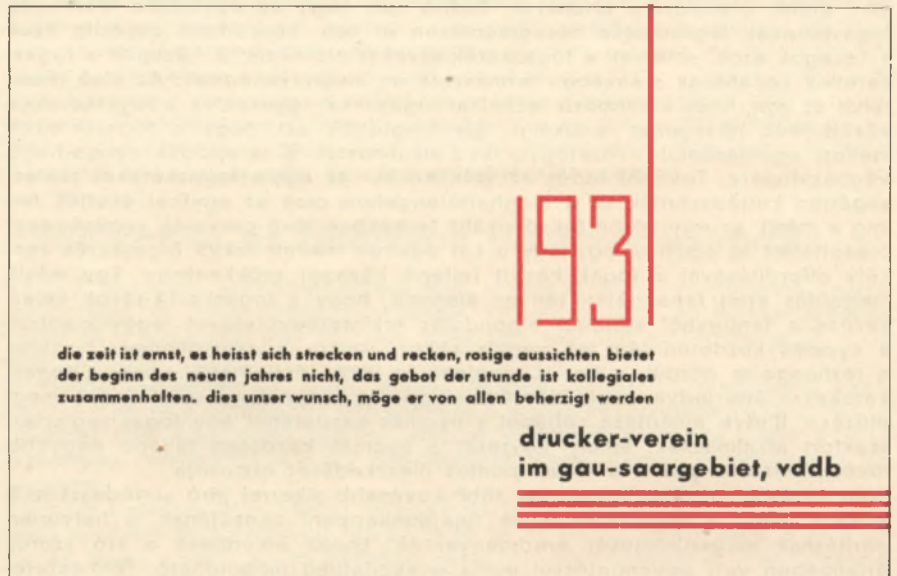
**A Globus nyomda mélynyomó gépmesterei** igen egyszerű, de szakmabeli munkakörüket véve figyelembe, mindenesetre stílszerűtlen magasnyomástechnikájú üdvözlőlappal szerepelnek a gyűjteményben.

**Gerstl Béla** (Szekszárd) a vidéki üdvözlőlapok egyik legsikerültebb kompozícióját küldte be. A 14. oldalon mutatjuk be, arányokban némileg helyesbített mását. A feketével nyomott dekoratív elemek (rasztervonalak és foltok) az eredeti japón ezüstszínűek.

gyakorlatból nyilvánvaló volt, hogy ezen fogaskerék-sávokat csakis a hengereknek egymáson való lefejtődésében előállott differenciák okozhatják. Miután pedig a mélynyomásnál a nyomási periódus alatt a nyomóformát képező rézhenger egy változatlan és deformációmentes egészet képez, úgy ezen differenciák csakis a nyomóhengeren keletkezhetnek.

Tudott dolog, hogy a mélynyomó-henger tömör, vagy hengerpalást alakban készül és galvanikus úton nyeri ca 1 mm vastagságú rézköpenyét. Ezen rézköpenybe maratják bele a formát és eltávolítása a nyomást követő csiszolással történik. Egy ilyen felgalvanizált henger körülbelül 10 egymásra következő maratás és csiszolás felvételére alkalmas. Ezen állandó csiszolások alatt a henger átmérője természetesen változik, amely változást a lefejtődéskor tekintetbe kell venni azért, hogy a csökkenő átmérőnek megfelelően a nyomóhenger átmérőjét is kisebbre vesszük. Az erre vonatkozó előírásokat a gépet előállító gyár táblázatai szolgáltatják, amelyekben a rézhenger átmérőjének megfelelő borítás-vastagságát találjuk. Ha ezeket szigorúan szemelött tartjuk, úgy rendszerint kellő elővigyázatossággal nem fognak a fogaskerék-sávok fellépni, különösen akkor, amikor lágy simított papír megnyomásáról van szó. Gyakran azonban hosszú kísérletezés sem hozza meg a kellő eredményt és a fogaskerék-sávokat a nyomatból egészen eltüntetni nem tudják. A borítás készítésénél néha szem elől tévesztik azt, hogy a gyárak által megállapított tabellák borítás-vastagságai mindenkor a megnyomandó papír nélkül számítottak. Ennek folytán ezen lefejtődés a papír vastagsága és minősége által erősen befolyásolva van. Ha tehát a nyomás ilyen esetben nem lenne elég erős, akkor a hengereket közelebb állítja a gépmester egymáshoz, minek következtében a borításnak azon része, amely nyomás alatt van, összprelődik, a hengerek középvonalai közelebb jönnek egymáshoz, és így ezek lefejtődése már szabálytalan. Ha lágy síma papírról van szó, akkor ennek nem lesz nagy befolyása a nyomásra. Azonban kemény és vastag kartonnál elkerülhetetlenül fel fognak lépni a fogaskerék-sávok, s ami sokkal súlyosabb, ha már egyszer felléptek, akkor a nyomóhengerbe úgy belemaródnak, hogy a henger hasznavehetetlenné válik, és ilyen esetekben megfelelő távolságban a fogaskerekeknek világosabb sávjai lesznek láthatók. Tehát az ez okból fellépő fogaskerék-sávok tulajdonképpen a feldolgozandó papír erőssége folytán lépnek fel.

Egész más természetűek azonban azok a festéksávok, amelyek a megengedtnél erősebb, avagy gyengébb maratás folytán lépnek fel. Vagyis ahol a nyomóhenger és a formahenger lefejtődése nem egyezik. Képzeljük el, hogy a nyomóhenger borítása a megengedtnél erősebb és a két henger egymással nincs fogaskerekekkel összekötve, hanem csupán az őket egymásra nyomó erő tapadása folytán forognak. (Természetesen ezen teoretikus feltételezésnél egyszersmind a legkisebb csúszást sem szabad megengednünk.) Tehát ha a két henger a tapadóerő folytán egymáson legördül és a mélynyomógépeknél szokásos áttételezési viszonyt vesszük alapul, azaz amikor a nyomóhenger kerülete, illetve átmérője kétszer olyan nagy, mint a forma-







Dallos Hanna festszerző

henger kerülete, illetve átmérője, akkor az erősebb borítás folytán a megengedtnél nagyobb gördülési átmérővel bíró nyomóhenger nem fog egy teljes félfordulatot végezni, hanem a formahenger, — a nyomás kezdeti pontját mint fixpontot tekintve, — visszamarad. Minthogy azonban tudjuk, hogy a nyomóhenger a formahengerrel fogaskerekék útján összeköttetésben áll, a gördülésnél az átmérő-differenciából keletkező ezen visszamaradás a fogaskerekék feszítésében fog mutatkozni mindaddig, amíg egy bizonyos feszültséget el nem ért és a feszültség folytán a fogaskerekék között lévő hézagot át nem ugorja. Ezen a ponton a két henger egymáson fog súrlódni, amely processzus minden nyomásnál megismétlődve, a henger e helyén rövid időn belül a rászter-stégeknek egy csekély kopása fog bekövetkezni, melynek továbbterjedése okozza a festéksávok keletkezését.

Ami a túlerős borításra igaz, az a túlcsekély borításra fokozottabb mértékben bír érvénnyel, mert ez esetben az egymáson gördülő hengerek egymás ellen dolgoznak és amíg a túlerős borításnál esetleg a nyomásra kerülő papír simítótsága és lágyága folytán ezen fogaskeréksáv-tünetek nem okvetlenül lépnek fel, addig a túlcsekély borításnál csaknem elkerülhetetlenek.

A fogaskerék-sávok fellépését okozó jelenségeket a fentiekben megismerve, annak orvoslására térünk át. Tudjuk azt, hogy az egymásba illeszkedő fogaskerekék legördülése hézagmentesen el nem képzelhető és pedig ezek a hézagok azok, amelyek a fogaskerék-sávokat előidézik. A hézagok a fogaskerekék kopásának arányában természetesen megnövekednek. Az első lépés tehát az volt, hogy különböző technikai fogásokkal igyekeztek a fogaskerekék között lévő hézagokat redukálni. Így megtették azt, hogy a fogaskerekék mellett egymásonfutó vezetőgyűrűket alkalmaztak a lefejtődés nyugodtabb véghezvitelére. További lépés az volt, amikor az egyik fogaskeréket szélességében kettőszórtották és a meghajtótengelyre csak az egyiket ékelték fel, míg a másik az egy körön fekvő ovális lyukakban lévő csavarok segítségével préseltetett az elsőhöz, úgyhogy a két egymás mellett fekvő fogaskerék csekély elfordításával a fogak között fellépő hézagot csökkentette. Egy másik megoldás azon tapasztalati tényen alapszik, hogy a fogaskerék-sávok keletkezése a fentiekből kiinduló elgondolás tekintetbevételével leggyakrabban a nyomás kezdetén lép fel, vagyis akkor, amikor a nyomóhenger borítása a rézhengerre gördül, mikor is meglehetősen lökés észlelhető, amely a fogaskerekre áttérjedve, azok időelőtti elkopását vonja maga után. Ennek megelőzése, illetve elhárítása céljából a nyomás kezdeténél egy fogas regisztrátort alkalmaznak, amely egyrészt a nyomás kezdetén fellépő nagyobb lökést, másrészt pedig a fogak pontos illeszkedését biztosítja.

Ezen fogások azonban mind csak több-kevesebb sikerrel járó segédeszközök anélkül, hogy a fogaskerék-sávok tulajdonképpen okozójának, a helytelen borításnak megszüntetését eredményeznék. Ennek elkerülése a szó szoros értelmében vett egyenletessel volna gyakorlatilag megoldható. Természet-

**Herschkovits Dezső** üdvözlőlapja fordulatos és ötletes kompozíció, a szürke tónus foltkiképzése azonban darabossá teszi az összhatást.

**Horváth Ferenc** újévi üdvözlőlapjának redukált másolata a 15. oldalon található. A kompozíciót az évszám dominálja olyan tipoösszeállításban, amelyt az meglévő anyag lehetővé tett s amely a 3-as szám jobb formai kiképzését nagymértékben korlátozta.

**Klein Leó** lapját Herschkovits Dezső szedte, jól átgondolt és kiképzett kompozíció, különösen jó az évszám egybefonódása.

**J. A. Howard** (Lincoln), lapunk egyik angol előfizetője évről évre megörvendeztet angolosan egyszerű, gépszedésszerű üdvözlőlapjával, amelynek illusztrációja mindenkor szakmai vonatkozású humoros rajz. Ezében „a gőzszedőt — a mai szedőgépek fantasztikus előfutárját” ábrázolja e jóízű rajz, melyet a 17. oldalon mutatjuk be.

**Heckel József** linometszetes, rajzos lapjának foltelosztása jó, akárcsak a Maynyomdából kikerülő hasontechnikájú plakátjaié. Nevének negatív betűi azonban nem szépek és nem simulnak a „b. u. é. k.” betűk típusához.

**Hedvig György** tipomegoldású lapja bár érdekes elgondolású, sorcsoportjainak elosztása szerencsésnek nem mondható.

**Kettinger Antal** lényegében rajzos megoldású lapot készített. E tekintetben nem egészen kifogástalan, de jó foltosztása révén összhatásban megfélelő.

**Klein Vilmos** újévi lapja egyszerűség mellett igen jó konstruktív tipográfia. (A 10. oldalon adjuk reprodukcióját.) **Klindera József** ugyancsak konstruktív megoldással kísérletezik az előbbinél kisebb sikerrel.

**Korelkó Ferenc** lapja nagyon jó anyag-szerű konstruktív munka — kevésbé szerencsés választású színezésben.

**Kun Mihály** — takarékos ember, mert üdvözlőlapját személyesen adta át, ami arra mindenesetre jó volt, hogy a gratuláló személyét illetőleg kételyeink ne lehessenek. Ezt azért szögezzük le, mert már megszoktuk, hogy újévi köszöntő lapjait csak kellő óvatossággal szabad fogadni. Küldött ő már újévi jókívánságot részletre (most már megállapítható, hogy már a második részlettel is adós maradt), meglepett olyannal is, amelyet csak gombostű igénybevételével lehetett elolvasni, gombostűt azonban már nem mellékelte lapjához, tartván a babonás lelkek visszautasításától. Ez évben pedig keresztjejtvényes szövegezésű lappal örvendeztette meg barátait, dupla költséget okozván nekik, miután legtöbbjük ezt az üdvözlőt — két személynek viszonzta. Ha ennek okát kérdik, utalhatunk a 7. oldalon lévő



reprodukcióra, melynek szövege japánosan olvasva: „B. u. é. k. Kun M(ihály)”, ha azonban színezés szerint olvassuk össze a betűket, úgy a gratuláció: „B. u. é. m(indenkinek) — Kun K(ornél)”...

**Kner Imre** tipoanyagú egyéni lapja egyszerű kompozíció, fínom, izléses színezésben. A lapocska verzális nélküli szövegzedése pompásan egyensúlyozott foltban olvad össze a díszítő elemek egyenletes foltjával.

A **Kner-nyomda** Kozma Lajos rajzolta újévi köszöntő lapját, eredetiben mellékeljük. Egyszerű, de kitűnő ötlet a művésztől megszokott pompás kidolgozásban.

**Laupál Antal** (Kassa) lapjának keresetlenül egyszerű és jól síkba állított kompozícióját a 11. oldalon reprodukáljuk, azzal a megjegyzéssel, hogy az eredeti színezése zöldesszürke (léniadisz és szöveg) és arany (évszám).

**Lombár László** újévi lapja egyszerű munka, a mai felfogású elementáris szedésmodortól kissé távolálló szedés, némi vonaldísszel és tónussal.

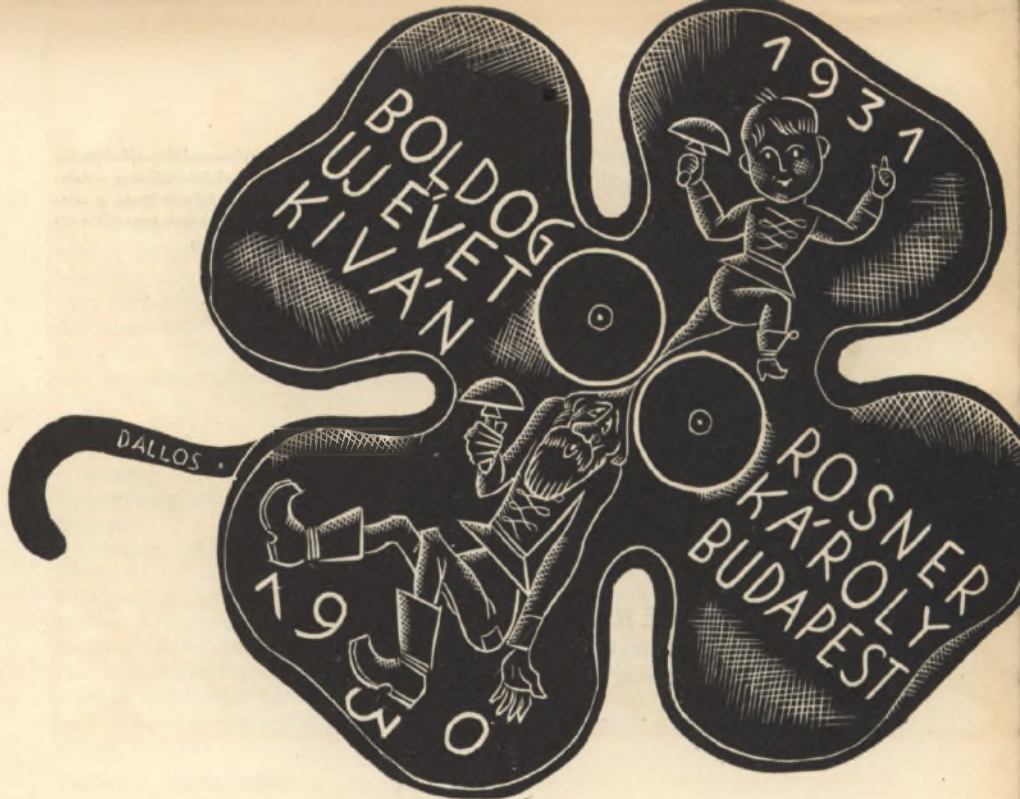
**Liptay András** (Debrecen), nyilván szimbolikus jellegű léniakompozíció újévi kártyájának mélyebb értelme nehezen hámozható ki. Leginkább a „hullámzó Balaton tetejét” juttatja eszünkbe, bár a magyar tenger kecskekörmeiket szokott felszínre vetni és nem ölmöbetűket... Beküldője lapjával elárulja, hogy el tud mélyedni a nehezebb feladatok tipográfiai kivételítésébe. Ha kísérlete ezúttal nem is sikerült teljesen — ez ne szegje kedvét a további önképzéstől.

**Löwy László** grafikai szaküzlete újévi lapja igen érdekes, léniából szedett név-sorával vonja magára figyelmünket. Öntödei betűkben is az egyszerű típusokat szeretik és becsülik, annál inkább áll ez a léniából szedett betűtípusokra. Az e lap céljára négy pontos vonalakkal szedett betűknek azonban vannak egy pontos összekötő és kísérvonalai is, amelyeknek alkalmazásában a tervező nem volt következetes. Egyébként e betűtípus így már nagyon díszes; a köszöntőlap egyszerű szédéskompozíciója, meg az embléma egyszerű rajzi konstrukciója ennek a felesleges sallangozásnak keményen ellentmond.

**Mádi Sándor** (Arad) alkalmasint litográfiai úton sokszorosított lapjának rajza egyszerű és ötletes.

A **May János nyomda** rt. újévi köszöntőlap kompozíció és foltképzés dolgában távolról sem olyan sikerült, mint a fentebb említett Heckel-féle lapé.

**Malatinszky Lajos** (Gyoma) újévi lapja tiszta öntödei anyagból készült. Térosztásban, színfoltképzésben egyaránt nagyon jó. A verzális nélküli szöveg itt szintén jól érvényesül.



Dallos Hanna fametsze

sen a mélynyomási forma egyengetése alatt nem azt a minden részletbemenő kényes munkát értem, amely a magasnyomásnál szokásos, hanem inkább a forma nagyvonalakban való kirakását. Ezen eljárást legegyszerűbb úgy megkezdni, hogy elsősorban is lemérjük a rézhenger átmérőjét, és ennek alapján a rendelkezésre álló táblázatból megállapítjuk a szükséges borítás-erősséget. Már most ezen borítás-erősséget a borító gumilappal együtt mikrométer-csavar segítségével lemérjük, anélkül, hogy a gumit a mikrométer-csavarral benyomnók. A borítás felrakása után a nyomás-erősséget oly módon állítjuk be, hogy egy sima, lágy papír még megnyomassék. Amikor a nyomás-erősséget beállítottuk, következik a tulajdonképeni egyengetés, (tehát nem a hengerek erősebbre vagy gyengébbre való állítása) melynek befejezésével a henger teljes nyomása mindenkor simán lehetséges. Kemény kartonnal előfordulhat, hogy ezen eljárás nem elegendő, mely esetben azonban nem szabad erősebb nyomással próbálkozni, hanem ismét az egyengetésnél kell utánasegíteni, vagyis egy vagy több iv felrakását kell alkalmazni. A mélynyomásnál természetesen ilyen egyengetés esetén egy selyempapíryi differencia egyáltalában nem jön számításba és ilyen jelentéktelen kis nuance-oknál még nyugodtan lehet a nyomóhengert egy gondolatnyival ráengedni. Ezzel a látszólag egészen egyszerű, de mégis gyakorlatot igénylő eljárással sok kellemetlenséget lehet megtakarítani és mint minden, ez is megszokás dolga. Lehetséges, hogy csekély idővel meghosszabbítja a nyomás kezdetének időpontját, azonban egyrészt a nyomás közben fellépő zavaró jelenségeket jelentékenyen csökkenti, másrészt a munkának biztonságát ad, és ami nagyon fontos, a gépet kíméli és így módot nyújt arra, hogy a gépet hosszabb idő után is még kifogástalanul használhassuk. L. L.

## Elmélkedés az Uhertype fényszedőgépről

Lapunk legutóbbi számában Albert tanár leírása alapján ismertettük a magyar származású ifj. Uher Ödön konstruktőr, Uhertype nevű új fényszedőgépét, melynek a gyakorlati élet számára szánt első szériáját az augsburgi M. A. N. gépgyár most építi.

E cikkben is említettük, hogy teljes, tökéletes leírást — szabadalmi okokból — még nem lehetséges közreadnunk s ennek következményeként részletrajzokat sem lehetséges közölni, ami nagymértékben gátolja, hogy a fényszedőgép mechanizmusának működéséről tiszta képet alkothassunk magunknak.

Ha el is fogadjuk Albert tanár véleményét, hogy az Uhertype néhány év előtti első modellje kifogástalanul működött és ha ez alapon kézenfekvő is az a feltevés, hogy a most épülő gépeken eszközölt egyszerűsítések még tökélete-





EUŽEN WERNER

TAJOMNIK ZEMSKÉHO SVÁŽU GRAFICKÝH GREMIÍ  
NA SLOVENSKU A V PODK. RUSI

Werner Jenő, a szlovenszkói grafikai főnök-  
egyesület titkárnak üdvözlőlapja, amely-  
lyel azonos kivitelű Schulz Ignác, a szlo-  
venszkói grafikai munkások egyesülete tit-  
kárnak üdvözlőlapja is

sebbé tették a művet, mégis egy és más tekintetben kételyeink támadhatnak az Uhertype gyakorlatiasságának abszolút tökéletesége iránt. Mélyrehatóbb kételyeink gazdasági, technikai s esztétikai vonatkozással bírnak.

#### Gazdasági és anyagi tekintetben

elsősorban felmerül az a kérdés, vajjon az Uhertype és a hozzávaló más üzemi berendezések beszerzése, illetve a meglévők megfelelő átalakítása nem-e nehezítik meg túlságosan a fényszedőgép gyakorlati alkalmazását és ter-  
foglalását?

Nem titok, hogy az Uhertype létrehozásánál érdekeltséget vállaltak magyar szakemberek is. E szakemberek egyike évekkkel ezelőtt úgy nyilatkozott a készülő gépről, hogy az valójában nem lesz valami monstrum, hanem egy a házi varrógépek térfogatát alig túlhaladó, rendkívül ötletesen megoldott mechanizmus, amelynek legnagyobb előnye rendkívül alacsony beszerzési ára lesz, termelése és üzemeltetése sem lesz drágább a mai szedőgépi termelésnél és emellett lehetővé tesz esztétikailag tökéletes tömeg-  
termelést.

Ezzel szemben azt látjuk a multkori leírásból és az Uhertype első modelljéről készült ábrákból, hogy a valóságban három mechanizmusról van szó éspedig:

1. a billentyűző gépről,
2. az ezzel kapcsolatos sorfényképező gépről és
3. a mettőrgépről.

Ha a leírás nyomán magunk elé tudjuk képzelni e három mechanizmus kompli-  
káltságát, úgy eleve kizártnak tarthatjuk, hogy e hármas gépkomplexum beszerzése egy mai értelemben vett közönséges szedőgép árával szembe-  
állítva lényegesen kisebb anyagi megterhelést jelenthetne.

Nem hangsúlyozzuk különösebben a gazdasági vonatkozásnak azt a részét, hogy az Uhertype-on semmiesetre sem lehet többet termelni, mint egy-egy mai szedőgépen, mert az Uhertype-szedő teljesítőképessége legfeljebb azonos lesz a mai Linotype-gépszedő teljesítményével, miután ez nem a mechanizmustól függ, hanem a szedő szellemi és fizikai képességétől. Miután pedig tudjuk, hogy a mai nyomdai termelésben a kézi kompresszszedés már úgyszólván teljesen ismeretlen valami, mert ezt majdnem teljességében szedő-  
gépekkel végeztetik, akkor nem túlozunk, ha azt állítjuk, hogy az Uhertype-  
nak kolosszális termelési előnyöket kell nyújtania, ha a ma meglévő szedő-

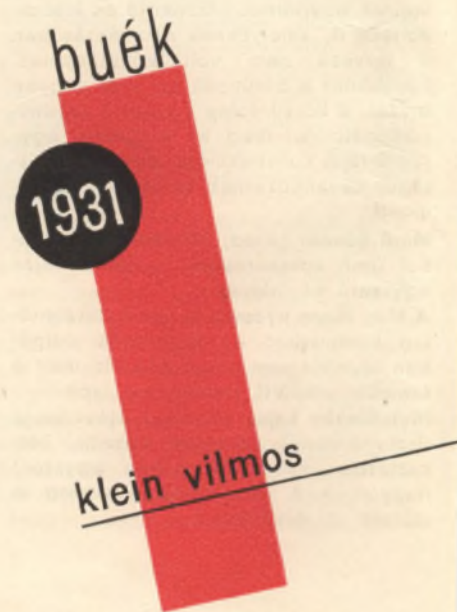
Müller Sándor köszöntőlapjánál a meg-  
szokott Müller-stílusnál valamivel eny-  
hébb díszültengést állapíthatunk meg.  
A díszítő elemek és betűk stílusbeli  
egyvelege azonban ennél is szembe-  
tűnő. Színezése hideg.

Nyárl Géza nem hiába a székesfőváros  
nyomdájának alkalmazottja: Budapest  
új színei szegélyezik újévi kártyáját,  
melynek szedés-kompozíciója egyszerű-  
sége mellett elég ötletes.

B. Ponsteln (Amsterdam) karácsonyi  
üdvözlőlapja tipikus hollandi vonal- és  
pontszedés.

Puzsér Lajos köszöntőlapjának alap-  
ötlete — a P és L betűk dekoratív ki-  
képzése — nem rossz, azonban a szö-  
vegnek ehhez való szerves hozzáépí-  
tése nem sikerült. A színezés — piros,  
lila, arany és fekete — túlgazdag, amit  
főként annak tulajdoníthatunk, hogy az  
élénk színek túlnagy felületen alkalmaz-  
tattak, míg ezzel ellentétben a nyu-  
godtság kiegyensúlyozására hivatott  
fekete és aranszínek nem érvényesít-  
hetik mérséklő hatásukat.

Rubiczky Ferenc (Miskolc) köszöntőlap-  
jának alapötlete azonos Kun Mihálynak  
a lapunk néhány évvel ezelőtti festék-  
számához készített fedelével, melyet  
 többszörös írisznyomással állítottunk  
elő. Míg azonban fedelünknel az  
első-, másodrendű színek úgyszólván  
tökéletesen egybeolvadtak a szürkével  
tört tónusszínekkel, addig e kártyánál  
ezt a finomságot nem sikerült kihozni,  
ami azzal magyarázható, hogy ilyen ter-  
mészetű nyomtatástechnikai bravur csak  
nagyobb felületek nyomásánál járhat  
sikerrel.





# BUÉK



## TÁBOR ÉS

## TÁBORNÉ

# 1931

**Román Imre** újévi lapjának középső-része — a vonal, a jó kívánság és az évszám — jó alap gondolat. A „kíván Román Imre” szókat külön-külön sorokban az évszám alá helyezték volna. A bal felső sarokban lévő blickfangos folt nem indokolt.

**Somogyi Pál és Prohászka Ferenc** (Szeged) egyszerű szedésű lapjának évszámát egyenes függőleges vonalban kellett volna szedni. A rézsutos állítás nyugtalanító.

**Sallmayer Ferenc, Lackenbach Artur és Kovács Gábor** üdvözlőlapját a 14. oldalon mutatjuk be. Tipikus konstruktív megoldás.

**Schneider Jenő** újévi lapját a nagy ezüstbetű-sziluet dominálja. Jó összehatását semmivel sem emeli a betű szürke színnel nyomott árnyéka. Ez már felesleges.

**Splitz Adolf** köszöntőlapja tökéletesen visszatükrözteti mesterének egyéniségét, munkaszeretetét, precizitását és mesterszedésbelli stílusát.

**Szauer Ferenc** lapja csapongó, nyugtalan fantáziáról tesz tanubizonyosságot. Bizonyos alkalmakkor erre is szükség lehet, de vigyázva kell alkalmazni, mert a mai gyakorlati élet inkább a határozott, markáns formanyelvet szereti. Ebben az újévi köszöntőben alig van határozott folt vagy pont, amely pregnánsan mutatná a kompozíció gócpontját. Egy nyilván kritikus esztendőre szóló üdvözlétről lévén szó, stílszerűen csupa sejtelemmel állunk szemben...

**Ullmann Sándor** köszöntőjét nagy igyekezettel állította össze, de nagy baj, hogy rajzhoz is nyult, s megalkotta a legfantasztikusabb griffmadárállatot, há-

gépektől akar munkát elhódítani, illetve ezeket akarná az üzemből kiszorítani. A mai közönséges szedőgépek csak azért tudtak hihetetlen elterjedtségre szert tenni, mert munkaerőket tudtak feleslegessé tenni és amellet a termelést magát is hallatlanul meggyorsították. A gyakorlati élet fog feleletet adni a kérdésre, hogy az Uhertype e tekintetben milyen újabb előnyöket jelenthet a nyomdai termelés számára.

Nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy a mai szedőgépek már csak némi adjusztálást igénylő hasábkokat alakítanak automatikus munkával, míg az Uhertype-nál egészen külön mechanizmus kell ennek létrehozásához, ami igen nehezen ellensúlyozható ballasztja az új csodagépnek.

Nagy kérdés, hogy az Uhertype sorfényképező és mettörgépeink kiszolgálását, illetve felügyeletét egy szakember elláthatja-e? De feltételezve a jobbik esetet, hogy ezt a munkát egy ember is el tudja látni, akkor is fennáll a hátrány, hogy egy-egy Uhertype-gépsorozathoz két embert kell alkalmazni: egy billentyűző szedőt és egy másikat, aki a sorfényképező- és mettörgépre felügyel.

Gazdasági tekintetben még egyéb szempontok is felvethetők, így például semmiesetre sem közömbös annak a firtatása, vajjon a fényképezőgépek elhelyezése nem követel-e valamilyen speciálisan masszív és rázkódtatásmentes építményt, mert feltehető, hogy a betűt betű után fényképező és nagyító mechanizmus — amely mikroszkópikus pontossággal kell hogy működjön — a legcsekélyebb rázkódtatásra is túlságos érzékenységet árul el, ami a betűk tisztaságát mindenesetre befolyásolná.

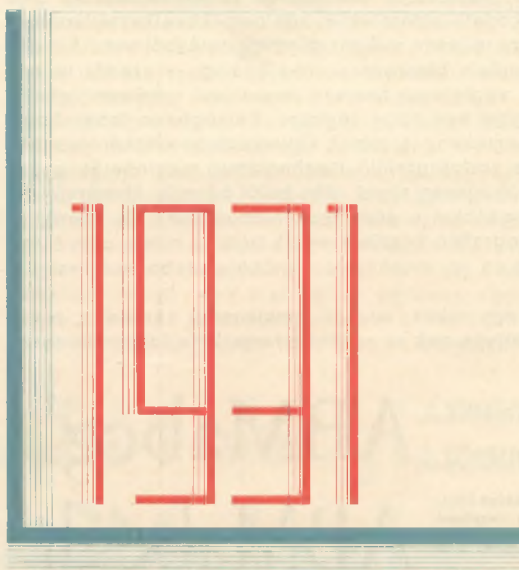
Ezek mind olyan szempontok, amelyekre csak a gyakorlati kipróbálás után kaphatunk választ.

### Technikai szempontból

aggályaink már nem ilyen mélyrehatóak és nem is túlságosan súlyosak, de mégis a megoldandó feladatok közé tartoznak.

Elsősorban a korrektúralovasás kérdése az, amely tisztázásra szorul. A fény-szedőgép sorszedő és fotografáló gépe tudvalevőleg egy keskeny film-szalagra fotografálja egymás végében a sorokat és a mettörgő az, amely ezeket a sorokat azután egymás alá sorakoztatva hasábkokká fotografálja egybe.

Azaz tisztában lehetünk, hogy hibamentes szedés az Uhertype-nál is ismeretlen lesz, korrektúra fog kelleni és az észszerűség azt parancsolná, hogy ezt a korrektúrát a sorfényképezés után eszközöljük, tehát, amikor még aránylag kicsiny anyagvesztéssel kell csak számolnunk. Ez azonban csak úgy volna lehetséges, ha a keskeny filmszalagról is másolatot kapnánk, ami aligha lehetséges. Az igaz, hogy a házi korrektúra céljára esetleg jó az a leirat, amit a billentyűzéssel egyidejűleg kopogtat le a gép. Ez azonban csak házi korrektúra céljára alkalmas, a megrendelő részére ez nem alkalmas, hiszen ez már olyan formába öntötte kívánja látni nyomtatványát, amilyen az nyomás után leend. Erre a célra csakis a mettörgő hasábalakító munkája utáni széles filmről készült kópiák lehetnek alkalmasak. Azaz, hogy még ezek sem, mert a



lášku, pokoj a blahoby

praje vám v novom rok

anton laupál a rodin





Tóbor János:  
Fejlécek Az Est  
Hármaskönyvből

fényszedőgép segítségével előállított munkáról végleges kópiát csakis a szükséges címsorok és folyószöveg negatívjainak összeszerelése — fotomontázs — után nyerhetünk, nyomatot pedig csak akkor, ha már a mélynyomó forma maratása után beemeltetett a gépbe és azon javítani nem sokat lehet már, lényegesebb javítás egyáltalán a lehetetlenségek közé tartozik. Valamivel kedvezőbb a helyzet, ha a fényszedőgép produktumát offset eljárással akarjuk sokszorosítani, itt a javításoknak több a lehetősége.

Amint látjuk, a nyomtatvány hibamentessége, a megrendelő, a szerző és nem kis mértékben magának az üzemnek a szempontjából olyannyira fontos korrektúra és revízió kérdését nem látjuk tökéletesen megnyugtató módon megoldva, márpedig semmiesetre sem válna előnyére a dolognak, ha ezt a kérdést azzal intéznék el, amivel a mai szedőgép munkák hibátömegeit mentegetik: „ja, kérem, az gépszedés; itt egy értelemzavart nem okozó hibáért nem lehet egész sort újraszedni, aki ismeri a helyesírást, az úgyis tudja, hogy csak holmi fischhibákról, betűcseréről lehet szó”.

Azonban tartunk tőle, hogy az Uhertype-szedésnél a hibák mégjobban fognak elszaporodni, egyszerűen azért, mert kijavításuk nem lesz oly egyszerű, mint a gépszedésnél. Azt nem merjük remélni, hogy a szedőnek hagynak annyi időt, hogy minden sort kizárás és elküldés előtt lelkiismeretesen átolvasson és kijavíthasson, bár ez volna a legbiztosabb és legolcsóbb módja az Uhertypen való korrektúrák megelőzésének, bár ehhez az is szükséges, hogy vagy a szedő legyen elsődrendű szakember, aki műveltség, olvasottság, nyelvismeret dolgában igen magas színvonalú képzettséggel bírjon, vagy a kéziratnak kell tökéletesen tisztának és átdolgozottnak lennie, amely még a szerzői korrektúrát is már megjárta. Ez a termelési módszer viszont a termelés lassúbb menetét — minden sort az elküldés előtt gondosan át kellene olvasni — vonná maga után.

Technikai szempontból másodsorban a gép precíz és mikroszkópicusan pontos működésének állandósága is vitatható. E tekintetben feltevéseinket — sajnos — nem alapíthatjuk gyakorlati ismeretekre, sőt nem következtethetnénk erre tökéletes biztonsággal egy teljesen világos gépismertetésből sem. A multikori leírás nyomán azonban mégis bizonyosra vehető, hogy a szedő- illetve fotográfáló mechanizmus egy végtelenül finoman megoldott szerkezet, amely munkáját hajszálnyi pontossággal kell hogy végezze. Kétségtelen tehát, hogy ez a mechanizmus túlságosan érzékeny is, minek következtében önként adódik a kérdés, vajjon a szedő- és sorfotográfáló mechanizmus meglehetősen gyors munkafolyamata nem-e idéz túlságosan rövid időn belül bármily kismérvű, de mégis zavaró és hátrányos kopásokat a gép mechanizmusában? Ne feledkezünk meg arról, hogy a sorfotográfáló készülék egyik betűt a másik után fényképezi a keskeny filmszalagra és így munkája a legtökéletesebb pontosságot és biztonságot igényli.

Ezzel a kérdéssel összefügg egy másik, anyagi vonatkozású kérdés is, hogy valójában mennyi lehet az Uhertype-nek az az élettartama, ameddig működésé-

ABMabcdefghijklmnoprstuvz

ABMabcdefghijklmnoprstu

A felső sorokat háromcicerós betűk nyomtatának kicsinyítés, illetve cicerós betűk 3 ciceróra nagyítása után nyertük. Az alsó sorok eredeti nyomdabetűk. Az eltérés szembevetéséig szélességbeli kiterjedés, mint betűvonal dolgában

ABMabcglr

ABMabcglr

rom lábbal, hátsó combból kinőtt szárnyal, amely nyilván a negyedik praclit van hivatva pótolni... A tiszteltreméltó nyomdászcsaládi griffünket talán mégsem illő éppen egy család-belinek holmi özőnvízeltőti typographosaurus-szá csúfítani...

**Visi Lajos** (Győr) üdvözlőlapja túlzottan reklámoz; a díszítés jellege határozottan az s a markáns betű csak még inkább fokozza az összehatás reklámszerűségét, holott az újévi üdvözlőlap közlésére szánt sajtótermék szolidabb, finomabb tipomegoldást igényel.

**Vlctorisz Géza** lapján a kollektív lelkiüretű egyén benső átérzésével kíván forradalmi lelkesedést az újesztendőben. Ezt tolmácsoljuk minden olvasónknak és ezért a lap reprodukcióját a 18. oldalon adjuk.

**Bruno Schweinitz** (Berlin) üdvözlőlapjának egyszerű és ízléses kompozícióját lapunk 18. oldalán mutatjuk be.

**Werner Jenő**, a szlovenszkói főnök-egyesület titkára és **Schulcz Ignác**, a szlovenszkói nyomdászegyesület titkára azonos technikai kivitelű lapokkal kívánának szerencsét... Micsoda boldog egyetértésben élhetnek odaát a gazdasági ellenfelek, ha vezetőik még ilyen huszadrangú, alárendelt jelentőségű dologban — amilyen az újesztendői gratuláció — szintén szükségét érzik a kollektív akciónak. Bezzeg nálunk nagy ribilliót keltene úgy a toronyban, mint a **Fischfach**-ban, ha teszem azt a Főnök-egyesület igazgatója és szakszervezetünk országos megbízottja **ez időn** közös újévi köszöntőlapokkal szerepeltek volna gyűjteményünkben és az sem volna utolsó dolog, ha pl. Brumiller László és Lehner Rezső egy közös újévi köszöntő kiadásában egyeznének meg. Wernerék lapjának technikai megoldása, a publikálásra szánt gondolat anyagszerű kivételése, különben egyszerűen sikerült, annak ellenére, hogy az alsó névszedés teljességgel külön életet él a lapon. Mintha semmi köze sem volna a felső kompozícióban látható **p f** betűkhöz amelyek a francia „pour féliciter” (szerencsekívánásul) szokványos rövidítése és amit odaát egyformán megért a szlovák, a cseh, a morva, a lengyel, a rutén, a szlák, a német és talán a magyar is... (10. o.) Ezzel a lappal be is fejeztük az egyéni lapocskák ismertetését. Most sorra vesszük az egyesületi kiadású, hivatalos jellegű üdvözlőket. Nálunk ez a szokás még ismeretlen, a külföldön, de kivált Németországban nemcsak az országos jellegű egyesületek, hanem ezeknek alcsoportjai, fiókjai évek óta kultiválják. Rendkívül örvendenék, ha ennek nyilvános leszögezése illetékes köreinket arra indítaná, hogy a jövőben



ők is beálljanak e kultusz követői sorába.

E tekintetben egyetlen kivétel a „**Gép-mester**” szerkesztősége, amelyik újévi lapot készítettett. Sallmayer Ferenc e megoldásban egyformán jól sikerült. Kár, hogy az alkalmazott színek nagyszáma (5) miatt reprodukálásától el kell tekintenünk.

A nemzetközi nyomdásztitkárság egyszerű sorszedésű, piros és zöld nyomású lappal küldte üdvözlését.

A németországi nyomdászság **Verband**-jának lapja ugyancsak egyszerű megoldású. Magyar fordítását az eredetivel egyező tipográfiai kiképzésben, de kisebb alakban, lapunk 19. oldalán mutatjuk be.

A **Verband Hamburg-atonal Gau-ja** rendkívül egyszerű, de izléses és hatásos tipomegoldású lapja színezésben és folthatásban is tökéletes.

Hasonlóan elementáris megoldás a **berlini Bildungsverband** újévi üdvözlője is. A külső oldalon léniából szedett betűkből álló címsorait vaknyomással sajtolták bele a kartonba, míg a harmadik oldalon van elhelyezve a markáns betűkből szedett, széles sorközökkel elegáns terjesztett szöveg piros nyomásban.

„Minden sötétség ellenére törhetetlen a hitünk a világosság győzedelmeskedésében” — ezt kívánja szimbolikus tipográfiai megoldású lapján a **Memel-terület Verbandja**. A szimbolizálásban a sötétség dominál egy 12 cicerós blickfang alakjában, a világosságot a fekete korong mögül előbújni készülő piros napkorong és évszám érzékelteti.

A német **Drucker-Verein Saarterületi csoportjának** lapját a 7. oldalon reprodukáljuk. Összhatásban és részleteiben is jó munka.

Az osztrák **Reichsverein** főnökhátasú lapjának egyszerű, egyoldalra kimeneszteti sorai súlyos érvként hatnak a tömbszedési mániával szemben.

Az **alsóausztriai gépmestoregyesület** rajzos újévi lapja e nemben elsőrangú, technikai kivitelben is kifogástalan.

A **hollandiai nyomdászszövetség** lapjának tipográfiája a 3–4 évvel ezelőtti német blickfangos szedésmodor késői utánérzése.

A **norvég egyesület** lapja egyszerű tömbszedéses kompozíció, ugyancsak blickfangos díszítő elemekkel.

A **svéd nyomdászszövetség** egészben rajzolt, kék papíron arannyal és feketevel nyomott lapja valósággal kirí a gyűjteményből betűinek szokatlan szögletes formáival.

A **jugoszláviai grafikai munkások szövetsége** németnyelvű üdvözlőlapja



Tábor János:  
Fajlécek Az Est  
Hórmaskönyvéből

nek mikroszkópikus pontossága nem hagy kívánni valót. Ez irányban nem lehet jósolgatni, a gyakorlati élettől kell várni a feleletet.

Igen súlyos aggályaink vannak az Uhertype standard betűnagyságával szemben

esztétikai szempontból.

Mint emlékezhetnek olvasóink a leírásra, az Uhertype egyetlenegy nagyságú betűnegatív alapján fotografálja a szöveget a megfelelő nagyságra. Kétegyeink vannak az iránt, hogy egyetlenegy standard-betűnegatívról bármily nagyságban tudnánk esztétikailag kifogástalan betűket és sorokat nyerni.

Ezt a következtetést a betűöntődei betűk megalkotásának ismert módszeréből vonhatjuk le. Az tudvalévő, hogy a betűöntőde bármely karakterű betűjének összes fokozatait — rendes körülmények között 12–16 félélt — nem egyetlenegy rajz alapján készíti el, mert a betűk szélessége, magassága, nemkülönben vonalainak vastagsága más-más arányban növekszik a betűfokozat növekedésének arányával szemben. A kisebb fokozatú betűk vonalvastagsága a nagyobb fokozatú betűk vonalvastagságához viszonyítva aránylag sokkal erőteljesebb, aminek illusztrálásul szolgáljanak az alanti mintasorok, melyek részben eredeti típusok, részben ezeknek nagyságításai, illetve kicsinyítései, meglévő betűfokozati nagyságokra. Ezekből is láthatjuk, hogy az antikva típusok nagyságításából származó kísérleti sorok betűvonalai sokkal vastagabbak, mint az ugyanolyan nagyságú meglévő öntődei készítményű betűké és viszont a nagyobb fokozatok megfelelő kicsinyítése újjan nyert sorok is lényegesen vékonyabbak, mint az azonos nagyságú öntődei készítmények.

Egészen lehetetlen dolognak kell tehát tartanunk azt a feltevést, mintha az Uhertype egyetlen standard-nagyságú betűmatricájáról tetszés szerinti nagyságú olyan betűket nyerhetnénk, amelyek a betűszerkesztés örökérvényű esztétikai törvényeinek mindenben megfelelhetnének és főként alkalmasak lennének széptani szempontból kifogástalan sajtótermékek szedésére. Egyébként igen kétséges az is, vajjon a standard-nagyságról való nagyítás minden mértékben tökéletesen élesvonalú betűket eredményez-e? Hiszen a gyakorlati életből tudjuk, hogy a rajzok kicsinyítése mindig tisztább vonalú rajzokat illetve kliséket eredményez, de ellenkező eredményt kapunk, ha ugyanezt a rajzot bármily kis mérvben is felnagyítjuk.

Ha tehát gyakorlatias és esztétikai szempontból is kifogástalan eredményt óhajtnak az Uhertype-től, úgy elkerülhetetlen dolog, hogy a matricahengeren helyetfoglaló tizenkétféle betűfajta helyett legfeljebb háromfélélt alkalmazzanak, de mindegyiket többféle nagyságban, ami viszont újabb probléma elé fogja állítani a konstruktort. Kétségtelen ugyanis, hogy ez esetben a matricahenger hosszát lényegesen kell megnövelni, mert a betűvonal elérése céljából — de talán egyéb okokból is — az összes betűeknek, számoknak és jeleknek, illetve ezek matricáinak egyetlen egy sorban kell sorakozniok.

Amint látjuk, az Uhertype-nak több olyan hátrányát sejtjük, amelyet ki kell küszöbölni, ha praktikus eredményre számítunk. Azt azonban hangsúlyozzuk,

**ABM abcgi ABMabcdefgghiklmopstzn**  
**ABM abcgi ABMabcdefgghiklmopstz**  
**ABM abcgi**

A felső sorok itt is kicsinyítések, illetve nagyítások. A kövér cimbatűknél a túlsóoldali példákban észlelhető eltérés nem oly szembetűnő, de mégis megállapítható



hogy magát a találmányt távolról sem akarjuk lebecsülni, mert meggyőződésünk, hogy a gyakorlati tapasztalatok nyomán eszköziendő javítások végül is tökéletes géppé fogják avatni, épügy, amint azt a mostani szedőgépek fejlődése során is tapasztalhattuk.

És ha ez bekövetkezik, akkor elterjedése is szélesebb körökben biztosított lesz, kivált, ha produktuma: a fényszedés, nemcsak a mélynyomás, illetve offset, hanem a magasnyomású technikában is hasznosítható lesz. Ez utóbbit ugyan bajosan tudjuk elképzelni, de a magyar napisajtóban, a decemberi ismertetések során, ennek lehetőségét Uher úr erősen hangsúlyozta.

\*

Fenti közleményünk megírása után érkezett meg a Deutscher Drucker legutóbbi száma, amelyben a lap szerkesztője, Bretag Vilmos nyomdászszempontból veszi bírálata alá az Uhertype-ot. Ő is rámutat arra, hogy az új vas-kolléga által szállítandó fényszedés kezelése, korrigálása mindenképpen körülményesebb, mint a mai gépszedésé, vagy kéziszedésé. Különösen a korrek-túrák és a megrendelő részére szükséges levonatok nehézkes és körülményes előállítását hibáztatja. A fenti közleményemben említett esztétikai okokból ugyancsak lehetetlennek tartja az egységes standardmatrica gyakorlati alkalmazását. Végül értéktelennek tartja azt az állítólagos előnyt, hogy a nyomdász tetszése szerinti betűket rajzoltathat a maga céljaira és ezeket egy egyszerű készülékkel a matricahengerre fotografálhatja. (Legutóbbi cikkemben az ismertetés e részét szükségtelennek tartottam közreadni, mert az első olvasás után is elképzelhetetlennek tartottam, hogy matricák előállítása ilyen egyszerű, sőt komikusan egyszerű módon, művészileg és esztétikailag kifogás-talan gyakorlati eredményre vezethessen.)

Bretag cikkét nem szándékozom részletesebben ismertetni, de annál inkább Uher úrnak ezzel kapcsolatos felvilágosításait. Bretag ugyanis cikkét megjelenés előtt Uhernek is megküldte, aki arra megjegyzéseit megtette.

Ezeket a következőkben ismertetjük igen röviden:

Uher szerint Albert tanár lapunkban is ismertetett közleménye az Uhertype legelső modelljére vonatkozik és nem azokra a gépekre, amelyek már a gyakorlati élet számára készülnek. Ezeknek ismertetése azonban szabadalmi okokból még nem lehetséges. Megjegyzi azt is, hogy ezek a most épülő gépek alapvető dolgokban is lényegesen eltérnek az első kísérleti modelltől. (Most azután igazán érthetetlen, mi szükség volt olyan modell leírását közreadni, amely gyakorlati kivitelre nem is kerül?)

Uher szerint a fényszedés kezelése semmivel sem körülményesebb a gépszedés kezelésénél.

Korrekturelvonatok helyettesítő kópiákat a mettőrgép munkája után nyerve-tünk igen olcsó fénykópiák alakjában.

A standardnagyságról való nagyítás, illetve kicsinyítés dolgában folytatott kísérletek tanulságai alapján a most épülő gépeken már több nagyságú standardbetűmatricát alkalmaztak, hogy a betűjellegek elváltozásait elkerül-hessék. Egyébként megjegyzi, hogy sohasem gondoltak arra, miszerint a standardnagyságról bármilyen nagy betűfokozatokat nagyítsanak, ami azért is lehetetlen, mert ezzel a betűk élessége megsemmisülne. A nagyobb foko-zatú címsorok szedésére külön gépet szerkesztenek és pedig egy kézi fény-



sallmayer ferenc

klasszikus szedés, mint ilyen egyedüli az újévi lapok halmazában.

Ugyancsak finomhatású a **lengyel szövetség** újévi köszöntője is.

A fentiekben kívül néhány művész-üdvözlőlap is beérkezett. Ezek közül **Dallos Hanna** grafikus művésznőét a 8. oldalon mutatjuk be. Ugyanő rajzolta lapunk szerkesztőjének, **Rosner Károlynak** az üdvözlőlapját is. (L. 9. o.)

**Dívéky József**, a Svájcban élő magyar grafikus művészi elgondolását és pompás fametszetét a 6. oldalon mutatjuk be.

A játékkártyaforma gondolatából indult ki **Tábor János** grafikusművész újévi lapjának rajzkompozíciójánál. Az ötletes köszöntőt a 11. oldalon mutatjuk be ehelyütt is bocsánatot kérve a dámától, hogy a lap szövege miatt kénytelenek voltak fejtegetésre állítani.

Az egész újévi lapkollekciónak talán legszínesebb lapját **Turi-Polgár** (Mezőtur) grafikus küldte be. E köszöntőkártya a művész linometsző tehetségét és stílusát tökéletesen adja vissza. Egyébként csak fekete formája nyomott, a kék, piros, sárga, zöld és barna színei kézzelfestettek.

Ezzel beszámolóinkat be is fejezzük, féltetéve néhány olyan újévi lapot, amelyeknek kivitele egyáltalán nem bírja ki a kritikát. Szerencse, hogy ezek száma kicsiny, remélhetőleg jövőre ennyi sem lesz, annál több a még jobb kivitelű köszöntő.

Wankó Vilmos





## Negatív sorok rajzolása

A mai tipográfiában és a grafikai rajzban jelentékeny szerepet játszanak a negatívbetűs sorok, vagyis a sötét alapon fehéren, illetve a papír színében látszó betűk. Ilyen soroknak öntödei betűkből való szedése is lehetséges, miután manapság majd minden betűöntödének van ehhez való betűtípusa. Ezek a típusok azonban nem adnak zárt háttérrel: az egyes betűket alkotó kockák között rendszerint 1–2 pontnyi hézag van, avagy a háttér maga is csupa vonalakkal áll. Zárt háttérű negatív betűk öntödei előállítását egyébként nem ütközik nagyobb nehézségbe, azonban az ilyen típusoknak megvan az a nagy hátrányuk, hogy 1–2-szeri használat után is már meglátszik a csatlakozás helye, akár a betűszélek kopása, akár pedig a betűk közzé került parányi por- vagy festékmaradvány miatt. Éppen ezért ajánlatos a negatívbetűs sorokat megrajzoltatni vagy szedés alapján klírosztatni. Ez ugyan költségesebb, de biztosan szép eredményt ad. E soroknak azonban nem az a céljuk, hogy a negatív sorok alkalmazását megvilágítsák, mert azok okszerű használata esetenként változó és feltétlenül a rajzos megoldások közé sorolható.



HORVÁTH FERENC ÉS CSALÁDJA

szedőgépet, amely további háromféle nagyságú matricával rendelkezik és körülbelül olyan szerepre lesz hivatott, mint a Linotype-gépek mellett a Ludlow soröntőgépek. Ezek a kézi fényszedőgépek igen olcsók lesznek és gyártásuk már folyik.

Uher elismeri, hogy tudatában volt annak, miszerint találmánya a könyvnyomtatásra csak akkor bír értékkel, ha a meglévő nyomógépek megváltoztatása, átalakítása nélkül a fényszedés ezeken is azonnal sokszorosítható. Ennek megfelelően energikusan folynak a munkálatok egy új eljárás kifejlesztésén, amely a fényszedésnek magasnyomású gépeken való sokszorosítását lehetővé teszi. Jelzi, hogy mire az új gépek a gyakorlati életben megkezdik munkájukat, az új eljárás is ki lesz dolgozva. (Ennek az új, még létrehozandó eljárásnak az angol Gamble már nevet is adott, az eljárás diffúziós nyomás lesz.)

\*

Uher Ödön fentebb tömören közölt felvilágosításai után céltalannak tartjuk a további elmélkedést az Uhertype várható eredményeiről és a könyvnyomtatóiparra gyakorlandó hatásáról. A találmányt rendkívüli horderejűnek tartjuk, de további tárgyalásától mindaddig, míg a végleges gyakorlati gépek üzembeli gyakorlati munkájáról és ebből lesűrhető tanulságokról hírt nem kapunk — tartózkodni vagyunk kénytelenek.

W. V.

## Akrobaták, szépasszonyok és algérii katonák

### Francia képeskönyvek revüje

Egy darab jókedv, sok vidám szín, a szürke világban jótétemény a francia képeskönyv. Kiragadva a maga környezetéből olyan, mint egy ezüst jelmez a kirakatban. Fanyar a mosolya, ijedt a mozdulata. Egészen más, egészen más az ő szokott akváriumában. Oh, hogy tud örülni a francia képeskönyv egy amatőrszoba japánernyős, homályos üveglámpája alatt. Hogy virít a polcokon, a nyomott vászonfalak előtt! Hogy mutogatja a gerincét! És milyen megadással tűri, mikor öreg bibliofilek kihúzzák az ódon könyvkereskedés emeletmagas állványai közül. Még a nagyítóüveget is odateszik pápaszemük elé: úgy vizsgálják a meztelen nőket a könyvlapokon. Leülnek egy öreg diófaszékre, simogatják, megemelik a pehelysúlyát, nézik a papirosát, a tirage számát, az imprimerie adatait. És külön minden képet. Ah, a francia életnek egy darabja a képeskönyv. A szépen illusztrált könyvek kibocsájtási árfolyama van, mint egy nemzeti kölcsönnek. Mikor jegyzésre kerül, sort állnak érte az amatőrök. Száz példány összesen. Ötven példány vieux holland papirosan. A könyveknek gourmet-i vannak, mint a périgordi libamájának. Sőt azt kell hinni, a gyermekek Párizsban már az anyatejjel szívják magukba ezt a naiv, édes gyönyört. Mert lépten-nyomon látni önfeledt pékinasokat, akik kenyérnyalábra ülve lapozzák a kioszkok ponyvájáról lelőgő képeskönyveket.

\*

A francia képeskönyvnek megvannak a maga manőverhelyei: a boltajtók, az üvegnélküli üzletablakok, ahol mindenki szabadon flörtölhet velük. Megvan az ő fete foraine-jük: a karácsonyi hetek, a tavaszi napsütés a Boulevard

BONNE ANNEE! RAOUL Geyer

931



St.-Germaine-en, vagy a Luxembourg-kert szomszédságában. De vannak hivatalos parádék, nagy díszszemle a könyvek Champs-Elyséején, amikor selymes tarkasággal, szivárványos kosztümben elmasíroznak az ő generálisaik előtt. A „Cercle de la Librairie” hosszú termeiben évenként egyszer bemutatják a képeskönyvek illusztrációit. Még nem készen, csak pongyolában. Afféle szépségvásár ez, egy kis paráználkodása a szemeknek, a kiadóknak, a kritikusoknak, a mecénásoknak. Kosztümpróba — mondanák színházi nyelven. Tavasz ébredése — mondanák a szerelem amatőrjei. Csak persze nem minden műbarát tud róla. A termekben csönd van, feszült figyelem. Csak a csinitalan és pajzán könyvlapok kuncorognak.

\*

Nem kell azt hinni, hogy a modern francia díszkönyv mind ilyen.

Itt is vannak könyvek fekete dominóban.

Vannak egyszerű „vieux pompier”-k, büszkeségei a könyvnyomtatás történelmének.

Könyvek szép fekete colonne-okkal, nyomva kerek antikvakkal, nyomva a Didot-k, a Garamond-ok disztíngált ízlésében; könyvek, amikből modern vágyak római elégiák fuvolahangján szólnak, vagy éppen romantikus szerelmek, amelyek kergetőznek a betűk fekete-fehér ritmusában.

Vannak hívei a tiszta tipográfiai fegyelemnek. Nyugodt tükör, széles margók, mély fekete nyomdafesték. Két-három oldalanként egy hangos felkiáltás: az iniciálé. Azután tovább zakatol a történet.

A mértéktartás is francia erény.

\*

De a művészek édes gyermekei, az elkényeztetett könyvek nem ilyenek.

Ezek közelebb állnak a grafikai lapok színes passziójához, mint a könyvnyomtatás officináihoz.

„Aranykönyvek”, gálans ünnepek, nagy szenvedélyek, italok, éjjeli boutiques-ok, legendás szerelmek krónikái ezek.

Volt egy pár év a háború után, mikor az újjáéledő litográfiai művészet, a sok felbukkanó színnek zuhataga — no és a drága pénz — odacsalta a legjobb művészeket a litográfus kőhöz.

A Montparnasse könyvesboltjaiban, éjszaka, vakító lámpák közt még látni ezeket a lito-remeket.

A művészek, mint valaha a Montmartre plakát-szociológusai, elkezdtek maguk rajzolni a kőre. A bolygó Vénusz, a ghetto, a megtestesült ördög, a hét főbűn delikát színekben lángolt föl.

Matisse különös, szeszélyes vonalakkal rajzolta meg a nőket egy mórstíli szobában. Picasso szerette a neo-grecque alakokat hemzsegetve felvonultatni. Lauréncin Marie démonokat rajzolt rózsaszín-lágyan, a szemük, mint a galamboké, babákkal játszottak és különféle női legendákat példáztak. Dufy Raoul a vízi flórához nyúlt, melyben öntudatlan ösemberek módján úszkálnak az élőlények. Pascin az őszemű modelleket a romlottság glóriájával fonta körül. Vertès a dancigok angyalait vezette végig a jazz, a dollár és a vér apró drámáin.

Ez volt a litográfia, a tarka könyv, a kottalap, általában a gazdagon illusztrált könyvek inflációs örömmünnepe.

A fametszettel illusztrált regények elbűjtak. A szerény poémák fekete oldalai, szálkás könyvdíszzei, mint háborús hősök csendesén aludtak sírjaikban.

A százéves kurtizán, a kőből és litográf-festékből született szépség mindent túlragyogott.

\*

Nézzünk be egy percre a Cercle de la Librairiebe, — mi történik ebben a világban mostanában?

A korrupt pénz, az ő infernális mosolyával eltűnt.

Egy kis nyugalom és rend van a szerszámok csatájában.



Tábor János:  
Fejléc  
Az Est Hármas-  
könyvből



Tábor János:  
Illusztráció  
Az Est Hármas-  
könyvből

Ez alkalommal néhány bevált módozatot fogunk leírni, hogy vázlataink készítésénél miként lehet könnyűszerrel negatív sorokat rajzolni, vázolni.

A legegyszerűbb módja ennek, ha fekete vagy más szükséges színű háttérre fedőfehér festékekkel, ecsettel, vagy tollal felrajzoljuk a negatívsor betűit. Ez aránylag a legolcsóbb és legegyszerűbb módszer, hátránya azonban az, hogy a fedőfehér a legtöbbször nagyon hamar lepattog a festékes háttérről, sokszor már oly időben, mielőtt a vázlatot a megrendelőnek be lehetett volna mutatni.

Ha színes papírra tervezünk negatív-sorokat, úgy legajánlatosabb a kívánt sorokat leszedni és a papír színéhez hasonló festékekkel fehér, jól enyvezett papírra lehúzni, azon a sor fekete, színes háttérének kontúrjait kihúzni és a negatívsornak így megszabott papírfelületét tussal vagy festékekkel átfesteni. A papírra lehúzott sorok betűinek olajos festéke természetesen eltaszítja a vízfestéket vagy tust és így megkapjuk a kívánt színes negatív sort. Ugyanezt az eljárást alkalmazhatjuk fehér papírra tervezett negatív soroknál, de ez esetben nem színes, hanem fehér festékekkel húzzuk le a szöveget.

Elég gyakori eset, hogy ügyesebb tipográfusok a negatív sorokat gumiarábikummal festik rá fehér kartónra, erre — természetesen tökéletes megszáradás után — tust spriccelnek, majd ennek megszáradása után a gumiarábikumot óvatosan lemossák a papírról, amivel együtt kimosódik az arra spriccelt tus is. A gumiarábikum így megvédte a papírfelületet a tustól és a lemosás után fehéren láttatja a betűket. Ez az eljárás meglehetősen ügyességet igényel és a legnagyobb óvatosság mellett sem sikerül mindig, miután a kimosás alkalmával a papíros fehérsége a kimosásnál feloldott gumi és tus által beszenyenezett víztől esetleg mégis csak foltossá válik.

A ma gyakorolt fototipóknál vagy fotomontázsoknál majd mindig van dolgunk negatívzsánerű sorokkal, ezeket a már kész fotográffákra vagy ráfestjük jól tapadó festékekkel, vagy pedig rányom-



tani azokról, akiknek a cirkusz mindennapi témájuk. Fernel fametszetein a lovartáncosnók mint szép, színes keret símulnak a könyvlaphoz. Ibelsnek még furcsább ötlete van: egész „Alphabet des clowns“-t rajzolt. Minden betűje kigyóemberek testéből van összehurkolva.

A mai francia könyvillusztrációban mindennek megvannak a maga miniatúristái. A pergamentre írt perzsa meséknek is. A „livre d'heures“ szentkönyveknek is. Ez utóbbiak „illuminateurs“-nek nevezetnek. Akiknek szentélye a cirkusz, a bar, a táncterem: azok az élet „illuzionistái“.

A szép francia könyv nem moralizál. Vidáman tapossa a lábaival a könyvsmokk és az erkölcs-bölcselők írott szabályait. A könyvművész kirúg a hámból és kirúg a szedés oldalából. Nem ismer sem jó, sem rossz erkölcsöket. És csak egyetlen bűnük van e szép francia könyveknek: hogy nagyon drágák. (Párizs.)

Nédei Pál

## Konstruktív tipográfia tudatos gyakorlása

Mikor ezen cím alatt meg akarom világítani az új tipográfiának nemcsak külső megjelenési formáját, hanem annak tudatos, azaz a tipográfusnak belső adottságából kiinduló kultiválását, akkor egyben felelni akarok az előző számban megjelent cikkekre is, melyek szerintem tévesen, a tipográfus individuális lényegét helyezik előtérbe, mert ettől várják (a cikkírók) az új tipográfia felérettetését.

Először le kell szögezni, hogy az új tipográfiai irány nem divat, hanem gazdasági és társadalmi változásoknak oly hatása a tipográfiára, mely szükségszerűleg egy oly tipográfiai irányt hozott ki, mely meg tud felelni, (talán helyesebb volna: meg akar felelni. Szerk.) úgy a megváltozott ember pszichológiájának, mint e megváltozott, vagy érthetőbben, hatalmas méreteket öltött kereskedelmi élet követelményeinek.

Mert a nyomtatvány társadalmi szükséglet, tehát annak elkészítése társadalmi produktum és így természetes, hogy alkalmazkodnia kell a követelményekhez. (A nyomtatvány társadalmi szükséglet, ez helyes, de semmiképp sem lehet társadalmi termék, a nyomtatvány sokszorosítóiipari termék. Szerk.) A rohanó fejlődés jellemzi a mai kor gazdasági (technikai) alapjait és természetes, hogy a mai korban élő emberre is hat ez, sőt annak pszichológiáját át is alakítja.

És ebben a rohanásban a lelkiideges ember nem ér rá, holmi cikornyás „szép“ nyomtatvány szemlélésére.

Az új tipográfianak pedig nem célja és nem eszköze (szemben a régi iránnyal) a szép, mint az önmagáért szép, hanem letisztult, minden felesleges díszről és dekorációtól mentes síkok kiegyensúlyozott elosztása, a szövegnek egyszerű és éppen ezért kihangsúlyozott elhelyezése a térben.

És csak ezután térek rá arra a kérdésre, hogy vajjon az új tipográfiában

1931

Herzlichste Glückwünsche zum Jahreswechsel  
Bruno Schweinitz und Frau · Berlin S W 61

viatorisz géza

1931

forradalmi lelkesedés  
az új esztendő harcaiban

lalkozzék, mert annak pontos és lelkiismeretes kivétele annyi időbe kerül, hogy annál a cinkográfia semmiesetre sem drágább. Ez esetben áttetsző papírra kell a szövegsort lehozni, a fekete háttér kontúrját megjelölni és így elküldeni a klisékészítőhöz, aki ezt a levonatot eredeti negatívként alkalmazva közvetlenül másolja át a cinkre és így maratja. Nagyobb soroknál, vagy olyanoknál, amelyeknek megfelelő nagyságú öntödei betűnk nincs, ajánlatos a negatív sort nagyobb betűből leszedetni, kartónra lehozni és ezt elküldeni a klisékészítőhöz, aki erről fényképezi le a kívánt nagyságra. Az így kicsinyített negatív sorok rendszerint mindig tisztábbak, mint az eredeti nagyságú levonatról másoltak.

A negatív sorokról és azok alkalmazásáról különben gyakrabban lesz még szó lapunkban.

ABC

## Párizs és Berlin között

Kiállítás körhinta.

Körhinta azért, mert aki belelendül a Ligettől a Nagymező uccán át az Erzsébet térig s onnan az Akadémia ucca, Bank ucca, Fürdő ucca kicsi- és nagykiállító helyiségei közötti forgásba, a végén úgy szédül, mint a ringlispien és vasgyúrnak nézi a törpét, barlangi sárkánynak az igazmondó papagájt, admirálisnak a hajóhintást és holdvilágnak az óriáskiflit. Vagy fordítva, ki tudja? (A Jógép józan, barátságos kattogása kigyógyít a szédületből, mint a langyos fürdő. Egyszeriben minden oly világos

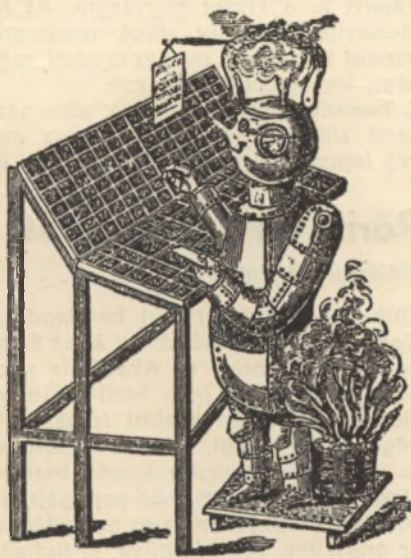


tatjuk ugyancsak jól fedő nyomófestékel.

Ha valamiképp értünk a fotografálás-hoz és ahhoz való eszközeink és felszerelésünk megvan, úgy ezt nagyon hasznosan tudjuk segítségül hívni negatív sorok előállítására. A szükséges szöveget lehúzzuk cellofán, vagy más hasonlóan jól átlátszó papírra, bebronzoljuk és mint fotografiai negatívot másoljuk át fényképezési fényérzékeny papírra és azt rögzítjük. E célra legmegfelelőbb a gázfénypapír, mert ebben a fajtában tökéletesen fekete hátterű másolatokat adó papírok vannak, ez esetben azonban a másolás után előbb elő kell hívni a negatívot és csak azután rögzíteni és szárítani.

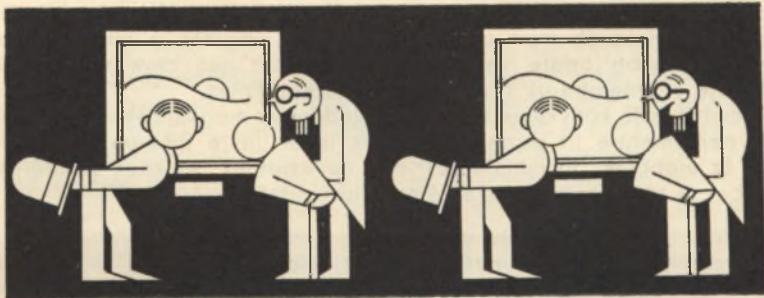
Bizonyos körülmények között a fotomontáznál vagy fototipónál nagyon jól alkalmazhatjuk ezt a legbiztosabb és aránylag könnyen kultiválható módját a negatív sorképzésnek. Ez esetben pl. a fotografiai másolatot — amelyiken keresztül a negatív sornak keresztül kell futnia — együtt másoljuk a fentebb leírt módon kapott cellofán negatívval, aminek következményeként a fotografiai másolatnak a betűk alatti része fehéren fog maradni és utólag — szükség esetén — színes tussal tetszés szerint színezhető is.

Ha már most a vázlat megrendelőnknek megfelelt és a negatív sor nyomóformáját kell megszerezni, úgy ezt házilag is előállíthatjuk, ha kellő lemezvéső ügyességgel rendelkezünk. Ha azonban ebben megfelelő gyakorlatunk nincs, úgy ne vállalkozzunk erre a feladatra, mert a hibásan és nem szépen metszett negatív sor a legszebben felépített szedés-konstrukció jó hatását is teljesen tönkretelheti. Kisebb betűk metszésére csak igazán ügyeskező kolléga vál-



J. A. Howard (Lincoln) humoros üdvözlőlapja, mely a „mai szedőgépek fantasztikus előfutárját — a gészszedőt” ábrázolja

Tábor János:  
Fejléc  
Az Est Hármas-  
könyvéből



Adjátok meg a fametszetnek és a rézkarcolótűnek is ami az övé. A jogot ahhoz, hogy művészet elmerengjenek a mult melódiáin. Oh, vieux Paris, milyen szép vagy még ma is mohos templomtornyaiddal, köpillérekkel, vastag falakkal, amelyekre két szerelmes hajol rá. Desbois, Demazy töltőtolla halkán perceg az alkonyatban! A csipkés építészet arra rendeltetett, hogy fametszet kísérje krónikáit. A világ legszebb kútja, a Medicis-fontaine, amint a hajnal tüllterítőt dob rá és magához öleli, — ez igazán a rajztollnak vagy a karcolótűnek méltó témája.

Hiszen az optikai lencse is sok mindent megértet. Vonzódást a régi kövek hatalmas éleihez, árnyak játékát, a groteszk vízköpöket a csúcsíves tornyok alatt, az egész mindenség grimaszát. De a dessinateur sohasem ilyen pedáns, ilyen szókimondó. Az ő illusztrált lapja: gitárkíséret.

A litográfia birodalma mindaz, ami a mostani idők szép szenvedélyeiből fakad.

Még megvannak félmúlt mesterei is: Léandre, aki poémákat díszít, gyöngéd, erotikus érzelmekkel. Forain, akinek vonalaiban még mindig a kifejezés ereje és gráciája párosul. És az újabbak szívesen tanulnak a régiektől. Daumiertől a fiziognómia beszédét lehet megtanulni, Toulouse Lautrectől a prostitúció testi és lelki változatait; van aki Steinlen öreg vagabonde-jait és proletárgyermekeit öleli magához. Barlangue Gabriel a női testek akvarellistája. Kicsit a múlt századi értelemben, mikor az atelier falai bársonnyal voltak bevonva és a festők kalligráfiát írtak az ecset hegyével.

De a mal francia könyvművészek inkább mai korhangulatokat lehelnek a papirosra.

Először is itt van: a romantika. A császár-legendákkal, Napoleonnal, az ő keleti hadjáratainak emlékeivel. Szinte csábítja Albert Urie-t, hogy (Louis Bertrand: Napoleon könyvéhez) fából faragott, gyermekmesékre s bábjátékokra emlékeztető képeket ragasszon. Ennek folytatása is van: a Musset, — De Vigny-féle, az édesr kis biedermeier-költői romantika. Guy Arnoux és Joseph Hémard csinálja. A virágos viganók költészetét megfelelő színekkel hangsúlyozzák.

De van a százéves jubileumát üülő romantikának egy igazi tündérbirodalma: a száz év előtt pacifikált Algír. Egész Franciaország örül a dátumnak. Gyermekek, bazári kirakat, utazási prospektus — mind hemzseg a gyarmati katonáktól. Bő pirosnadrág, fez a fejükön, puskával rohannak a minarétek felé. Ez korhangulat. Igen: bővé:ű, kalandos és — üzletet lehet belőle csinálni.

(Az üzleti rész neve: Exposition Coloniale. Idő: 1931 nyara. Alaptőke: nincs megnevezve.)

Amit Franchet Maurice, vagy Iselin Henri rajzol ebben a modorban, alig több s jobb annál, mint amit az utazási irodák kirakataiban látni. A közeli Kelet — gyermekmesékben előadva. „Le terrible pirat Barberousse — nehézjárású lovakkal, útszéli bölcsekkel és kosaratvívó mohamedán nőkkel.

Mindaz ma éppen annyira fontos kelléke a centennáris algíri könyveknek, mint a rózsaméz a háremeknek.

E keleti operetteken túl van egy komolyabb világ: a zsonglőröké.

Az új francia könyv már négy-öt éve foglalkozik vele. A cirkusz porondja. A zenebohócok élete. A vadállatok szelidítői. Ez is romantika (mint a gyarmatok éjszakája, mint a kalandorfilm). De emberibb a múltbanéző romantikánál. A cirkuszi hőstett: külön francia szenzáció, mert mozdulatok gráciája párosul lelki feszültséggel.

Mint drága, finom illusztrált könyv talán öt év előtt jött divatba. Luçe Albert Moreau hangszerezte e képek muzsikáját az ördögös zenebohócok és a mulatságos boxolók történeteikhez. Most már hosszú listát lehetne összeállí-



és természetes lesz és a körhinta for-  
tagata precíz panorámává tisztul.)

A magyar képzőművészet az utolsó száz  
évben előbb Bécs felé tájékozódott és  
nem volt egyéb, Bécs provinciájánál.  
Később München jött sorra, azután Pá-  
rizs. A háború vége óta azonban az  
egész magyar képzőművészet jobbra  
Berlin és Párizs között válogat. Bécs  
ma már époly kevéssé önálló központ,  
mint München. Választani csak Berlin  
és Párizs között lehet. Harmadiknak itt  
volna, mint valamikor, Róma. Gerevich  
professzor nagy meggyőződéssel fejte-  
geti, hogy a beteg és hóbortos frank,  
kultúrát az egészséges olasz vér hiva-  
tott felfrissíteni. Ott kell keresniök mű-  
vészeinknek a táplálóforrást, ahol a  
klasszicizmus örök vize él: Itáliában.  
A római kollégium hivatott ezekszerint  
az új művészgeneráció helyrebillenté-  
sére.

Februárban az Ernst-múzeumban ketten  
mutatkoztak be a Rómát jártak közül.

tényleg oly nagyfontosságú-e a nyomdász individualitása (vagyis egyéni-  
sége), mint azt Wanko szaktárs hangsúlyozza, vagypedig a tipográfus benső  
kollektív adottsága az, mely meglátja az anyag sajátos törvényeit?

Szerintem a tervező egyénisége, egy tiszta, a konstruktivitás önmagából  
adódó törvényeinek megfelelő levélfejen vagy borítékon, vagy bármely más  
nyomatványon nem ütközik ki, mint azt láthatjuk is az előző számban a szedés-  
példákon, azon egyszerű oknál fogva, mert az új tipográfia visszatért az anyag-  
hoz és annak sajátos törvényeit felismerve, az anyagot nem formálja, nem  
alakítja, hanem egy egészbe szerkeszti össze. (Az anyagot formálni, alakítani  
avagy egy egészbe összeszerkeszteni — tipográfiai vonatkozásban — ugyan-  
azt jelenti, mert a tipográfus a rábízott feladatot elsősorban szerkezetileg  
kénytelen megoldani, illetve megtervezni és ezi követőleg láthat csak hozzá  
tervezetének tipoanyagból való kialakítására vagy formálására. A tipográfia-  
nak az anyaghoz való visszatérését teljesen felesleges olyan erőteljesen  
hangsúlyozni, mert aki már húsz évvel ezelőtt is mint akcidenszedő műkö-  
dött, az tanúsíthatja, hogy abban az időben sokkal kevesebb segédeszközzel  
dolgoztunk mint ma. Szerk.)

Az új tipográfia ellaposodását csak azzal magyarázhatom, hogy nagyon sok  
tipográfus van, kik úgy veszik tudomásul ezen irányt, mint olyan „új” valamit,  
melyet utánozni kell. És utánozzák is. (Ez a különös megállapítás úgy fest, mint  
valami tiltakozás a konstruktivisták részéről, holott azok maguk is mindent  
elkövettek, hogy irányukat a nyomdászokkal megkedveltessék. Céljukat való-  
ban elérték, mert a nyomdászság tényleg behódolt ennek az iránynak és  
ennek következtében tipográfiai munkálkodásában ezt az irányt kultiválja.  
Más lapra tartozik, hogy ezt odaát utánzásnak minősítik. Ezért azonban nem  
fogunk szövegeket. Szerk.)

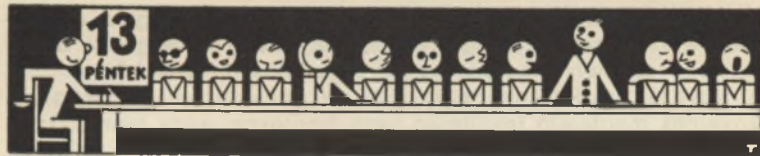
*Munkatársainknak, barátainknak és támogatóinknak  
szívélyes üdvözet az évforduló alkalmából*

*A Németországi  
Könyvnyomdászok  
Szövetségének  
vezetősége*

*Berlin SW 61, Dreibundstraße 5*

**A** munkástársadalomra nehezedő  
nélkülözések elhárítását célzó súlyos  
küzdelem közben lépünk át az új esz-  
tendőbe. Ebben az inséges és küzde-  
lemmel teljes időben a munkásság  
legbiztosabb bástyája a szakszerve-  
zet. Vajha az öntudatos összetartás  
és törhetetlen hűség Szövetségünk  
legerősebb támasza maradna az új  
esztendőben is. Az 1931. év kedvezőbb  
fejlődésének reményében köszöntjük  
tisztelettel viselő szaktársainkat, köszön-  
jük áldozatkész működésüket és jó-  
kívánatainkat tolmácsoljuk ezúttal  
az ő személyes boldogulásukhoz is





Tábor János:  
Fajlécek  
Az Est Hármas-  
könyvéből

Az individualitás érvényesülni akar mindenáron az anyagon és még azt is elvárja, hogy az anyag saját magát adja.

Ez pedig odavezet, hogy a tervezett nyomtatvány ellaposodik, vagy zavaros giccs lesz.

Az egyéniség csak úgy érvényesülhet, ha nem ütközik össze az anyaggal, vagyis kollektív egyéniségű tipográfus képes csak lényéhez hasonló konstruktív nyomtatványt alkotni, mely így aztán kifejezi az ő belső életét a síkon is. (Ehhez elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a nyomdászok és a megrendelők egyformán kollektív egyéniségű lények legyenek. Sőt tovább megyek, a t. címzetteknek is ugyanilyen kollektív lelkületű embereknek kell lenniök, mert máskülönben nem fogják megérteni azokat a bizonyos kollektív meglátásokat. Szerk.)

Szerintem a tudatosság az, mely megmenti az új tipográfiát az ellaposodástól, az a tudatosság, mely felérzékelve a külső benyomásokat, azt önmagában feldolgozva, újra megjelenteti külső formában, de akkor már saját magának azt a részét fejezte ki, mely magában hordja a kollektív meglátásokat.

És itt állítom fel azt a léteit, mely szerintem legyőzi az individualitás fontosságát az új tipográfusban:

Az anyag kollektív törvényeit csak kollektív szemléletű ember látja meg és tudja azt felhasználni tökéletesen.

A tipográfus individuális lény a giccset hozhatja ki, mert belső szétesettsége folytán alkotni sem tud mást, mint „egyéni” szétesettséget.

Ez főképpen azokra vonatkozik, kik az új tipográfiába akarnak „individualitást” csöpögtetni, azért, mert nem tudatosak.

Hogy világosabbá tegyem a fent elmondottakat, utalok a régi tipográfusokra. Nézzük meg az ő munkáikat és mindegyikről meg tudjuk mondani, hogy melyik kié, anélkül, hogy előzőleg tudtuk volna készítőjét. Ez pedig azért van így, mert a tipográfus egyéniségének legteljesebb érvényesülése van megadva a régi tipográfusnál, saját egyéni ízlése és díszítő ötletessége az anyag minden törvényét félretéve (azaz fel sem ismerve) szabadon kifejezheti magát.

Vagyis a régi tipográfia az individuum alkotása.

Az új tipográfiánál ez egészen másképp van, mint az látható az előző számban közölt szedéspéldákból is.

Hisz nem kell több érvet felhozni, mint utalni kell csak Sallmayer, Korelko, Lengyel, Klein szaktársak munkáira, hol hiába keresnénk egyéni ízt, hol hiába keresnénk az „individualitás” sallangjait.

Ezen munkákon csak az anyag konstruktív törvényeinek egyvonalúságát láthatjuk meg.

A szóbanforgó szaktársak munkáinak különbözősége csak a megoldásokban mutatkozik, de egyvonalúságuk bizonyítja, hogy az új tipográfia a kollektív ember belső adottságának formában való megjelenése!

Victoriz Géza

\* \* \*

Lapunk minden egyes cikkéhez szívesen vesszük a hozzászólásokat, de különösen kedves nekünk, ha ilyenekkel olyan kollégák lepnek meg, akik a szakirodalom terén még nem igen próbálkoztak, de valamilyen okból lelki szükségét érzik, hogy egy és más szakmai kérdésben véleményt nyilvánítsanak, a tárgyhoz hozzászóljanak és ezzel elősegítsék a kérdés lehető legtökéletesebb megvilágítását.

A leegyszerűsített tipográfiai irány is ilyen tárgykör, amely nem nélkülözheti a nyilvános tárgyalást. Erre céloztunk is multkorai cikkünkben és fel is hívtuk olvasóinkat, hogy szóljanak hozzá a kérdéshez, milyen úton, milyen eszközökkel volna lehetséges a konstruktív vagy elementáris tipográfia ma már

Pátzay és Aba Novák. Pátzay Pál szobrász Rómában tovább finomkodott, mesterségbelileg még jobban elmélyedt, pompás monumentális értéke („Anyaság”-szobral) még biztosabbá vált, de mindez kifejlődött volna úgyanígy bármely más nyugodt és gondmentes pontján a világnak. Aba Novák Vilmos festészete (a szezon szenzációja volt) már lényegesebben változott, ha mélységben nem is nyert: buja szertelenségre elrejtőzött férfias nagystílúsége mögé, az ecset kicsapongásait egy remekül bonyolult festői raffineriával parirozza. Meglátásai meglepőek és igézőek, van bennük nagy lélekzetű romantika és kézenfekvő modernség. Vajjon Aba Novák milindezt Rómának köszönheti-e? Lehet, hogy Rómának is. Mégis, művészeink zöme ma még mindig Berlin és Párizs között mozog.

Párizs, akármire is fog, bármily szélsőségesnek is lássék törekvéseiben, mindig kettősen megköti magát: megköti magát technikai felkészültségben, technikai tudásban. Technikai képességek nélkül Párizsban senki sem viheti valamire. A másik megkötöttség a tradíció. A mégoly szélsőségesen új irány is mindig többé-kevésbé tudatosan valami meglévő értékhez kapcsolódik. Ezért a párizsi művészeti újítások, ha mégoly hóbortosoknak és erőszakoltaknak látszanak is, mindig éreztetik a szakadatlan hagyományt, melyben gyökereznek. Világosan szólva: Párizsban még blöffölni sem lehet tudás és kultúra nélkül. Más a helyzet Berlinben. Berlin is megkövetel tudást és technikai képzettség nélkül Berlin sem fogad el újítást. De míg Párizst mindig mérsékli és finomítja a hagyományba való kapcsolódás, Berlinben ez az előkelő érzék hiányzik. Ott az érvényesül a legjobban, aki a leghangosabb, a legdurvább vagy mondanivalóját a legvégtetesebben formulázza meg. Berlin mindig s mindenben messzebb megy, mint Párizs. Már most a mi magyarjaink, ha Berlin és Párizs között válogatnak, gyakran meglepedkeznek róla, hogy minden művészi alkotás mindenkor előfeltétele a kellő szellemi és anyagi képzettség. Szellemi képzettség: ez azt jelenti, hogy mindig tudni kell, egy új „stílus” vagy új kifejezési mód mit is akar tulajdonképpen; mi az értelme, mi az alapja. Az anyagi képzettség pedig azt jelenti, hogy úrnak kell lenni az anyagi kifejezőeszközök, (a festőnek a vásznon, az ecset, a festék, a szobrásznak az agyag, a bronz, a márvány, a fém) felett és mindegyiknek kell rajzolni és szint látni tudnia. Itt vétik el sokan, túlsokan a fiatalok közül.

Úgy is lehetne mondani, hogy legtöbben a fiatalok és jó néhányan az öregek közül, Berlin és Párizs között — a pad alá esnek.





Kner Izidor könyvnyomató újévi üdvözlője. Tervezte Kozma Lajos grafikusművész



Ez a látszólagos pesszimizmus nem gátolhat meg az igazi értékek felismerésében. Budapesten ma még mindig érdemes kiállítást látogatni. Mennél rendszeresebben tesszük, annál érdemesebb, annál jobban éleledik szemünk az igazi értékek felismerésére.

A Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása most se tudott érdekelni. Ez az üzem mindjobban elveszti kontaktusait a modern művészettel; igaz, hogy a modernkori modern művészettel valaha sem igen volt kapcsolatban. De amíg a magyar művészek sem sejtettek semmit koruk eleven problémái felől, addig az nem tűnt fel senkinek. Az első áldozat Szinyei-Merse volt, azután jöttek a Nagybányaiak... És azótal... Máshol a KUT idősebb generációja volna az arrivált akadémikusok köre. Nálunk a jámbor Szinyei-Társaságék alkotják az oppozíciót és ami attól „balra” fekszik, az tekintetbe se jön. Hacsak be nem csempész egy-egy jószemű befolyásos úr valami fiatal tehetséget az ösztöndíjasok közé.

A másik „tárlat”, a Szinyei-Társaságé. Ezidén szokatlanul szürke, bár nivóban persze össze nem hasonlítható a Műcsarnokkal. Iványi Grünwald például még mindig pompásan állja meg helyét. Csendéletei, tájai gazdagon ragyognak. A fiatalok közül azonban csak Bernáth Aurél az, aki meg tud ragadni. Eszközei mind szellemiebbek lesznek, kifejezése mind áthatóbb.

A harmadik tárlat az Új Művészek Egyesületé, mely kezdettől fogva olyasféle volna, mint a KUT versenytársa. Eddig általában az UME javai tagjai átúsztak a KUT-ba és az UME a maga utánpótlásában nem tudta a tempót tartani. Ez az ideji kiállításon különösen meglát-szoti.

Ami fentebb a pad alá esésről mondtam, az ennek a kiállításnak a tanulságaira is vonatkozik. A már nem mai gyerek Kádár képei azok, amelyek modernségük mellett e környezetben a leginkább hatnak kulturálatlan, tudótan. Vaszary mester némileg mostohán

szembetűnő ellaposodásának gátot vetni, illetve abba több változatosságot, formai kifejezési módszert belevinni. Magunk részéről a tipográfus individualitásától várjuk ezt a változatosságot.

Erre a cikkünkre kaptuk válaszul Vietorisz kollégánk fenti közleményét, melyben következetesen individuális-ra írtuk át a cikkíró által használt individuum és individuál szavakat.

A dolog lényegére térve, előljáróban kell leszögeznünk azt a felfogásunkat, hogy amikor szükségesnek tartjuk a tipográfus egyéniségének, vagyis individualitásának érvényesítését, a ma használatossá vált konstruktív vagy anyagszerű tipográfiában, akkor távolról sem gondoltunk amolyan évtizedekkel ezelőtti egyéni stílusok kialakítására, amilyeneket Vietorisz sejt. Ezt a kort ma aligha kívánja valaki is a korral haladni tudó mesterszedők közül. A magunk részéről igenis szükségesnek tartjuk, hogy a mesterszedő a leegyszerűsített tipográfiába belevigye a maga egyéniségének tulajdonságaiból, jellemző képességeiből fakadó formamegyenlőségeit. El tudok képzelni olyan mesterszedőket, akik a konstruktív tipográfiát színes tónusok nélkül nem tudja kultiválni, akadhat olyan kollégánk, aki pompás elementáris tipográfiákat tud majd konstruálni vékonyvonalak segítségülhívásával, mindenesetre lesz olyan is sorainkban, aki jó konstruktív tipográfiát csak cicerós vonalakkal tud összerakni és egészen bizonyos, hogy találkoznak mesterszedők, akik a konstruktív értelemben vett tipográfiát is csupán betűkkel, illetve sorokkal, sorcsoportokkal fogják művelni. Hogy ez mennyire igaz, bizonyítják a lapunk legutóbbi számában közölt szedéspéldák, amelyekhez hozzávehetjük a mostani szám újévi lapjainak reprodukcióit is. Ha ezeken végignézzük, igenis megfigyelhetjük, a cikkíró és közvetlen környezetében működő más szaktársak tipográfiáinak is vannak már egyéni sajátosságai, nem akartam nevetek keverni ebbe a vitába, de kénytelen vagyok vele, hogy rámutassak arra, miszerint pl. Sallmayer kollégánk azon munkái, amelyeknél alkalma van 2–4 tónusfoltot alkalmazni: hatás dolgában kiválóak és egyéni formanyelvét, munkamódszerét alkotják. Ugyanígy elűtnek a mások munkáitól kifejezési módok és eszközök dolgában Lengyel kollégánk munkái is, és még mások egyéni eredményeire mutathatnánk rá azzal, hogy az emberek szellemi és fizikai képességei, képessége, ízlése annyira különböző, hogy képtelenség az individualitás fontosságát, az egyéni alkotóképesség különböző részét tagadni. Mert ha igaz, amit Vietorisz állít, hogy a cikkében említett szaktársainak munkáin csak az anyag konstruktív törvényeinek egyvonalúságát láthatjuk és ha igaz az is, hogy e munkák különbözősége csak a megoldásokban mutatkozik, akkor már önmagától megdől az ezzel kapcsolatos másik állítás, hogy azokon a munkákon hiába keressük az individualitás sallangjait! Megdől pedig egyszerűen azért, mert az e munkákon megnyilvánuló megoldásbeli különbözőség csakis és egyedül az illető szedők egyéni képességeire, egyéniségére vezethető vissza.

A leegyszerűsített tipográfia iskolapéldáinak egyvonalúsága nem egyéb, mint az anyagszerűség felismerése és gyakorlati alkalmazása. Ez a megállapítás legalább érthetőbb, mint az, hogy az új tipográfia „a kollektív ember belső adottságának” formában való megjelenése. Ezt csak azért állapítom meg, mert ezuttal ismételtelen rá akarok mutatni arra a lehetetlen módszerre, amelynek segítségével a konstruktív, az elementáris vagy anyagszerű tipográfiát a művészi körökből megmagyarázni igyekeznek — nyomdászoknak. Már multikori cikkemben is megállapítottam, hogy ha az anyagszerű tipográfiát kezdettől fogva olyan közérthető nyelvezettel pertraktálták volna, amint azt Tschichold

## D. Stempel AG, Frankfurt a. M. és Első Magyar Betűöntőde Rt, Budapest, Neuzeit-Grotesk betűje

Világos

Félkövér

Bornemissza Géza csendéletével szintén új  
OMNIA 612 LABOR IMPROBUS 536 UINCIT

**A lipcsei mesteriskola megküldte lapunknak  
HANGVERSENYT ÉS TÁNCMULATSÁGOT**

Boucher mindent tervez  
4 MAGYAR GRAFIKA 6

**Reklám és rádioreklám  
KLISÉK ÉS GALVANÓK**

Korrektori rovat

**A fotomontázs**





Lányi Imre  
naptárfejlécei



bánik védenecével, amikor termelésének nem éppen legjavát küldi kiállításukra. Pikantériát jelentettek Vaszary szobrai. Nem kevés bennük a kvalitás, de még sem valók a kiállítás nyilvánosságá elé; rossz példát adnak a fiataloknak arra vonatkozólag, hogy mi jelent értéket az atelié intim falai között és mi a tárlat józan világitásában. Az UME kiállításán főleg két fiatal tehetség érdemel külön elismerést. Az egyik Krocsák Emil. Érzéke a monumentális iránt nem mesterséges, hanem eredeti adottság. Kifejezése férfias, izmos, határozott. Amit kifogásolhatunk, azaz absztrakt elemek (elrajzolások) nem mindig indokolt volta. A másik értékes egyéniség Vaszkóné, aki síma figurális kompozícióit szuggesztív mágiával tölti meg. Ő a példaképe annak a modern eszközökkel dolgozó művésznek, aki anyagát átértelti, tehát nem hat közhelyszerűen, mint annyi fiatal kollégája. Kivülök Sajó Edit szobrászban sejtethünk nagy tehetséget. Ez akkor fog kialakulhatni, ha leveti a négerutánzást, melynek semmi lelki megokoltságát nem látjuk.

Az egyéni kiállítások között első sorban kell említenünk Márffy Ödön nagyszerű kis gyűjteményét a Tamás-Galériában. Márffy e kiállítással új tetőpontra ért. Van egy sor sötét cirkuszképe, mely a színben, mint önértékben oldódik fel. Ime a színérzék legmagasabb kultúrája, melynek egy férfias fantázia sajátos nyugtalan-álomszerű testet ad. Minden a szín; odalehelt, vagy rányomott, vagy odadobott szín, felrakott, vagy beléarcolt fények, és csak pár körvonallal jelzett rajz. A rajz itt csak a színélmény hangulaterősítője. A forma mellékszereplő, a fő a szín. A világos képek pedig új édes-fanyar szín pompában virágznak, legfinomabb árnyalatok, átmenetek és kontrasztok hatásával gyönyörködtetnek. A Nyolcak, az egykori forradalmárok közül Czóbel Béla maradt a leginkább hű egykori ideáljához. Most láttuk képeit Tamásnál. Fojtott, borus hangulata a régi; sötét, barnás, tompa, homályos színei a régiek. Régi lassú, széles, téstás ecsetvonása, érzelmes, szomorú, keménységre törő grotesksége.

A többi festőgyűjtemény közül a következőket emeljük ki: Cselényi Walleshausen Zsigmond újabb képei a derű, a tiszta világos színek, a problémátlan kellemes öröm jegyében állanak. Menetel korlátlanabban egyszerűek Walleshausen festményei, annál jobban elégitenek bennünket ki. Csendéletei találják el a legjobb megoldást; figurális képei még mindig nem egyeznek Walleshausen szándékaival. A Kovács-Szalóiban Bene Gézával találkoztunk újra. Bene tud; rajzolni tud és festeni tud. Kár, hogy oly szolgálai adja ma-

Az Est  
Hármaskönyvből



gát át egy párizsi divat utánzásának. Lénye sokkal líraibb, melegebb annál a hideg, cirkalmazott síma dekoratív festészetnél, mely konkrét és elvontat kever. Lehel Mária újabb szüretét hozta Tamásnál. Lehel Mária azt bizonyítja, hogy Rippl-Rónaiból lehet oly módon is meríteni, hogy egészen modern és egyénileg átértékelt eredményekhez jutunk. Fekete ideges körvonalat tompán fénylő finom színefoltokkal főd: ez továbbvitele a Rippl-Rónai praktikának és ami nem is lehet ellentmondás, legjobb bíz Párizst jelent egyben. Kovácsnál ketten, a legfiatalabbak közül, hozták válogatott (és talán még mindig nem eléggé válogatott) anyagokat: Peitler és Gadányi. Mindkettő elvontságra, „szürrealista” élményekre hajló, mindkettő halk, mondhatnám „privát” eszközökkel dolgozik. Igaz, hogy ezek a privát eszközök mind az új párizsi arzenálból vétettek. Gadányi és Peitler is rendkívüli tehetségek, tehát nyugodtan meg lehet nekik mondani, hogy nyakig benne ülnek a kátyúban. Nem azért, mintha az elvont és legelvontabb művészetnek nem volna ma bizonyos létjogosultsága és szükségessége, de mert nem a megfelelő eszközökkel küzdenek céljaikért. Peitler Istvánnak volt egy „Repülőter” című képe, mely megragodott álomszerű közvetlenségével. Gadányi Jenő is csak úgy, mint Peitler, inkább színeivel, a színek tárgyitalan finomságával hat. Tömeg, sík- és vonalkonstrúcióhoz egyszerűen nincs érzéke. Ha erre törekszik, akkor előbb el kell sajátítania a megfelelő kifejező nyelvet.

A szezon szobrászai közül ezúttal Bokros Dezsőt említjük, akinek kötött, fojtott, de izmosan összefoglalt aktjai igaz tudásról tanuskodnak. Mokry Mészáros, a kőkorszak-felfrissítő, most is gazdag kollekciót hozott Tamásnál. Lázár Ilona, kinek specialitása a népies gótika és barokk tafaragászat utánzása, szintén új kísérletekkel kedveskedik.

Rabinovszky Máriaus

## Szélükön gumizott nyomtatványok vágása

Egy vidéki olvasónk azzal a panasszal fordult lapunkhoz, hogy igen gyakran lévő dolgok szélükön gumizott nyomtatványok vágásával, nagy kellemetlenségek ériék, mert a gumizott nyomtatványokat csak egész kis rakásokban, (stá-szokban) vághatta, ha el akarta kerülni a nyomtatványok egy részének feltépődését, beszakadását. Néhány évvel ezelőtt az egyik német lap társunk — valószínűleg a frankfurti Klimschs Druckerei-Anzeiger — közölt praktikus tanácsokat a gumizott nyomtatványok vágásához. A fenti panaszra válaszként íme a közlemény:

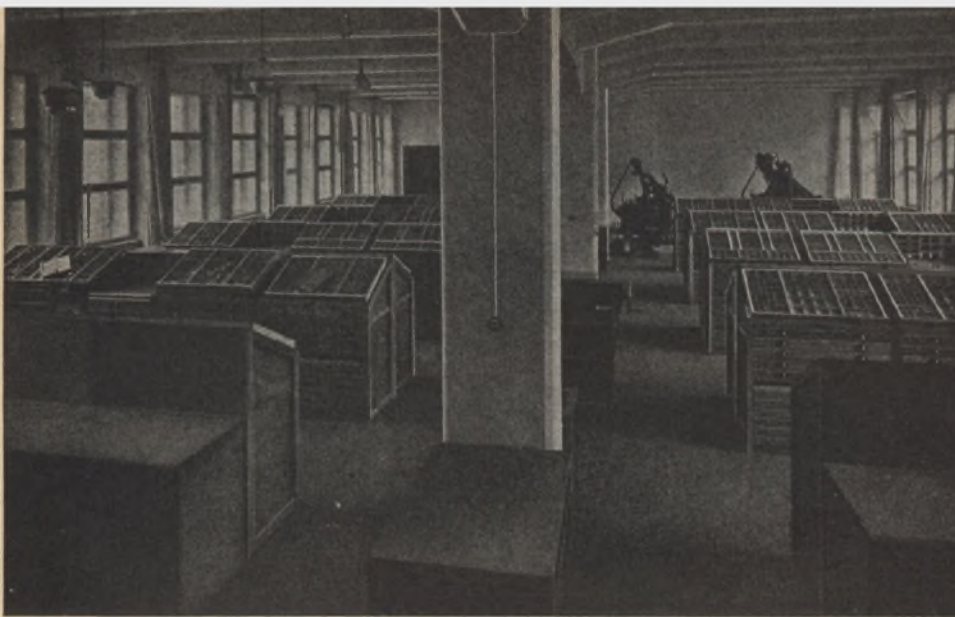
Etiketeket rendszerint hengeres gumizó- és lakkozógépen, vagy enyvezőgépen, mely utóbbit szintén gumizásra és lakkozásra használnak, egész ívben szalagszerűen gumiznak az ív szélén.

Lányi Imre  
napfényképei



Az Est  
Háromskönyvből





A lipcsei Meisterschule szedőtanterme

mester tette lapunk 7–8. számában, akkor ebben a tekintetben régesrégén túl volnánk a kezdet nehézségein. De sajnos a művész urak és — még sajnósbab — tipográfus követők — amint a fenti példáhozszólás is mutatja — nagy előszeretettel használnak olyan szövegeket, amelyeket bővebb megvilágítás nélkül nem lehet vitába dobni, mert ne feledjük el, hogy a mai társadalom, sőt a mi szűkebb nyomdászársadalmunk sem áll kizárólag „kollektív” emberekből, sőt nagyrészt olyanokból, akik csak azt tudják, hogy életkörülményeiket egy kollektív szerződés szabályozza, de hogy ők „kollektív emberek” volnának, vagy olyanok, akik „benső kollektív adottsággal” rendelkeznek: ezek sokak előtt ismeretlen fogalmak, amelyek céltudatos megvilágításra szorulnak édes anyanyelvünkön.

Reméljük, hogy a vitának a fenti hozzászólással és részleges válaszukkal újabb irányt adunk. A magunk részéről ígérjük, hogy legközelebb példákkal illusztrálva támasztjuk alá állításainkat, hogy az individualitásnak, vagy az egyéniségnek igenis nagy szerepe van a tipográfiai alkotásban.

Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy cikkeinkben leegyszerűsített tipográfiai írtunk, melynek vezérvonalait a konstruktivizmusból merítendő ugyan, de figyelemba vevők a mai termelési viszonyokat is és — ez sem a legutolsó — a gyakorlati élet követelményeit. Őszintén és köznapiasan megmondjuk, nem vicc olyan jó konstruktív nyomtatványokkal brillírozni, amelyeknek szövege nem több 1–3 szóval és ennek kísérőzenéje 2–3 színben nyomtatott sík- és vonaldísz. A praxiszban ilyen nyomtatványok ritkán fordulnak elő. A nyomtatvány lényege a szöveg, amit jól átgondoltan, legtöbbször egy, néha-néha két színben kell a leegyszerűsíteni termelésnek megfelelően, egyszerű eszközökkel, anyagszerűen megoldani. Ehhez szükséges jó tipográfiai tudás, alkotóképesség, ügyesség, formaérzék és ízlés, mely tulajdonságok mindenkinben más mértékben és irányban vannak kifejlődve. w.v.

## Egyengetés a mélynyomásnál

Annak előrebocsátásával, hogy ma már mindenki, aki a mélynyomás munkameneteit kissé alaposabban ismeri, fenntartás nélkül elfogadja az egyengetés szükségességét — természetesen csakis az ivnyomógépeknél — rátérek az egyengetés mikéntjének technikai szempontból vett tárgyalására.

Kiindulópont természetesen a rézhenger átmérője, amelynek lemérése után tudjuk a borítás nagyságát a gyár által megadott táblázatból megállapítani. Nem mondom újságot, amikor a gyárak adatait csak megközelítőnek ismerem el és így szinte kényszerítve vagyunk arra, hogy ezen adatokat saját magunk ellenőrizzük vagy még helyesebben, egészen újra felfektessük. Ha pedig már itt tartunk, úgy igyekezzünk ezen méréseket gyakorlatilag kihasználni. Tehát felfektetünk egy táblázatot, amely a következő beosztással bír:

Rézhenger kerülete mm	Borítás az egyengetéssel, mm	3/10 mm-es karton db	80–100 kg-os (m <sup>2</sup> ) papír, db	Megjegyzés

Ahol ilyen gép nincs, ott az etikettek széleit kézzel gumizzák ecset segítségével. Ebben az esetben a nyomtatott ívet szalagokra vágják, hogy így nagyobb mennyiségű etikettet egyszerre lehessen a szélükön meggumizni. A vágást úgy kell végezni, hogy lehetőleg minél több etikett legyen a szalagon, amelyeket a széleiken meggumizunk. A gumi megszáradása után a nyomtatókat egymásra halmozzuk és egyenként példányokra vágjuk.

Posta- vagy kromopapírból 250–300 példányt teszünk egy-egy vágnivaló rakásba. Minthogy a papír — minőségéhez képest — a gumizott széleken többé-kevésbé fölemelkedik, ezeket az emelkedéseket ki kell egyenlíteni. Mintegy 50–100 ívként fölállítva fektetjük rakásba a gumizott íveket: egyszer a gumizott rész kerül balra, egyszer meg jobbra. Ezzel a váltogatással elejét lehet venni, hogy az etikettek a vágásnál beszakadjanak. Ellenben vastagon gumizott vékony papírosok beszakadását így sem lehet megakadályozni. Ebben az esetben úgy tanácsos az íveket egymásra rakni, hogy a gumizott szélek mind egy oldalra kerüljenek. De hogy itt is meglegyen a szükséges kiegyenlítés, a gumizott szélek kiemelkedése és a nem gumizott másik szélek alacsonyabb volta között, kiegyenlítő papírlémezt kell a vágógép préselő gerendájára ragasztani. Ezt a lemezt (decklít), hogy a gumizott szélekhez alkalmazkodják, megfelelően rézsútossá kell tenni.



1. ábra. a) a préselőgerendára ragasztott lemez. b) az etikettalomban a fölemelkedő gumizott széleivel

2. ábra. Etikettalomban és a kézbejuttatott lemezek, melyek kiegyenlítik a szélgumizás emelkedését

A kiegyenlítőlemez vastagságát aszerint kell megválasztani, hogy az a vágandó papírrakás bepréselése után még kissé magasabban álljon, mint amennyit a szélgumizás magassága megkívánna. A lemez szélessége természetesen az ívek nagyságához alkalmazkodik, egyébként a vágógép préselőgerendájához.

A vágásnál a papírrakást úgy kell megigazítani, hogy a kiegyenlítő lemez a préselőgerenda leszállásakor pontosan ráfeküdjön a papírosra. Különösen vékony papíroknál, például flórpostánál, ha a fentemlített két módszer nem ad kielégítő eredményt, egy harmadik eljárást is alkalmazhatunk. Ugyanis minden száz gumizott ív közé megfelelő kiegyenlítőlemez teszünk, hogy így a fölálló széleket egalizáljuk. A lemezeknek meg kell felelniük a nem gumizott felület szélességének és hosszának. Végül ugyanilyen vastag lemezt ragasztanak a vágógép préselőgerendájára is.



Ezzel a vágandó papírrakás síma felületét érjük el.

Ez utóbbi eljárásnál a papírrakás meglehetősen magas lehet, úgyhogy 1000 ív is vágható egyszerre anélkül, hogy a gumizott szélek beszakadásától kelljen tartani. A lemezekért való kiadás megtérül a munkabérenél. A lemezeket, amelyek a vágásnál fölhasználtattak, nem kell kivenni a szállításhoz sem, ez hiába-  
való időpocsékolás volna. A vázolt eljárásnál nem szükséges egyes papírrakásokat vágni, hanem a vágógép szélessége teljes egészében aknázható ki.

## A grafikai iparok mesteriskolája Lipcsében

A grafikai iparok az utolsó évtizedben, jelentékeny fejlődésen mentek keresztül. Technikai téren nevezetes előhaladás állapítható meg, amely főként a rokoniparokat segítette előtérbe és az ú. n. vegyesüzemek szaporodását idézte elő. De üzemgazdasági vonatkozásban is egészen új szempontok jutottak érvényre, amelyek viszont az eddigi felfogást gazdasági és üzemvezetési dolgokban gyökeresen megváltoztatták. A grafikai és rokoniparok eme technikai és termelési fejlődéséből következtetőleg önként felmerül az a kérdés, vajjon van-e lehetőség arra, hogy a munkaadónak az üzemekben működő, illetve ott működni szándékozó leszármazottai — ahogy nálunk mostanában nevezik: „mesterek fiait”, — valamint az üzemi alkalmazottak sorából önmagukat vezetőállásokba felküzdött ifjabb munkaerők a megváltozott viszonyoknak megfelelően átképeztessenek, illetve üzemvezetésre kioktattassanak? Évekkel ezelőtt erre a kérdésre határozott nemmel lehetett csak felelni, ma azonban már két olyan német felsőbbfokú grafikai szakiskoláról tudunk, amelyek e célnak megfelelő kiképzést tudnak hallgatóiknak biztosítani.

Ezeknek egyike a lipcsei **Meisterschule für das graphische Gewerbe**, vagyis a grafikai iparágak mesteriskolája, amely kb. két évvel ezelőtt nyílt meg és nemrégben egy tőkéletesen berendezett modern épületben nyert elhelyezést. Az e sorok között reprodukált képek némi betekintést nyújtanak a mintaszerűen berendezett kézi- és gépszedő, valamint tégely- és gyorsajtó-tanműhelyekbe, míg más helyiségekben a tömönítő, galvanoplasztikai tanműhelyek, az előelméleti előadások terméi és a gyönyörű rajztermek kaptak helyet. Az új iskolaépület helye a lehető legideálisabb, közvetlen közelében van a Buchgewerbehausnak, amelyben a hírből is ismert Bugragépvásá-



A lipcsei Meisterschule nyomógépterme

Az egyes rézhengerátmérőknek megfelelő tényleges borítás-erősséget a megnyomott íven fogjuk ellenőrizni.

A borítás áll karton, ill. préselt papírlemezről, amely legalul a hengerre kerül, erre jön az egyenetlés, majd a papírborítás és végül a gumikendő.

Nagyjában állandó tényezők — tehát a henger kerületétől függetlenül — a gumikendő vastagsága circa 1.8 mm. erősségben és az egyenetlés circa  $\frac{2}{10}$  mm-el, amely két ív 80—100 gramm súlyú papirosnak felel meg.

Már most, ha az egész borítás erőssége mondjuk 3.4 mm és ebből a gumira 1.8 mm, az egyenetlésre  $\frac{2}{10}$  mm levonásba jön, úgy marad 1.4 mm.

Ezen 1.4 mm borítás a következőképpen oszlik meg. Alulra kerül három ív karton, egyenként  $\frac{3}{10}$  mm erősségben és erre öt papírív  $\frac{1}{10}$ .

Az ívek megerősítése a hengeren úgy történik, hogy két kartonívet a hengeren elől beragasztunk, a következő kartonív — itt a szükséghez képest kartonívek — valamint az erre kerülő papírívek lépcsőzetesen, illetve átmenetesen ragasztatnak egymás fölé úgy elől, mint pedig hátul — lásd ábrát — hogy ezáltal a réz- és nyomóhengernek egymáson való legördülésében minden zökkenőt elkerüljünk. A biztonság okáért még a ragasztott íveket csiszoló-papírral lesimítjük. Felgalvanizált, tehát nagy átmérőjű hengereknél a három esetleg négy kartonívnl több ív ragasztását elkerülendő, préselt lemezt alkalmazunk.

Különös gondot kell a ragasztásra fordítani, nehogy az ívek a nyomás tartama alatt elmozduljanak.

Az egyenetlés elkészítésénél a legfőbb feladat: az erősítő — tehát alá-  
rakandó helyek — egészen pontos meghatározása a nyomóhengeren, hogy ezek a helyek a rézhenger megfelelő részeivel kerüljenek nyomáskor össze. E célból először is a már helyes borítással ellátott hengerre egy ívet próbaképpen megnyomunk és ezen ív két végét és a közepét még a hengeren átszúrjuk. Megjegyezni óhajtunk, hogy gyakran a gumikendőre nyomnak le, amit okvetlenül kerülni kell, ha másért nem, hát azért, mert a gumi folytonos mosása folytán idő előtt megkeményedik és elasztikusságát veszíti.

Miután az ív helyzetét átszúrással a borításon markiroztuk, az egész borítást a könnyebb kezelés miatt a hengerről levesszük és a szükséges pontokat átszúrjuk. Előtte azonban tekintetbe vesszük azon csekély, mégis számításba veendő differenciát, amelyet az a baj okoz, hogy a gumikendő fölött lévő íven a nyomat kisebb, mint a gumikendő alatt. Ezen korrekció leghelyesebben a közepén szűrt jeltől kiindulva történik le és fölfelé.

Ezen korrigált ívet szúrjuk most már végérvényesen át és ragaszthatjuk fel rendszeren  $\frac{2}{10}$  mm. erősségben az egyenetlést, amelyet csak kivételesen — kevésbé szívóképes, keménypapír nyomásánál — erősítünk  $\frac{3}{10}$ -re.

Ezen egyenetlés felragasztása is lépcsőzetesen történik oly módon, hogy a legfelső valamivel nagyobb legyen, mint az egyenetlendő felület.

Természetesen az egyenetlésül szolgáló íveket vágni nem szabad, hanem csak tépni, hogy azok széle lágy átmenetet képezzen.

A fentiek szerint elkészített egyenetlés ugyan kis időtöbbletet jelent az egyenetlés nélküli nyomással szemben, de ki fog fizetődni azáltal, hogy a nyomásnál a különben elkerülhetetlen zavarokat így sikerül kiküszöbölni.



# 1931 MODIANO

A Modiano-cég legújabb reklámfüzetéhez tervezett fedőlap Tábor János grafikustól

Azonfelül a nyomáserősséget s így a gép igénybevételét is jelentősen csökkentük, ami egyértelmű a gép élettartamának meghosszabbításával. Továbbmenően a forma nem nyomórészein — Lichterekben — a kisebb nyomóerő folytán az apró piszkítások elmaradnak és a „Tónus” sem mutatkozik oly mértékben, amivel viszont a rézhenger lefűvását tudjuk megtakarítani, amely nem mindig jelent előnyt. A Rakel, a gumikendő hosszabb élettartamát teszi lehetővé.

Tehát mindent összegezve, vitán felül oly előnyöket és üzembiztonságot tesz lehetővé, amelyet minden érdekelt kellően tud értékelni.

L. L.

## A „fototipo” és társai!

Ha lapozgatunk a Magyar Grafika utolsó évfolyamának példányaiban, az az érzésünk, mintha a fotomontázs és rokonai: a fototipo, trükkfotó stb. kissé túltengene már a tipográfust érdeklő témakörön. Tagadhatatlan azonban az, hogy a fotográfának e látszólagos nagy térhódítását figyelemmel kell kísérni minden, a szakmájáért lelkesedni tudó mesterszedőnek már csak azért is, hogy adott esetben megállja a helyét, ha egy fotográfíához szedni kell néhány sort. Mert például ha alul-felül helyezi el sorait — úgy mint régen —, akkor csak az illusztráció célját szolgáló „kliséhez” szedte a magyarázó- vagy reklámszöveget és kész volt a jó, esetleg ha ügyesebb volt, a jobb nyomtatvány, míg ma ugyanez a munka talán oldalt elhelyezett fektetett sorokkal, indokolatlanul vastag, alá-, vagy mellészedett vonallal mint művészi — „fototipo” kerül a bámuló szemek elé.

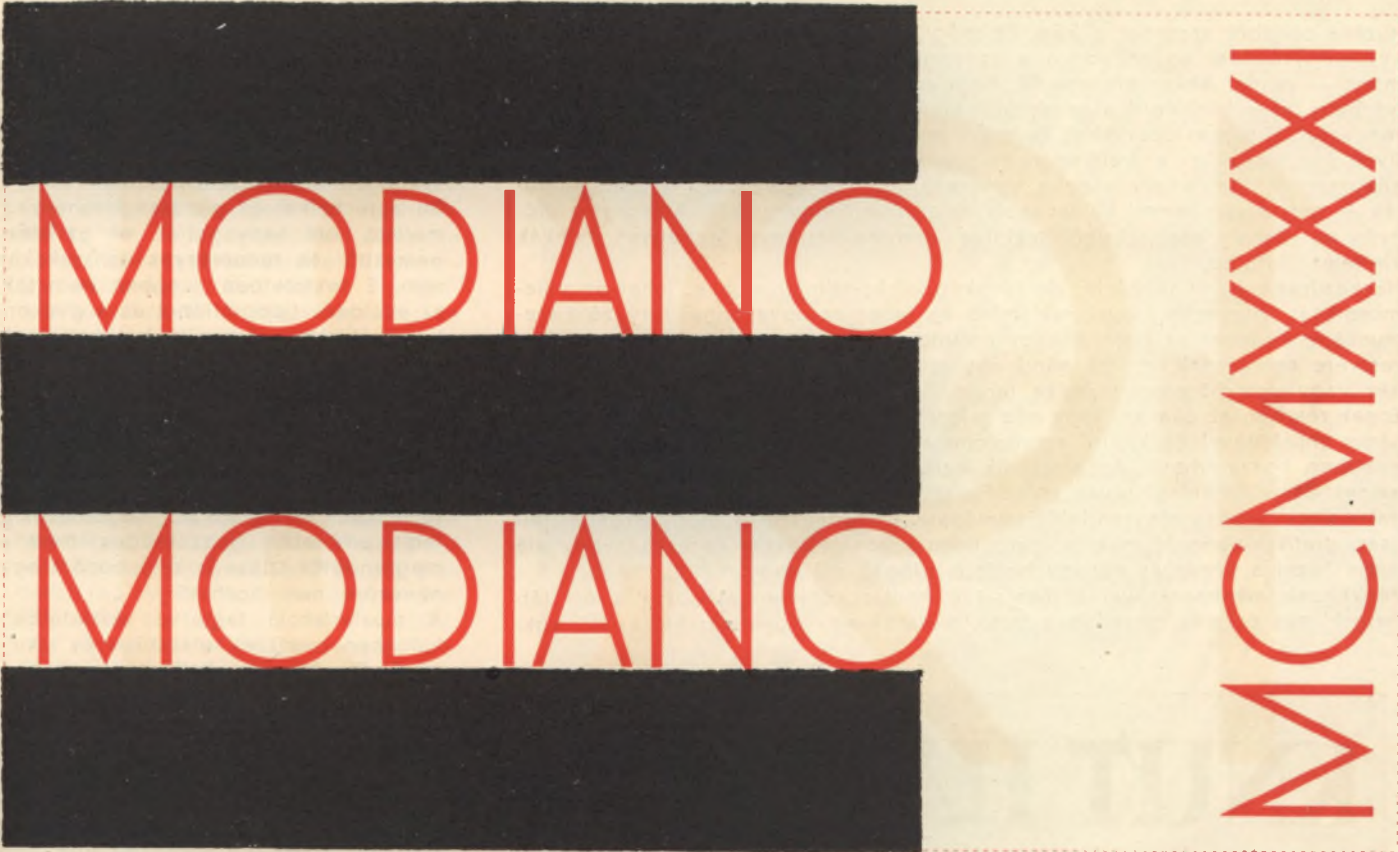
Mégcsak nem is „tipofotó”, mint ahogy illene elnevezni, hanem a fotó szón van a hangsúly, pedig ez a klisés mű is nyomdában készül és nem a fényképező műtermében.

Az egyszerűbb fotomontázs sem új, megtalálhatjuk őseit a több évtizeddel ezelőtt készült nyomtatványok között épúgy, mint napjainkban. A régi munkákon is fellelhetjük a kör, négyzet, az ovális kombinációt, mint a ma készülteken, de az ily munkák neve az egyszerű, igénytelen „tabló” volt. Nem hangsúlyozták ki a fotó szót, bár a tablók összeragasztott fényképekből állottak. Ezek között is igen gyakran akadt olyan tabló, amelyen egy-két kép

rokat rendezik a lipcsei vásárok alkalmával. Ezenkívül közel van a könyvkereskedelmi börzéhez is.

Az oktatás alapja és gerince a könyvnyomtatás két fő gyakorlati-technikai ágazata: a **kézírszedés és a nyomtatás**, ami az órarendből is világosan kitűnik. Az egyéb technikai tananyag, mint pl. a gépszedés valamennyi használatos gépen, a tömöntés, a galvanoplasztika, a rotációs nyomtatás, mint mellékszakok kezelhetnek, amelyeknek keretében a hallgatóság bár gyakorlatilag is részt vesz az előadó instruktív munkálkodásában, ezek mégis csak ismeretterjesztő tanfolyamoknak tekinthetők, miután a mesteriskolának semmiképp sem lehet célja bárkit is pl. perfekt gépszédővé kiképezni. E szakok igen értékes kiegészítését képezi a grafikai művészetek állami akadémiájának **fotomechanikai** intézete által rendezett ismeretterjesztő tanfolyam. Ez az intézmény ugyanis tankegységben áll a mesteriskolával, melynek igazgatója Carl Blecher tanár, egyben vezetője a mesteriskolának is. A nyomtatás fejlődése mindjobban ráutalja a nyomdászt arra, hogy a könyvnyomdai termeléssel versenyző más rokoniparok technikájával is behatóan foglalkozzék. Így az offset- és mélynyomás és a kémigráfia az, amelyeknek termelő módszereivel és eszközeivel, technikájával a nyomdászoknak feltét-





MODIANO

MODIANO

MODIANO

A Modiano-cég legújabb reklámfüzetéhez tervezett fedőlap Tábor János grafikustól

lenül meg kell ismerkedniük. Ezt a célt szolgálják a fentebb említett kurzusok, amelyek tökéletes berendezésű tanműhelyekben, gyakorlati munka közben folynak le. Ez a tanfolyam különben az egyedüli, ahol a mesteriskola hallgatói csak szemléltői a tanítási jellegű technikai és gyakorlati bemutatásoknak. Aki azonban a hallgatók közül mégis bármily okból tökéletes kiképzést akar nyerni ebből a fotomechanikai ismeretkörből, annak módjában van az akadémia fotomechanikai szakára beiratkozni és ott a gyakorlati oktatásban aktíve is résztvenni.

A **gazdasági tananyag** szükségszerűen szintén nagy jelentőségre tett szert s a mesteriskola e tekintetben is lépést tart a gyakorlati követelményekkel. Gazdasági, üzemevezetési tananyagot elsősorban elméletileg tanítanak s ezeknek kiegészítéseként folynak a gazdasági jellegű gyakorlatok, amelyeken minden hallgatónak részt kell vennie. Ebben a szakban nemcsak az üzletvitel két sarkpontja: a könyvvitel és a kalkuláció szerepel tananyag gyanánt, hanem az üzem- és üzletszervezés, a kereskedelmi jog is és a tanítás olyan formában folyik, hogy a hallgatók képzeletbeli nyomdavállalatban nyernek ugyancsak képzeletbeli alkalmaztatást, mint esetleg aktív vagy csendes tulajdonosok, kereskedelmi és technikai

hátterét elvették, illetve a kontúrokon maratták és továbbították a szedés-munka elvégzéséhez a — mélymaratású autotípia klisé és nem fotomontázst. Mint ahogy a fototipo elnevezés túlzott, ha fényképről készült klisé és szedett szöveg kombinációjáról van szó, épúgy a fotomontázs szónak sincs meg az értelme, ha egy kép hatását színes háttérrel fokozzuk. Két-három kép egymásra való ragasztása, amelyeken a szöveget átnyomjuk, sem fotomontázs. A Magyar Grafika multévi egyik számában van néhány igen jól sikerült fénykép, szedés és rajz kombinációjából készült melléklet, amelyeken a fotó kihangsúlyozása nélkül nemes, egyszerű, érthető magyarsággal vannak az aláírások: Bortnyik S.: Villamosplakát, Kaesz Gy.: Folyóiratcímlap, Kner A.: Folyóiratcímlap, Nemes Gy.: Villamosplakát, Tábor J.: Prospektusfedél, csak így, minden nagyhangú szédítés mellőzésevel. És ez a helyes, mert lapunk minden olvasója látja, hogy a mellékletek fényképek, illetve klisék felhasználásával készültek.

A fotomontázs, illetve képhalmozás a maga nagy perspektívátlan összevisszagságával minden jóízű ember türelmét nagy próbára teszi, de leggyakrabban nem is igyekszik senki sem megérteni az egymásra erőszakolt kisebb nagyobb házak tömegét, egy óriási csodálkozó fejet vagy szemet, amely mellett egy alulról felfelé fotografált gyárkémény, mint egy domború út tűnik el a nagy semmibe. Ez és ehhez hasonló fotomontázsok valószínűleg csak a fényképekkel való játékos kedv termékei lehetnek, de semmiesetre sem komoly, átgondolt tervező munka eredményei. Ezt bizonyítják már az ilyen képek elnevezései is, pl.: nagyváros, gyár, áruház stb.

Az olló és a szindetikon művészetének e kinövései, excentricitásai lehetnek egyes részleteikben a legmagasabb igényeket is kielégítő, művészi kivitelű fényképek, de egymásra ragasztva, összhatásban nem egyebek, mint nagy káosz. Talán ép ezért nem tudtak kellő tért hódítani a reklámművészetben és csak szórványosan láthattunk belőlük itt-ott néhány példányt. Megéreztek ezt a fotomontázs művelői is és fokozottan lecsökkentették a zűrzavaros nyugtalanságot, hogy munkájuk eredményes, elfogadható legyen. Ma már — igen helyesen — alig fordul elő képhalmozás. Egy-két képpel illusztrálják a reklámtervezők mondanivalójukat és mind több és több helyet foglal el a grafikus rajza és a tipográfia, ami természetes is, mert nem a kép kiegészítője a szöveg, hanem megfordítva: a mondanivaló kihangsúlyozása, alá-



húzása céljából szerepel a kép. Ez még abban az esetben is fennáll, ha a kép nagyságával agyonnyomja a szöveget, mert a kép maga semmit sem mond — néma. Akkor elevenedik meg, ha a grafikus vagy tipográfus lelket ad bele, azaz körüépíti a rendelőtől kívánt, de a maga elgondolása szerint rendezett, értelmes szavakkal. És miért nevezik ezt egyesek fotomontáznak? Ilymódon alakult ki a grafikában és tipográfiában a fénykép alkalmazásának közismert stílusa, amely annyira egyszerű, hogy a tervezőtől — mint mondják — nem kíván semmi különösebb megerőltető agymunkát. Amennyire előnyös ez némely szemszögből tekintve, annyira hátrányos az egyes munkák kivitelét illetőleg.

Ha kezünkbe kerül többféle, de fényképpel kombinált munka, lehet az villamosplakát, könyvcím-, vagy reklámlap és lehet az ugyanannyi tervező kezemunkája, és lehet az külföldi vagy belföldi nyomtatvány, az mind-mind édes testvére egymásnak, mintha mind egy szülőanyától származott volna, — egy kéz vagy egy műterem terméke lenne.

Ennek részben az oka az, hogy míg rajtot megtanulni csak hosszú évek fáradságos munkájával és kitartó szorgalommal lehet, addig a fotografálás könnyebben hozzáférhető. Az amatőrök ezrei között állandóan akad jónéhány, akinek összeköttetései révén sikerül a többé-kevésbé jó képét ráerőszakolni valamelyik nyomtatványrendelő ismerősére és természetesen, hogy azonnal felcsap grafikus-tipográfusnak is, mert talán vörös festékkel keresztül vagy alá tudja húzni a képét és néhány betűt is pingált alá vagy mellé.

Fényképek alkalmazásával a mestert a kontár könnyen utánozza. Ezért láthatunk más és más mozgásban tartó, mutató vagy figyelmeztető kezek sok-

vezetők, jogtanácsosok, könyvszakértők, művezetők, megrendelők és szállítók, könyvelők, kalkulátorok, levelezők, statisztikusok, mint üzemanácsi tagok. Ebben a környezetben és képzelt munkakörben tanulnak a hallgatók ok-szerű termelést, üzembilt.

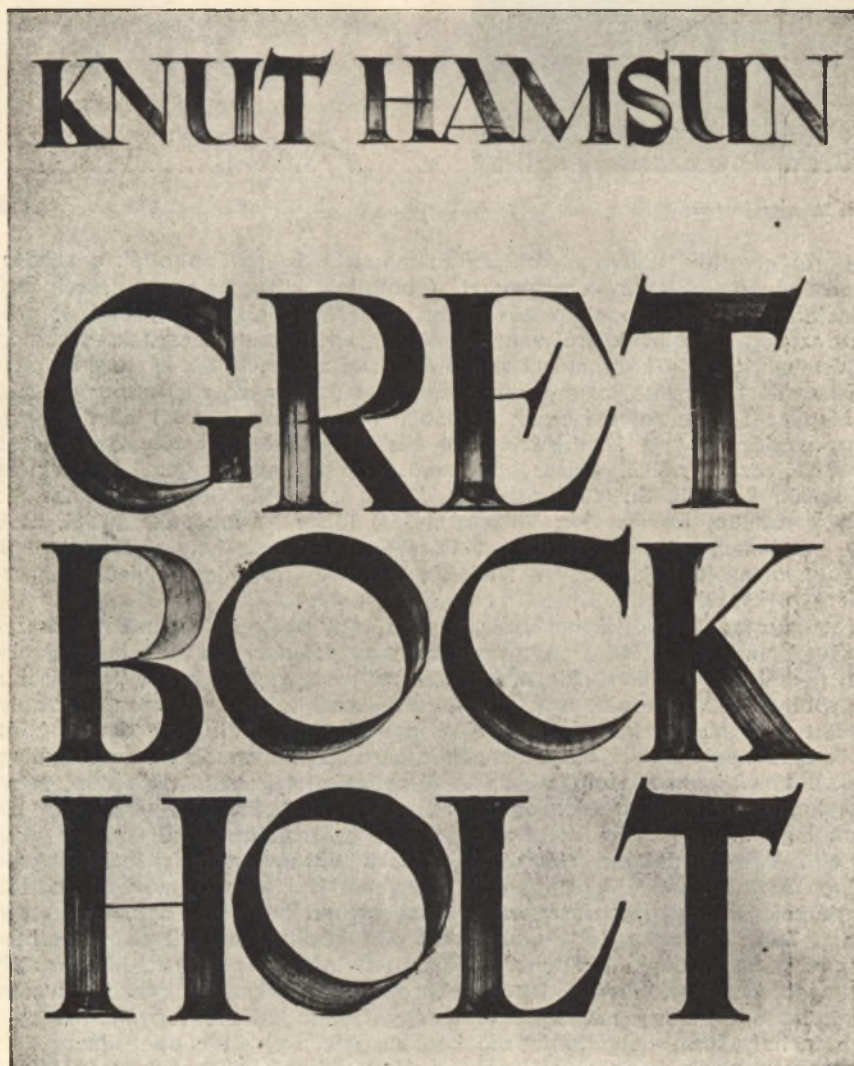
De a technikai és gazdasági tananyag mellett nem hanyagolják el az **ízlés-nemesítő és tudományos** tanszakokat sem. E tekintetben azonban nemcsak az akcicens tipográfiából és a gyakorlati grafikából részesülnek a hallgatók elméleti és szemléltető oktatást, hanem a nyomdai üzembn előforduló minden-nemű nyomtatványfajták tervezésével is foglalkoznak. E tanszakon három tanerőt is alkalmaznak, akiknek mindegyike más és más, ízlésben, irányban való technikai és grafikai megoldásokra tanít, ami azért is szükséges, mert a megrendelők ízlése is különböző s egy nevezőre nem hozható.

A mesteriskola tanterve részleteiben különben rendkívül elasztikus és alkalmazkodó. Minden hallgató esetében tekintettel vannak előképzettségre vagy a maga elé tűzött munkakörre, amelyet a gyakorlati életben betölteni szándékozik. Egyik-másik hallgató egy-egy tananyagot megfelelő előképzettség birtokában 1—2 szemeszter alatt könnyen elsajátíthat, viszont másoknak erre 3—4 szemeszterre lesz szükségük. Viszont arra is ad módot a tanterv, hogy egyes hallgatók egyik vagy másik tananyagban speciálisan hatásos kiképzésben részesülhessenek — a majdan betöltendő hivatást véve figyelembe — más tanszakokra viszont csak ismeretbővítési céllal járnak.

A mesteriskolával szorosabb nexusban állván, annak működéséről időnként be fogunk számolni és eredményeit is méltatjuk. Amennyiben lehetséges lesz, a tipográfiai és grafikai eredményekből szemelvényeket is be fogunk mutatni olvasóinknak.

## A KRITIKA ROVATA

**Aradról,** ifj. Mádi Sándor kollégától nagyszámú sajtóterméket tartalmazó gyűjteményt kaptunk, amely tipográfiai tervezeteket, grafikai rajzokat, kész nyomtatványokat és litográfákat foglal magában. A kísérő levélben azt írja, hogy „Szeretem mesterségemet, tanító-mesterem alapvető tanításai után továbbképzésemhez a „Gépterem” mellé a „Magyar Grafikát” választottam. Igyekeztem ezekből tanulni s amit annak alapján elértem, az a magánszorgalmam gyümölcse...” — Nem tudom biztosan, csak különböző körülményekből következtetem, hogy az ifjú Mádi édesapja szakmáját: a gépmesterséget tanulta ki és azt folytatja ugyanazzal a buzgósággal és hozzáértéssel, ami



Írástanulmány könyvcimlaphoz. A berlini Reimann-iskola gyakorlati grafika-osztályának munkáiból  
Vezető tanár: Max Hertwig, tervező: G. Bockholdt



jellemző tulajdonsága az idősebb Mádi kollégáinknak. Ezt csak azért állapítom meg, mert a beküldött munkák tipográfiai szempontból nem sokat jelentenek, annál többet nyomás tekintetében és főként: grafikai rajz szempontjából. Ezek a munkák inkább gépmeszterre vallanak, amolyan fiók Fisch Józsefre, aki tulajdonképpen szakmája mellett igen nagy kedvvel és meglehetsző képességgel kultiválja a tipográfiai tervezést és grafikai rajzolást és — egyre-másra viszi el szűkebb pátriája pályázatainak első és második díjait. Ami mármost a munkák kvalitását illeti, etekintetben megállapítható, hogy rendkívül fogékony és tanulékony ifjú természetével állunk szemben, akinek azonban nem állnak rendelkezésre azok az alkalmatosságok, amelyek képességeinek céltudatos kifejlesztése érdekében szükségesek volnának. Amit eddig produkált, az nyilvánvalóan a Magyar Grafika hatása alatt készült, akár litográfiai, akár tipográfiai munkáról legyen szó. Az egyes munkákon fellelhető motívumok, részletek erre vallanak, de emellett tanuskodnak arról a leleményességről és kombinációs ötletességről is, amely a tervező sajátja. Dicséretére legyen mondván, hogy a mások munkáin látott tetszetős részleteket nagyszerűen tudja variálni, ami semmiképp sem tekinthető szolgai utánzásnak, még kevésbé plagizálásnak, mert munkáinak legnagyobb részén egészen eredeti ötletekkel találkozhatunk. Figyelmébe ajánljuk, hogy tipográfiai vonatkozásban igyekezzék alkalmazkodni a mai egyszerű és nemes anyagszerűségű irányhoz és szakítson a 6–7 év előtti tipográfiai irány kilengéseivel. Ezeknek hatása nagyon szembetűnő munkáin és noha rajzos munkáin ezek valamennyire érthetőek, ennek ellenére is szükséges, hogy grafikai rajz dolgában is a konstruktív művészet terepére térjen. Hogy etekintetben törekvése eredményes lesz, az egy-két kísérletéből kiérezhető. Mindenesetre alapos és céltudatos továbbképzésre van szüksége s kívánatos volna ezt mielőbb megkezdeni.

Wv.

**Az Elek-nyomda propagandakörlevelét** hozta a posta. Mindenkor nagy megértéssel és érdeklődéssel viseltettünk minden olyan házinyomtatvány iránt, amelynek célja a megrendelőket nyomtatványrendelésre inspirálni, főként a szép és művészi vonatkozásban is kifogástalan sajtótermék iránt fogékonytá tenni a laikusokat. Ez a nyomtatvány azonban etekintetben a legtávolabbról sem elégíti ki várakozásunkat. A körlevél négyoldalas szövegnyomás, a 2–3. oldalak között helyezett két autotípiai mintanyomással és az ezeket elválasztó grafikai rajzú reklámmal, amely a nyomda címét adja tudtul az



Plakát. A berlini Reimann-iskola gyakorlati grafika-osztályának munkáiból  
Vezető tanár: Max Hertwig, tervező: F. Jordan

féleségét. Ha az egyik mesternek az az ötlete támadt, hogy a földgömböt már néhány hét múlva találkozunk ugyanazzal a motívummal, de más cikkel kapcsolatban; ha egy gramofónlemezen táncoló figura, — ami ugyan képtelenség, de hála érte a fotomontázsunk, ilyen is van, — nyomtatásban megjelent, a másik héten találkozunk a pándántjával, csakhogy ezen egy háztartási alkalmazott parkettet fényesít lábraszerezelt kefével és hogy a hasonlóság meglegyen: a parkettet kanyarították körül olyan oválisra, mint az előbbin a gramofónlemez volt.  
A laikus utánozza a mestert és a kontár csak korcsot alkothat! Ezt minden második munkán tapasztalhatjuk, mert sok már a grafikusok közé becsúszni



igyekvő és a mi szakmánkba is kotnyeleskedni akaró, mindent tudó amatőrök száma, amióta a fénykép is számításba jöhet a nyomtatványok előállításánál. A grafikus művészek más szemmel és leszűrt tapasztalatok alapján igyekeznek a hideg képbe művészetet, életet önteni, de dicséretreméltó törekvésüket az illusztráció fényképvolta megnehezíti, úgyanyira, hogy az igaziak közül mindkevesebben foglalkoznak már vele, mert a fénykép semmiféle manipulációval sem ér föl a rajz művészetének magaslatára, és csak azok ütik mellette a nagydobot, akik nem tudnak vagy nem akarnak rajzolni, vagy az érdekük úgy kívánja.

Kun Mihály

## A világ legelterjedtebb könyve

A bibliográfiai irodalom feljegyzése szerint a legelterjedtebb könyv a világon a biblia, mint olyan, mely a földteke minden részében és mindennemű és fajtájú népeinél feltalálható. Ez a könyv, mint a vallásosság alapja, a nyomdászoknak és az ezzel összefüggő rokoniparoknak a könyvgyártás terén a legtöbb munkát adja és a hírlapirodalom után a legtöbb embert foglalkoztatja és így a könyvnyomdászatban a második helyen áll az emberek táplálása terén, míg valláserkölcsei téren határozottan vezet. A biblia ilyen fokú elterjedésének ideje az 1698. évtől datálódik, amikor is megalakult Londonban e célra az első egyesület, „Society for promoting Christian knowledge” címen, majd ugyancsak 1701-ben Londonban megalakul a második e célra szervezett egyesület, „Society for the propagation of the gospel in foreign parts” címen.

Hasonló szellemben alakultak ilyen egyesületek 1700, 1750, 1780 és 1785-ben Skótszágban és 1792-ben Írországban. Mindezeket az alapításokat azonban messze túlszárnyalta és túlszárnyalja még ma is a londoni „The British and foreign Bible Society”, amelyet az északwalesi prédikátor: Károly alapított 1802-ben. Mialatt ez az egyesület a fent megjelölt első ilyenmű egyesülettel társult ennek címe alatt, elhatározták, hogy a bibliát nemcsak angol nyelven, de lehetőleg a földkerekség minden népének nyelvén ki fogják nyomtatni és azt olcsó áron fogják árusítani.

Ez eszme Angolországban olyan kedvező fogadtatásra talált, hogy minden nagyobb városban meg lehetett alakítani a segítőegyesületeket (auxiliary societies), a kevésbé népes helységeiben alakultak a fiókegyesületek és a kis falvakban és pusztákon alakultak a testvéregyesületek (branch societies), amelyeknek száma rövidesen hétezerre szökött.

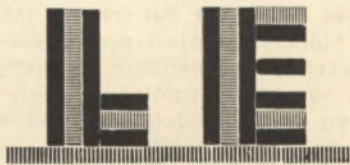
olvasónak. A körlevél és a behelyezett három melléklet selyemzsinórral van egybefűzve. Tehát meglehetősen gondot és áldozatkészséget jelent a nyomda részéről. A tulajdonképpeni körlevél tipográfiai megoldása semmiképp sem felel meg reklámcéljának. Az első oldal szövege: „Tudja, miért fontos Önnek, hogy milyen nyomdával áll összeköttetésben 1931-ben? — Megmondjuk.” Ez a szöveg minden körülmények között reklámszerű kiképzést igényelt volna, nem pedig sima sorszedést vastag keretben, kövér betűből. A két belső oldal kompresszszövege egymagában tipográfiai jól megoldott oldalakat alkot, de határozottan hibás elgondolás, hogy e szöveget a három melléklet túlságosan elválasztja, lévén a füzetecske a zsinórfűzés következtében nehezen lapozható. A csatolt reklámlap a nyomda címével nem mondható sikerült grafikai alkotásnak, ezt a tervezőnek is be kell látnia, ha komoly mérlegelés tárgyává teszi az e lapon felvonultatott háromféle rajzolt betűtípust, melyek közül az ucca-sor betűi nem szépek, a legfontosabb sorhoz — a cég nevéhez — alkalmazott típus pedig egyenesen olvashatatlan. Ez nem üres kifogás, több laikkal kísérletet tettem etekintetben és legnagyobb részük — hat közül öt — csak kínosan tudta kislábizálni az Elek szót, melynek LE betűit e sorok között léniából pontosan utánszedve reprodukáljuk. (A fekete vonalak pirossal, a rasztervonalak pedig világoskékkel, a betűk alatti víz-



Étlap  
Tervező K. Dreyer  
Fadálterv  
Tervező D. Minster  
A berlini Reimann-iskola  
gyakorlati grafika  
osztályának munkáiból  
Vezető tanár:  
Max Hertwig



szintes rasztervonal, kövér lénia sötét-kékkel vannak az eredet in nyomtatva. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az alanti egyszínű reprodukcióban a betűk sokkal olvashatóbbak, mint az eredet in, ami azzal magyarázható, hogy a fenti fekete vonalak az eredet in pirossal lévén nyomva: sokkal szembeszökőbben érvényesülnek.) A K betű után szedésére, sajnos, nem vállalkozhatunk, annyira cikornyás és formátlan. A kör-



levél nyomása egyébként jó. Meg kell vallanunk, hogy e nem sikerült körlevél meglepetésszámba ment, mert az Eleknyomdából már évekkel ezelőtt is láthattunk nagy áldozatkészségről és egyben alapos hozzájárulástól és tipográfiai, meg grafikai készütségről tanuskodó házi propaganda-nyomtatványokat, úgyhogy szinte érthetetlen, hogy a mai időkben, amikor az ilyen természetű sajtótermékek technikai és művészi kivételére a legkínosabb gonddal kell vigyázni, ilyen legkevésbé sem sikerült alkotással áll ki a piacra.

**Az újévi üdvözlőlapok** ismertetéséből a következő kártyák kritikája kimaradt: **Brodevics Szvetozár** (Beograd) háromszínű lapja az elementáris tipográfia és

Az első évben bibliai nyomtatványokra 619 font sterlinget adtak ki, de a tagok száma, kik hetenként legalább egy pennyt fizettek, mindjobban növekedett és így 1877-ben már 206.864 font sterling bevétel mellett nemcsak Angliát és gyarmatait látták el a bibliával, hanem az új- és ó-testamentumot, és az egész szentírást lefordította a kétszázat meghaladó idegen nyelvre. India, Madras, Ázsia, Afrika, Japán, Kína stb., stb. népei mind saját nyelvükön nyomtatva kapták meg a bibliát, ó- és új-testamentumot és a szentírást, amiknek terjesztésére a föld minden lakottabb helyén ügynökségeket állítottak fel. Ily módon csupán az 1876—77. években 260.000 példány bibliát, szentírást és ó- és új-testamentumot adtak el, míg fennállásuktól fogva ez időpontig összesen 83 millió példány kelt el a fentemlíttett könyvekből. Ma már több mint 600 nyelven jelenik meg a fenti bibliatársaság kiadásában a biblia, az evangélium és a szentírást, amelyekből a 900-as években állandóan 5—6 milliót adtak el évenként, míg a háborús években az eladás évenként a 7—10, sőt 14 milliót is elérte. Ez az utolsó példányszám 1916-ban kelt el, amely példányokat majdnem teljesen a harctérre vonuló katonák vették meg.

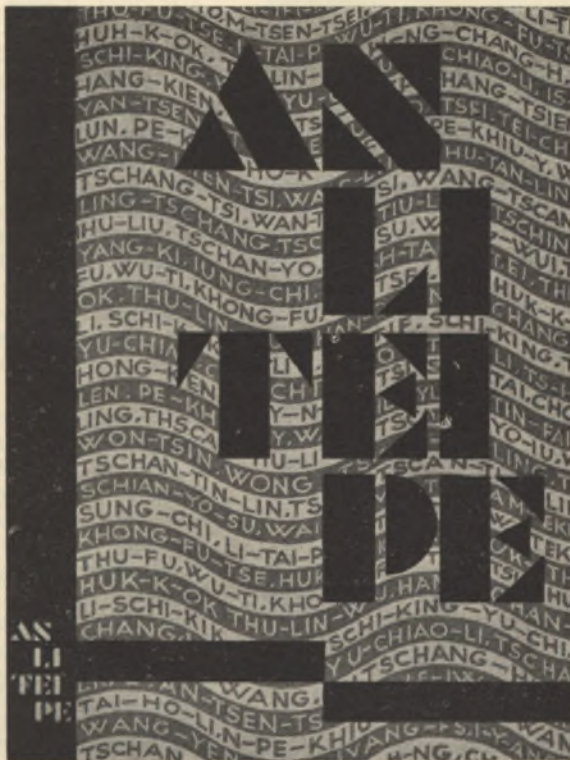
A világháború befejezése után már erősen csökkent a biblia kelendősége. Így 1919-ben már csak 8 millió és ötszáz ezer volt az eladott példányok száma, ami azonban a nyugodtabb idők beálltakor, 1925-ben, már 12 millió példány volt a fogyasztás.

Tudvalevő, hogy Kínában 1926—27-ben nagy idegen- és keresztényüldözés tört ki és azért csodálatos dolog, hogy a bibliatársaság jelentése szerint, a kínai nyelven kiadott biblia ez időben is fokozottabb mértékben fogyott, míg Japánban évenként majdnem egymillió fogy el, ami nagy sor olyan országban, amelynek alapja nem nyugszik semmiféle valláson.

Tudvalevő, hogy a mohamedán vallás a legelterjedtebb a földön és így természetes is, hogy minden tájon más és más idiomával beszélnek a mohamedán nyelvet, amely oknál fogva a biblia, szentírást, ó- és új-testamentum, evangélium nem kevesebb, mint hetvenféle idiomával van lefordítva és az eladási példányok száma évenként túlhaladja a milliót. Sőt az afrikai négek, kik túlnyomó részben szintén mohamedánok, csak azért tanulnak meg írni és olvasni, hogy a bibliát, amelyet örömmel vesznek meg, olvashassák.

Magyarországon 1811-ben kezdte meg működését ez a bibliatársaság és itt a kezdő években mintegy háromszáz ezer bibliát adtak el évenként, míg a forradalom kitörésekor, 1848-ban ez a szám már a négyszázetret érte el, míg 1849-ben az ötszázetret.

A társaság az 1885-ben tartott budapesti országos kiállításon negyven ezer



Könyvfedél:

tervezte D. Meinster

Plakát:

tervezte O. Schreiner

A berlini Reimann-iskola

gyakorlati grafika

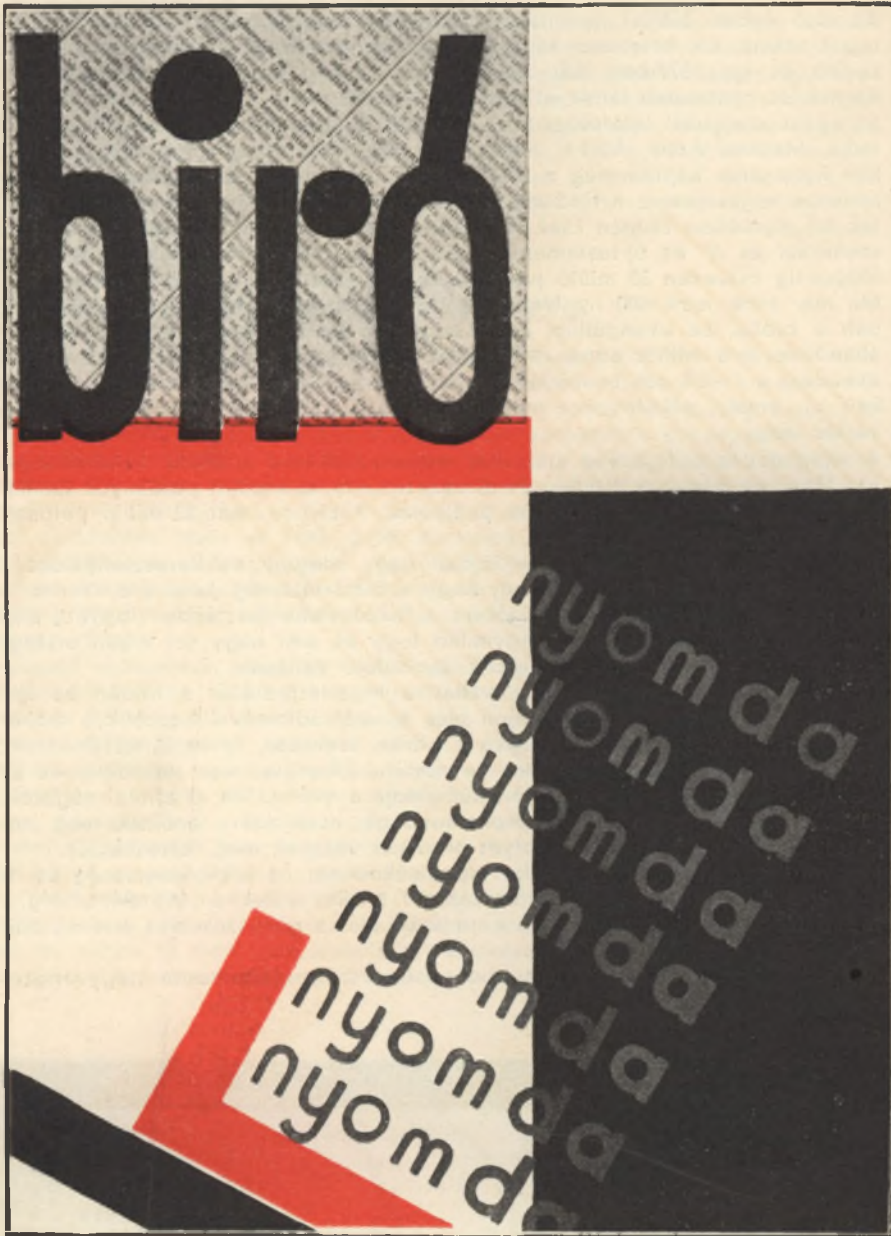
osztályának munkáiból

Vezető tanár:

Max Hertwig







Balla Éva: Reklámlap

példányt osztott ki ingyen, míg az 1896-ban tartott millenniumi kiállításon 113.000 példány evangélium kelt el. Érdekes megemlíteni, hogy ez összegben bennfoglaltatik az a díszkötésű biblia is, amelyet ugyanekkor Szász Károly református püspök nyújtott át I. Ferenc Józsefnek a budai várakban. 1908-ban Magyarországon százezer, 1912-ig százhatvannégyezer volt az eladott példányok száma, míg 1918-ban, tehát a forradalom évében már csak hatvan-ezret adtak el.

A héber biblia, melyet szintén e társaság ad ki, legjobban Palesztinában fogy, az európai kultúrállamok és Amerika héberjei nem igen élnek a biblia malasztjával. Itt csak az úgynevezett orthodox héberék élnek leginkább a szentírás malasztjával.

Az angol bibliatársaság mintájára azután mindjobban elterjedt az eszme és egyre-másra alakultak bibliatársulatok Oroszországban, Svédországban, Norvégiában, Dániában, Németországban, Svájcban, Hollandiában és Franciaországban. Mindezen országok bibliatársulatai között a legnagyobb konkurrens volt az angol bibliatársulatnak az 1809-ben alakult orosz bibliatársaság, amely mindjárt megalakulásakor 17 nyelven adta ki a bibliát, nemsokára rá 30 nyelven, röviddel erre 45 nyelven, 800.000 példányban. Egy cári ukáz 1826-ban azonban ezt a bibliatársaságot feloszlatta. Az oroszok azonban titokban

egy kifejezetten expresszionisztikus ízű vignetta jó összehatású kompozíciója. Érdekes a színbeli megoldás is, amelyben a sárga, narancs és piros színeket alkalmazta jól összehangolva enyhén sárgás papíron. — **Vértés Jenő** újrólévi lapjának ötlete jó, de kivitele mégsem mondható sikerültnek. A B. U. É. K. betűk sziluettszerű kiképzése foltban és formában már nem árulja el azt az ügyességet, ami az alapötletben megnyilvánul. — **Hartmann János, Drexler Alajos és Mihalk Pál** szép és jól sikerült Monotype-mozaikszedésű újrólévi lap kollekciójukat időközben kiegészítették egy húsvéti üdvözlőlappal, mely ötletesség és kivitel dolgában méltóan sorakozik az előbbiekhöz.

## I R O D A L O M

ROVATVEZETŐ: BÁLINT GYÖRGY

### Illyés Gyula: Sarjú-rendek

Második verskötetét adta most ki a Baumgarten-díjas fiatal költő. Az új kötet új fejlődést, új szépségek tisztult kibontakozását jelenti. Egy gazdag, robusztus és mégis komplikált, senkit sem követő költőegyeniség áll most már előttünk. Különös, nagyon komoly hangon beszél hozzánk: amíg hallgatjuk, eszünkbe jut a nagy televény, nedves földek gőzös kipárolgása, a természet örökké vibráló nyugalma és egyseges sokfélesége. Ez nem az a bizonyos giccses „földszag”, amely újában olyan kellemetlenül és agresszíven terjeng líránk berkeiben: ez itt őszerejű élmény, elszakíthatatlan, örök rokonság a földdel, a fűvel, a folyóval — a természettel. Illyés Gyula tulajdonképpen intellektuális költő (mint Horatius, vagy a legmodernebbek), de intellektualizmusának ez a természettel való összenőtttség ad mély, végtelen perspektívájú hátteret. Ez a fiatal költő libapásztor volt Rácegrespusztán és öt évig tanult a Sorbonneon — és a rácegrespusztai szénailat és a párizsi latin-francia kultúra tökéletesen és harmonikusan egybeolvad verseiben. Strófiái súlyosak, formai és gondolatbeli differenciáltságukban is egyszerűek. Nem akad bennük olyan sor, szó vagy kép, mely csak véletlenül van ott, amely mással volna helyettesíthető. Néha olyan keményen összefogottak és tömörek, mint Berzsenyi versei. És emellett nem is lehetne maibb, modernebb. Különösen ott, ahol elementáris erővel kiált soraiból a szegények sorsa, a szociális kérdés. Ilyenkor úgy dübörögnek dísztelen kemény sorai, mint csizmás nehéz lábak fenyegető menetelése.

### Zsolt Béla: Gerson és neje

Zsolt Béla megérdemli, hogy ez után a könyve után a magyar Sinclair Lewis-



nek nevezzük. Ahogyan Lewis kegyetlen éleslátással és még kegyetlenebb gúnnyal, pszichológiailag remekül kiszigerelve, sorra elénk hozza a különféle amerikai polgártípusokat — úgy mutatja meg Zsolt Béla ebben a regényében a háborúutáni Budapest néhány figuráját. Kérlelhetetlen erővel vonzsol premier planba egy szimbolikus jelentőségű házasság keretében két uralkodó típust: Gerson Zoltánt, a példás kispolgárt és alázatosan törtető kishivatalnokot, a borjútekintetű, izzadó kezű strébert, a gátlásokból, előítéletekből, hazugságokból felépített, hasoncsúszva beérkező pesti fiatallembert — és Gersonné szüf. Wlissingen Ellyt, a frigid ezredesárvát, az elszegényedett, irodában megkopott dzsentrilányt, aki fanyar, önző és kellemetlen. És körülöttük, csak néhány odavetett vonással egy-két George Gross-erejű karikatúrát: a pesti vezérigazgatót, az özvegy ezredesnét, az öreg miniszteri tanácsost és a fiatal brünni textiljampecot. Ezeknek a hősöknek minden vonása igaz, minden mozdulata tökéletesen eleven: és a regény mégsem „naturalista” és általánosító. Rengeteg Gerson van az életben, de ez az egy Gerson mégis csak önmaga, mégis különbözik másoktól, apró, finom testi és lelki nüanszokban. Éppen ezért olyan valószínű, olyan elhíhető. Százszázalékosan találó, szüggesztív ember- és házasságanalízissel és amellet maró intellektuális fölényvel írta meg Zsolt ezt a könyvet — az utóbbi évek egyik legmarkánsabb és legkegyetlenebb magyar regényét.

#### Mécs László versei. („Az ember és az árnyéka” és „Üveglegenda”)

Mécs László hirtelen nagy népszerűsége jellemző példája annak, hogy a közönség, mely rendszerint értetlen közönyt mutat a lírával szemben, miképpen akar mindent jóvátenni egy — különben tehetséges — új költő lelkes és vehemens túlértékelésével. Tagadhatatlan, hogy e pillanatban ez a színesen író papköltő a legnépszerűbb lírikus Magyarországon. Népszerűsége arisztokratakörökben kezdődött és azután fokozatosan egyre szélesedett. Akadnak még olyanok is, akik Adyval merik együtt emlegetni! Mécs László mindenestre írt néhány finom és szavalásra nagyon alkalmas verset, de... De lírájában, sajnos, megtaláljuk a legkülönbözőbb utánérzéseket, Adytól Babitsig és Paul Claudel biblikus szárnyalású neokatolicizmusától a Walt Whitman-i szabadvers háborúutáni művelőinek érces kollektívizmusáig. Ebből a rengeteg heterogén inspirációból alakult ki Mécs László ma még meglehetősen kiforratlan lírája és formanyelve, sok feltűnő, vastagon kezelt színnel, behízelt pátosszal, helyenként pedig gondosan kiszámított



Balla Éva: Reklámlap

fentartották a biblia terjesztését, de természetesen csak igen kis eredménnyel, sőt még a kommunizmus sem tudta őket megfojtani e téren, hanem persze, mint egy 1927-ben kiadott jelentésükben mondják, évenként alig tudnak 25 ezer bibliát eladni.

Az amerikai bibliatársaság, amely 1816-ban alakult, valóságos amerikai méreteken haladt előre. 1860-ban már 1200 fióktársasággal rendelkezett és évi jövedelme meghaladta a 100.000 dollárt. Eleinte évenként 250.000 darab bibliát, két-háromszor ennyi ó- és új-testamentumot, evangéliumot és szentírást adott el, míg ma ez a szám tiz-tizenöt-ször növekedik évenként.

Ma sok amerikai bibliatársaság még több mint 120 nyelven adja ki bibliáit, de működési köre leginkább csak Amerika és az őt környező szigetországokra esik.

Németországban 1715-ben Hildebrand von Canstein báró Halleben alakította meg az első bibliatársaságot azzal a céllal, hogy a bibliát olcsó áron árúítsák a nép között.

De az angol bibliatársaság sem pihent Németországban, mert 1804-ben megalakította Nürnbergben, 1819-ben a württembergi és a szászországi bibliatársaságokat, melyek után következett az összes német államokban való bibliatársaságok alapítása, amelyeknek főintéző szerve a Berlinben székelő főbibliatársaság, amely 1814 augusztus 2-án alapított és működésének első évében a bibliából 35 ezret, az ó- és új-testamentumból 13–14 ezret adott el, míg ma több millióra rúg ezek száma.

Ezekon kívül természetesen az angol, német és katolikus bibliatársaságok



fennhatósága alatt a föld majdnem minden államában és nagyobb városaiban vannak fiókinézetek, melyek gondoskodnak a szent könyvek terjesztéséről és amelyeknek példányszáma évenként megközelíti a tíz-tizenkét milliót.

1805-ben Regensburgban (Németország) alapították az első katolikus bibliatársaság, amely azonban csak tizenkét évig működött, mert 1817-ben pápai parancsra beszüntette működését.

Ez a bibliaterjesztés beszüntetése abban leli magyarázatát, hogy VII. Gergely 1080-ban a latin nyelvet mint templomi nyelvet hozta be az istentiszteleteknél és így határozottan eltiltotta a népet attól, hogy a szentírást vagy a bibliát fordításban olvassák és csak a XV. században, mikor már a Luther-féle bibliafordítás igen el volt terjedve a nép között, amely aztán a reformátusok malára hajtotta a vizet, engedte meg Hieronymus pápa, hogy a bibliából is készítsenek egy fordítást a katolikus hívek számára.

De a lutheránusi biblia csak sok fejtörést okozott a pápáknak, mert az mindjobban elterjedt a nép között, ezért majdnem minden pápa szigorított a bibliaolvasáson és tartáson olyatén módon, hogy a katolikus hívek csak azt a bibliát olvashatják és tarthatják, melyet a gyóntató atya írásbeli engedéllyel megenged, vagy amely biblia püspöki vagy katolikus templomi engedéllyel van ellátva stb., stb. Ez az eljárás aztán a XVIII. és XIX. század református bibliatársaságai és a pápák részéről csak még jobban kiélesedett, de hiába, azt többé semmiféle fenyegetései sem meg nem tilthatták, sem meg nem akadályozhatták, hogy a biblia, ha református fordításban is, mindjobban el ne terjedjen és nemcsak a népek millióinak lelki malasztot, hanem ugyanannyinak kenyeret is juttasson.

És mindez a nagy eredménye a biblia és szent könyvek elterjedésének egy walesi parasztlánynak, kinek nevét, sajnos, a történelem nem jegyezte fel, köszönhető, akinek úgyszólván látnoki kijelentése vezetett néhány egyszerű embert arra, hogy a bibliát és a szentíráásokat olcsó áron a népnek hozzáférhetővé tegyék és abból ipari világcikket és léleknevesítő objektumot alkossanak.

Haraszti József

## Radikális változás és újítás az offsetsajtó-építésben

Az offsetnyomás — bár gyakorlati alkalmazása során sok hátránya tűnt ki — aránylag rövid idő alatt óriási elterjedésre és jelentőségre tett szert a sokszorosítás terén. Ennek tudható be, hogy az offsetgépgyárak a legerőteljesebb tempóban igyekeznek a gépek tökéletesítését s kezelésük egyszerűsítését keresztülvinni. Az alábbi közleményben egy jelentőségteljes újításról számol be dr. Nicolaus építészeti kormányfőtanácsos, (Berlín), aki ismerteti a londoni George Mann & Co. offsetsajtógyár legújabb géptípusát, az egészben acélból épített offsetsajtót, amelynek ábrája a Mann-cég hirdetésében látható s amely ellenállóképesség, tartósság és teljesítmény dolgában, a gyakorlatban folytatott kísérletek során kitűnően bevált.

A nyomdai gyorsajtógyártás terén ezidőszere viszonylag nyugodt fejlődési periódus észlelhető. Újabban e téren semmiféle lényegesebb újítást nem jegyezhetünk fel. Annál nagyobb meglepetéssel szolgált a londoni 1929-es nyomdagépkiallítás, amelyen az ottani Mann-gyár egy olyan offsetnyomógépet mutatott be, melynek nyomóhengerei hajlítót és egybehegesztett acéllemezekből készültek, a szokványos vasöntvény helyett.

Az offsetnyomás a sokszorosítás egyik legújabb eljárása, amely tudvalevően abban különbözik más sokszorosító eljárásoktól, hogy a forma nem közvetlenül nyomódik át a papírra, hanem közvetve, mert a formalemezt hordó cilindert először egy gumival borított nyomóhengerre viszi át a nyomást, amely csak azután kerül érintkezésbe a papírossal, amelyre átnyomja az átvett nyomatot.

Az offset és a többi nyomtató eljárások között tehát lényeges a különbség s mégis azt látjuk, hogy az offsetsajtó szerkezeti alapelvei azonosak a nyomdai, litográfiai vagy mélynyomó gyorsajtók építési sajátosságaival, anélkül, hogy bizonyos tradicionális alapelvektől eltekintve, erre bármilyen szükség volna.

Amint azt még 1910-ben folytatott méréseim alkalmával megállapítottam, a magasnyomású (nyomdai) gyorsajtóknál a forma- és a nyomóhengeren feszülő papírv között igen magas — kb. 200 atmoszférányi — nyomás keletkezik, ami valóban szükségessé teszi a gyorsajtótípusok erős konstrukcióját.

Ugyanilyen természetű nyomáserősség az offsetsajtóknál a gumihenger és a papír között mindössze 5 atmoszférára tehető, ami négyzetcentiméterenkénti 5 kg-nyi nyomásfeszültségnek felel meg. Ez tehát feltűnően alacsonyabb az



K. Lukács Kató:  
Reklámbélyeg

„egyszerűséggel”. Versei rendszerint igen dekoratívek és tetszetősek — az esetleges tartalmi közhelyeket is mindig elegáns és okosan „modern” ornamensek rejtik el. Mindamellett sok van Mécsben az igazi költőből is: verseiben akadnak sűrűn meleg érzések, hangulatok — és talán csak kellő lelki aszkézis, elmélyülés és önkritika dolga, hogy előbb-utóbb a mai magyar líra jelentősebb értékévé fejlődjék.

### JAROSLAV HASEK: Svejek I—II

Rövid egymásutánban jelent meg magyarul a híres „Svejek” két első kötete: az egyik Párizsban, a másik Erdélyben. Magyarországi cég nem merte vállalni ennek a könyvnek kiadását. Pedig nagyon fontos volna, hogy ennek a pompás regénysorozatnak további négy kötete is minél előbb a magyar közönség elé kerüljön. Mert kevés olyan remekmű született meg a háborúról, mint Svejeknek, a „link” cseh tisztiszolgának Rabelais-ien vaskos és Cervantes-ien mélyhumorú története. Svejek felejthetetlen, örök figura, mint Sancho Pansa, akinek közeli rokona. De ez a minden hájjal megkent, zseniálisan hülye, ügyesen félszeg békebeli csavargó és háború „lógó”, egy egész kor Sancho Pansája és egy egész hadsereg válik Don Quijotévé körülötte. Ő az anti-hérosz és anti-mártír, ellenlábasa minden hősnek és minden szenvedőnek, főszereplővé nőtt epizódista, aki a maga piszkos, komikus kicsinyességében monumentális szoborra nő és bárgyú-ravasz vigyora ércbe vésődik. Svejek a „notórius hülye” az egyetlen okos ember a megvadult, megkerült háborús világban. Józán „alantas” parasztságával keresztüllát a pátoszon és hazugságon és élesen kiszimatolja mögötte a trivialitást, csalást, rosszhiszeműséget és butaságot. Van egy pompásan beváló módszere az egész megkeveredett 1914-es világgal szemben: hülyének tette magát és ezzel mindent elér és minden lehetetlen helyzetből kimászik. Ezeket a helyzeteket és kalandokat a reneszánsz-



kori nagy latin humoristák csodálatos erejével ontja magából Hasek, ez a fiatalon meghalt nagy író. Egy korszak és egy társadalom pokoli szatírja ez a könyv: fejtetőre állít mindent, kegyetlenül cigánykereket járat a legnagyobb tekintélyekkel és a vásott gyerekek egészséges, harsány nevetésével csúfol ki mindent. Ez az őseréjű gúny és humor nem kegyelmez senkinek, semminek: komikumban és íróniában oldja fel az egész világot. A kozmikus Don Quijote komoly arccal tótágast áll és az örök józan és kollektív Sancho Pansa hasát fogva nevet rajta.

### SHERWOOD ANDERSON: A nagy ember

A magyar fordítás címe nem a leg-szerencsésebb. Az eredeti címe ez: „Poor white”. Körülbelül annyit jelent: szegény sápadt. Hugh Mc. Vey, a könyv hőse egy ilyen szegény, sápadt fiú. Khut Hamsun-i figura — boldog tétlenségben lődörgő, szunnyadó öntudatú álmodozó, akinek senkije sincs, csak a tágas, pompás prairie, az álmosan csörgező kis folyó és a friss szénaitat a társai. A falusiak hülyének tartják, életképtelennek és azt mondják róla: szegény sápadt... Azután az álmodozás először játékos spekulációvá, céltalan fúró-faragó munkává fejlődik, majd a gondolkozás és a fúrás-faragás egyre rendszeresebbé válik — és Hugh végül, szinte ösztönösen, szándéktalanul megkonstruál egy egészen újfajta mezőgazdasági szerszámot. Az emberek fel figyelnek rá: kiaknázzák ügyességét, és lassan-lassan komoly feltalálónak nevelik a félszeg, álmodozó fiút. Talál-mányai forradalmasítják a falut, amely pár év alatt megnő, izmos kis várossá, lüktető ipartelepé alakul — Hugh pedig megszedi magát, civilizálódik és családot alapít. Már híres ember — newyorki cégek nagy pénzeket adnak találmányaiért és a város maga büszkeségének vallja. Mindezt nem ő tette — csak vele történt. Ő nem törekedett semmire, mindig csendes, félszeg és zárkózottan álmodozó maradt. De a találmányainak örült és büszke volt rá, hogy körülötte várossá nő a falu és általában az élet. Lassan fejlődött idáig — és ugyancsak lassan jön el fejlődésének újabb állomása, amikor már a sikerben, a fejlődésben, az egész lüktető, rohanó életben nem lát mást, mint gyerekes, oktalan, értelmetlen játékot. Magasról néz már mindent — és nem dolgozik tovább. Visszavonul családi házába és szomorú mosollyal, megbocsátó fölénnyel nézi a bolondul gomolygó életet és arra gondol, hogy csak gyerekkorában volt boldog, amikor naphosszat a fűben fekvé az eget nézte és nem gondolt semmire...

Finoman és szimbolikusan vezet végig

előbbi esettel szemben. Ebből következőleg feltehető, hogy az offsetsajtónak távolról sem szükséges olyan masszív és nehéz építésűnek lennie, mint a nyomdai gyorsajtóknak.

Ez a megállapítás szülte a kísérletet: az offsetsajtó eddig nehéz, öntöttvasból készült nyomóhengereit acéllemez-cilinderekkel pótolni. A kísérlet bevált s igazolta a feltevést, mert a könnyű, acélból készült nyomócilinderek, nagyobb szilárdságuk folytán, ellentállóbb géprészeknek bizonyultak s rendeltetésüknek nemcsak hogy tökéletesen megfelelnek, hanem az eddigi öntöttvas-konstrukciós tradícióval szemben sokféle más előnyökkel is rendelkeznek. Az acélcilinder könnyebb s ezért nem bír olyan nagy lendítő tömeggel, mint az öntöttvasból való henger sok masszív csatornájával, bordázatával és küllőjével. Ebből folyik az acélcilinder gyorsabb járatásának a lehetősége is. Ezenfelül előállítás is könnyebb, gyorsabb, biztonságosabb a vasöntésnél. Nincs szükség öntőformára, ehhez modellre, nem vagyunk kitéve az öntés kellemetlen meglepetéseinek sem, mint amilyen pl. a hőlágos öntés, ami a nyomóhenger szilárdságát károsan befolyásolhatja.

Ennek megállapítása után a Mann-gyár tovább ment egy lépéssel és az offset-sajtó egyéb — eddig tradicionálisan öntöttvasból való — alkatrészeit is acéllemezekből kezdte gyártani, olyannyira, hogy offsetgépeit ma már 90%-ig acélból építi, míg a fennmaradó 10%-nyi anyag: bronz. Ez az építési mód elsősorban 30%-kal csökkenti a gép súlyát, másodsorban pedig lényegesen növeli szilárdságát. Az offsetsajtó mozgó-forgó alkatrészeinek ez a könnyítése a gép gyorsaságát dinamikailag úgyszólván korlátlanul fokozza, olyannyira, hogy csakis a papírminőségtől, a jó festéktől és a nyomó ügyességétől függ ennek a tulajdonságnak — a gyorsaságnak — a tökéletes kihasználása. Az első ilyenképpen megépített kísérleti offsetsajtó nyomásebességét 4000—4500-ra fokoztuk és a regiszter jó volt, a festékezés kifogástalan és a gép egész halmazatának rázkódtatása meglepően csekély volt. Az összehasonlítás kedvéért a gépépítmény különböző részein vibrometriku méréseket eszközöltem s ezek szerint a gép legmagasabb pontjain, horizontális irányban 0.025 mm, vertikális irányban pedig 0.015 mm rezgést, kilengést mértem. A gép legalsó pontján — alapzatán — ezek a rezgésméretek még csekélyebbek voltak, mert vibrométerem horizontális irányban 0.025 mm-t, vertikális irányban pedig mindössze 0.010 mm-t mért. Megjegyzendő, hogy a gép felemelt alapzaton működött. Ezzel szemben egy vaskonstruktós offsetsajtón végzett ellenőrző mérések óránkénti 2500-as sebességnél horizontális irányban 0.040, vertikális irányban pedig 0.050 mm rezgést mutattak, amiből látható, hogy majdnem kétszeres sebesség mellett az acélvázas gép sokkal kisebb rezgésnek van kitéve, mint az öntöttvasvázas offsetsajtó.

Közbevetőleg meg kell jegyezni, hogy ma a dinamoelektrikus és a felületcsiszoló gépek — amelyeknél a rezgések rendkívül káros hatásúak — nagyrészt ugyancsak hegesztett, bordás acélkonstrukcióval bírnak.

Ezek előrebocsátása után a gép felépítéséről is kell szólni. A szakemberre is meglepő az az ötletesség, amellyel a gyár az acélanyagot a gép felépítésénél felhasználta.

A gép főoldalrészei U-formájú, rostélyos acéllemezekből egybehegesztett alaphozott vannak belülről alkalmazott erős vascsavarokkal erősítve. Két további oldalrész csatlakozik az előbbiekhöz a gép előrésze felé, helyet hagyva a kirakónak. Az oldalfalak erős acéllemez-merevítőkkal és átlórudakkal vannak összekötve, ami a gép szilárdságát hallatlanul felfokozza. A fentebb említett további két oldalfalra a gép elő részén a lépcsők vannak ráerősítve s a gép felépítése általában olyan praktikus, hogy a festékező-szerkezet, a lemez henger és a kirakó igen könnyen hozzáférhető.

Ezek az új gépeken a munkamenet általában azonos más enmű gépeken való munkálkodással, de ezt mégis sok apróbb újítás teszi könnyebbé.

A papírt az önberakó az előillesztékhez viszi, ahol a cilindregreiferek veszik át. Ez olyképp történik, hogy kis ideig mindkét greifer egyidejűleg tartja az ívet s lévén sebességük azonos, az ív elcsúszása teljesen kizárt. Az ívfogók egyébként a papírt nem eresztik el, míg csak a nyomás befejezést nem nyer. Csak ezután adják át egy ívvivőláncnak, amely a kivezetődobon körülviszi a kivezető ívfogóig. Ez utóbbiak az ív menetét meglasztva viszik a kirakó asztalig, ahol egy szívóléc lefékezi s egyidejűleg az alatta levő levegőt kiszivattyúzza, lehetővé teszi gyors és biztos kirakását. A festék-szerkezet is tökéletes; a festék először egy előfestékműre kerül s csak azután a főfestékező szerkezetre, amelynek feladóhengerei azután befestékeznek a formát. A kísérleti gépen rendes hengeranyagú és bőrfestékező hengereket alkalmaztak s az eredmény tökéletesen kifogástalan volt. A festékező hengerek előtt működik a nedvesítő mű, melynek két henger van állítható víztartókkal. A gumihenger tengelye két irányban elállítható. Hibás berakás esetén a gép üzeme automatikusan kikapcsolódik és pedig úgy a nyomó-



henger, mint a festékező és nedvesítő hengerek is elállíthatnak. A nedvesítő hengerek tartósságát egy újszerű krómáthuzat fokozza. A gépen alkalmazott fogazatoszorók természetesen a legújabb és legjobb technikai eljárással vannak előállítva s felülvizsgálva.

További előnyük: a gumikendőt a gépen kívül lehet tartóléceibe erősíteni s azután kényelmesen a gumihengerbe illeszteni. A felső gumikendő feszítését erre szolgáló egyszerű szerkezet teszi lehetővé. Az alsó gumi és az ez alatt levő esetleges egyenetlő ív e művelet alatt szabadon terjeszkedhet, feszülhet s nem gyűrődik. Hasonló módon történik a cinklemez beillesztése is, először a gépen kívül, azután a formahengerre, amelyen mindkét irányban állítócsavarok segítségével pontosan beállítható.

A gépről általában mondható, hogy hozzáférhetőség és kiszolgálás dolgában kitűnő megoldás. Külső kinézése is elegáns, bár teljesen stabil. A gép járása rendkívül nyugodt és szinte zajtalan. A kísérleti gép alakja 123×90 cm volt, hossza 3.20 m, szélessége — a lépcsőket is beszámítva — kb. 3 m.

Mint érdekességet említettem meg, hogy a német mérnökök egyesületének legutóbbi bécsi ülésén a hegesztőtechnika tudományos megítélése és gyakorlati alkalmazása alapos megvitatás tárgya volt s ezt követően tanulmány tárgyát képezték a gráci Elín-művek hegesztett acéllemez konstrukciójú gépei is, amelyek azt mutatják, hogy az acélananyagú gépépítés a nyomógéptechnika területén igen időszerűvé vált. ×

## Fáy Dezső Dante-illusztrációi

Az Ernst-múzeum 68. csoportkiállításának nagy eseménye volt. Ezen a kiállításon mutatta be Fáy Dezső Dante Divina Comoediájához készült 33 illusztrációját. Ezek a fametszetben elgondolt rajzok az utóbbi évek magyar könyvművészetében oly párrját ritkító eseményt jelentenek, hogy méltatásuk kívánkozik egy kiállításról szóló jelentés keretéből.

A könyvillusztrációnak kétirányú megköttöttséggel kell számolnia. Mindenekelőtt szellemi megköttöttséggel. Az illusztrátornak bele kell magát élnie az író gondolatvilágába, erkölcsi, szellemi, esztétikai elképzelésébe, a mű hangulatába, mert csak az az illusztráció szolgálhatja az olvasóban, szemlélőben a mű élvezetere, megértésére, átérzésére való lelki diszpozíciót teremtő célzatát, amely ez előfeltételeknek megfelel. Amint hogy az illusztráció élvezete is feltételezi, hogy az írásmű olvasása ugyanazokat a lelki készségeket váltsa ki bennünk, mint a mű mellé adott képek.

A másik megköttöttség, formamegköttöttség. A modern illusztrátornak elengedhetetlen kötelessége, hogy illusztrációja a könyv egészébe beilleszkedjék és hogy a könyv egységének része legyen. Ezért tehát valőrökben hozzá kell igazodnia a szedés tükréhez, műszaki szempontból oly módon kell sokszorosíthatónak lennie, amely a tipográfia jellegének megfelel és ugyanazon az anyagon, ugyanazon a fajta papíron kell előállíthatónak lennie, amely a tipográfiai sokszorosításnak is nemes anyaga.

Ez az egység-törékvés helyezte mind magasabb és magasabb polcra napjainkban a fametszetet és ezek az egység-törékvések helyezték a grafikus művészetet, de különösen a könyvművészetet a modern iparművészet körébe. Mint az iparművészetben általában, az illusztráció művészetében l'art pour l'art-ról beszélni nem lehet, az illusztrátor szolgálja s dicsőíti az írásművet, mint szellemi terméket, a könyvet mint ipari produktumot.

Ez a megköttöttség azonban nemcsak nem csökkenti az illusztrátor művének becsét, hanem felfogásom szerint emeli. Vajjon valaha is a festészet vagy szobrászat legnagyobbjai kevésbé értékes munkát végeztek-e, amikor az Isten dicsőségét és az emberi elme hatalmas alkotásait magasztalták?

Fáy Dezső illusztrációi mind a két szempontból a legmagasabban megszabott mértékkel is nagyszerű teljesítmények. Királyi szolgálat minden idők egyik legnagyobb költői elméjének és elismerő dicsőségadás annak a nagy magyar poétának, akinek fordítása inspirálta a művészt. Fáy az illusztrációi megalkotásánál Dante szellemébe igyekszik beleilleszkedni és ez maradék nélkül sikerül is neki. Nem külsőleges eseményeket illusztrál, hanem érzékelteti azokat a szellemi rúgókat, amelyek az Isteni Komédiának mozgatói. A korba helyezkedik bele, de nem helyezi a kor külsőségeinek felszínes tiszteletét az író egyénisége munkás megértésének fölébe. Szinte kézen fekszik a Dante-illusztrációk részére Dante barátjának, Giottonak utánzása. És Fáy mert közelebb kerülni Dantehez, mint Giottohoz. Merte — bár a reneszansz festészetet — előfutárjának tisztelete egész élete munkájában lépten-nyomon kiütözik — elhagyni Giotto festészetének elbeszélő egyszerűségét, hogy Dante szimbolizmusának buja világába helyezkedjék. Nem haladt azon az úton, amelyen Dante francia illusztrátora, Doré haladt, aki az Isteni Színjáték jelenéseit,

Anderson ezt a fejlődést a tétlen ábrándozói, a dolgozó „nagy emberen” át a fölünyes, rezignált bölcsig. Egy lélek fejlődése — és szimbolikusan a tömegek fejlődése, Amerika fejlődése, a világ fejlődése. Csak éppen az utolsó fokhoz még nem érkezett el Amerika és a világ... ehhez csak Hugh és a hozzá hasonló „szegény sápadt”-ak jutnak el egyelőre, csöndes, bölcs kiábrándulással.

## Magyar nyelvű Linotype instrukciós könyv

**A „Die Linotype, technisches Hilfsbuch für Maschinensetzer” magyar kiadása**

Az általános gazdasági válság ellenére például Csehszlovákiában is, mennyire jobb a tekintetben a viszonyok, mint Magyarországon, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az ungvári szaktársak olyan vállalkozásba fogtak, amire mi nem is gondolhatunk. Elhatározták a Zentralkommission der Maschinensetzer Deutschlands kiadásában megjelent „Die Linotype, technisches Hilfsbuch für Maschinensetzer” című, 14 lves szakönyv magyar nyelvű kiadását, amely Németország legkiválóbb gépszedőinek gyakorlati ismereteken alapuló munkája és eddig több mint tízezer példányban fogyott el. A magyarra való fordítást Neumann Ede végzi, akinek ezirányú tehetségét szaklapjainkban való tevékenysége révén jól ismerjük. A fordítás munkája nálánál jobb kezében aligha lehetne. Arra törekszünk, hogy a Magyar Grafika legközelebbi számában a kiadandó szakkönyvből szemelvényeket közölhessünk, úgy hogy olvasóink a munkába már megjelenése előtt betekintést nyerhessenek. Annyit már most is közölhetünk, hogy a könyv a Linotype szedőgépet tíz fejezetre elosztva tárgyalja. Az első fejezet a szedőszerkezetet ismerteti a következő sorrendben: A klaviatúra. A klaviatúrákórhangyók. A gumihengerek és azok működése. A kiváltórudak. A matricakiváltás a magazinban. Az e- és n-átváltók. A magazinváltás. Gyűjtőlemez és gyűjtőszíj. A gyűjtő és annak működése. A gyűjtőszán. A gyűjtőbelevátor. Az ékszekrény. Már ebből is kitűnik, hogy a könyv a legapróbb részeket sem hagyja figyelmen kívül és ezekkel együtt az előfordulható zavarokra is kitér. A könyv ára Magyarországon 8 pengő, ami ugyan tekintélyes összeg, de ha tekintetbe vesszük, hogy a német kiadás ára is ugyanennyi, amelyből pedig tízezerrel jóval többet nyomtak, úgy a magas ár némiképp értetővé válik. — E rendkívül hasznos kézikönyvre különösen a szerelő nélkül dolgozó nyomdáknak és ezek gépszedőinek van szükségük, amennyiben



abban minden gyakrabban és ritkábban előfordul „störung” elhárítására megfelelő útmutatás található. Megrendeléseket lapunk kiadóhivatala is elfogad.

## PÁLYÁZATI HÍREK

### A Grafikai Főnökegyesület és a Sokszorosító Ipartestület propagandakörlevél-pályázatának eredményéhez

A Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete és a Budapesti Sokszorosító Ipartestület tudvalevőleg pályázatot írt ki a kollektív propaganda-akció lefolytatására alkalmas körlevél szövegére és ezzel kapcsolatban annak tipográfiai megoldására.

A pályázatot immár el is döntötték és a beküldött 58 pályamunka közül az első díjat Mitterszky Nándor, a második díjat Kettinger Antal és a harmadik díjat Szántó Tibor kollégák munkáinak ítelték oda. A továbbiak során a legjobbnak talált munkák sorrendjét a következőképp állapították meg: 4. Egyszerű tipográfia A, 5. Modernitas, 6. Neografika, 7. Progresszív II, 8. Maket I, 9. Évi, 10. Nem szentírás, 11. Galacz jelígező munkák.

A pályamunkákat döntés után a Főnökegyesületben kiállították, de ezt a bemutatást — részben az aznapi rendkívül rossz időjárás, részben egyéb okok miatt — alig száz érdeklődő szemlélte meg.

\*

Fenti közlésünk kiegészítésére szükséges néhány megjegyzést fűzni a pályázathoz, illetve annak eredményéhez.

Elsősorban a pályázat teljesen szakszerűtlen kiírását kell szóvá tennünk. A pályázati feltételek nemcsak a körlevél tipográfiai megoldását tették feladatául a pályázóknak, hanem szövegének a megfogalmazását is. Ezt a két merőben különböző feladatot közös nevezőre hozni roppant nehéz feladat és szinte a lehetetlenséggel határos. Eltekintve attól, hogy a kereskedelmi reklámozás gyakorlati lebonyolításában kevésbé jártas és a megrendelők lelkivilágát csak távolabbról ismerő szedőktől túlságosan sok megkövetelni olyan reklámpszelektológiai ismereteket, amint ilyen feladat helyes megoldása megkövetel, fennáll még az a tény is, hogy a legjobb mesterszedők sem bírnak sokszor olyan reklámírói képességekkel, amelyeknek birtokában a körlevél olyan jól tudnák megfogalmazni, mint tipográfiáját megoldani. Éppen ezért a pályázatot két részben kellett volna kiírni és pedig az egyik pályázatot a szövegre és a másikat — az előbbinek eldöntése után — a díjnyertes szöveg tipográfiai megoldására.

Ézzel a megoldással jobb eredményt lehetett volna elérni és főként el lehet-

mint valami díszletek hatásával fokozható patétikus dráma epizódjait, festette meg. Közlebb áll Boticelli Dante illusztrációjához, ahol a Comoedia szellemi fensége s a lelkekre ható finomsága lépésről lépésre kifejezésre jut. 33 illusztrációt készített Fáy, de nem 33 jelenetet, nem 33 gondolatot dolgozott fel illusztrációiban, hanem az egész mű tartalmát és a gondolatoknak az egész műben rejlő gazdagságát. Két, három, négy ének tartalma jut kifejezésre egy-egy illusztrációban. Dante szimbólumainak egész gazdagsága, de egyszersmind az alattuk rejlő gondolatoknak a mai kor embere által érthető érzékeltetése, a műben ostromozott bűnök, tendenciák felfedése, de oly formában, amely mindent kimondhat, mert a művészet magas kellékeivel rendelkezik. Gondolkodó agy felfogása, kritikus elme szarkazmusa, elmélyülő intellektus csillognak e lapokból. Szinte megvalósíthatatlannak látszó tömörséggel súrít egy-egy lapra a gondolatok tömelegét. És mint a Divina Comoedia eszméinek mélységével is mindig világos és érthető, mert föl-építésének világos architektúrája egyik gondolatból a másikba vezet, úgy az illusztrátor művének csodálatosan világos kompozíciója rendet és rendszert tart a tartalom bujaságában. A Pokol illusztrációi felfelé csúcsosodó háromszögben komponáltattak, a Paradicsoméi lefelé csúcsosodó ékben, a Purgatóriumé pedig mint egy híddal gondolatoknak a mai kor embere által ketté osztott két rész tartalmi és művészi közössége megszakadna.

A költemény szelleméhez való tisztelet írta elő ezt a háromszögű tagozatot és az illusztrációk számát is (a költemény ugyanis három részből és minden rész 33 énekből áll).

A formai megköthettségnek is teljes egészében eleget tett a művész. A rajzok fametszetben a művész közreműködésével máris megvalósítottak és szinte belekívánkoznak egy jól tipografizált könyvbe. A magyar könyvkultusz parancsoló követelménye, hogy e fametszetek méltó szövegszedés és nyomás kíséretében jelenjenek meg. A modern fametszet stílusához alkalmazkodva, egyszerű eszközökkel, fehéren fekete sraffirozással mondja el mondanivalóját a grafikus és egyes lapoknál nagyszerűen használja a fekete nagy foltok kiemelő szépségét.

Fáy Dezső Dante illusztrációi, terjedelmükénél és színvonaluknál fogva, a modern illusztráció diadalmos erőpróbája, bizonyítéka annak, hogy az illusztrációnak minden könyvtechnikai követelménye mellett nem szabad egyszerű könyvdíszsé válni, az pedig, hogy a mi szomorú művészeti viszonyaink között ilyen mű napvilágot láthatott, erős bizonyítéka a magyar könyvművészet élni-akarásának.

Naményi Ernő

## Az ábécé Voltaire szerint

A betű a szó eleme, lényegében az összes tudományok kapuja Pontosan: az ábécé alkotja azt a kulcsot, mely minden ajtót feltár. De hát micsoda tulajdonképpen az ábécé? Kérdezzük meg Voltaire-től. Az itt következő cikk kivonat a „Dictionnaire Philosophique”-ből. A „gondolat munkásai” azok is, kiknek mozgékony ujjai adják a szavak formáit és azok is, akik életet adnak e formáknak, érdeklődéssel és kíváncsisággal fogják olvasni ez oldalakat, hol a mesteríró amellet, hogy kifejezést ad az ábécéről alkotott véleményének, a nyelvezet eredetének egy nagyon érdekes vizsgálatát szolgáltatja.

Kérjük meg a tudós embereket, kik az enciklopédiákon dolgoznak, mondják meg nekünk, miért hogy az ábécének egyáltalán nincs neve egyetlen európai nyelvben sem. Alphabeth nem jelent mást, mint A B és A B nem jelent semmit, legföljebb két hangzót jelöl és e két hangzó egyáltalán semmi összeköttetéssel nem bír egyik a másikával. Beth egyáltalán nem alakította alphá-t. Az egyik az első, a másik a második s nem tudjuk miért.

Hát hogyan lehet lehetséges, hogy a minden tudományok kapuja kifejezésére nincsen szóalak?

A mennyiségtan, a számolás művészete nem nevezetik egy-kettő-nek és gondolataink kifejezőművészetének alapfogalma Európában egyetlen bizonyos megnevezéssel sem bír, mely meghatározza!

Az ábécé a nyelvten első része; azok, akik az arab nyelvben jártasak, megmondhatnák nekem, hogy ez a nyelv, melynek, úgy mondják, nyelvten szava van a ló megjelölésére, vajjon bír-e egyel is az ábécé meghatározására? Sajnálom, hogy a kínai nyelvet nem tudom jobban, mint az arabot, mindenestre egy kis kézikönyvben olvastam (Kína története, írta: Duhalde), hogy e nemzet két szóval ajándékozta meg magát nyelve formáinak listája, katalógusa megnevezésére. Az egyik a ho-ton, a másik a hai-pien. A mi mérsékelt földövi nyelvünkben nincs sem hoton, sem hai-pien. A görögök sem voltak ügyesebbek nálunk, ők is alphabeth-et mondtak. Pedig ez alphabethet





Buday György:  
„Szegény apám”  
illusztrációja

a görögök a föníciaiaktól vették át, attól a nemzettől, melyet „írástudó népek” neveztek még a héberek is, midőn nagysokára országuk közelében letelepedtek.

Valószínű, hogy a föníciaiak azáltal, hogy betűiket közölték a görögökkel, nagy szolgálatot tettek nekik, felszabadítva őket az egyiptomi írás gondjaitól, melyet Kékropsz<sup>1</sup> hozott nekik Egyiptomból. A föníciaiak, kereskedő-faj lévén, mindent kényelmesen szerettek, míg az egyiptomiak az istenek tolmácsainak minőségében mindent nehézkessé tettek. Hallani vélek egy föníciai kereskedőt, amint valahol Achájá-ban<sup>2</sup> egy göröggel alkudozik: „Nem csupán, hogy könnyen írható betűim s hűen adják vissza a gondolatot éppen úgy, mint a hangárnyalatokat, de aktív és passzív adósságainkat is kifejezik. Az én aleph-em, melyet szíveskedjék alphá-nak ejteni, egy once<sup>3</sup> ezüstöt ér, betha kettőt ér és ro<sup>4</sup> százat. Sigma<sup>5</sup> kétszázat ér. Én önnek kétszáz once-al tartozom, fizetek egy ro-t, marad egy ro, mellyel adós maradok. De hamarosan el fogunk számolni...”

Mert minden bizonnyal a kereskedők voltak azok, akik emberek között társadalmat teremtettek és adásvételnél bizony megértésre van szükség.

Az egyiptomiak csak későbbben kezdtek: iszonyodtak a tengertől. A hajósok a tyriaiak<sup>6</sup> valának emlékezetlen idők óta. Egymáshoz láncolták a népeket, melyeket a természet távoltartott egymástól. A görögök viszont portékáikkal s kényelmes ábécéjükkel egyéb népekhez állítottak be, melyek ugyanúgy változtattak az ábécén, mint görögök tették a tyriaiak ábécéjével.

Vizsgáljuk meg a tatár, hindu, szíami, japán betűket. A legkevesebb azonoságot sem fogjuk felfedezhetni a görög és a föníciai ábécével.

Pedig mind e népek, hozzájuk értve a hottentottákat és a kaffernégereket, körülbelül olyformán ejtik ki a magán- és mássalhangzókat, mint mink, hiszen gégefőjük a lényegét ugyanúgy szolgálja. Olyanformán van ez, mint a szürke paraszt esetében, akinek épúgy van hangzója, mint a nápolyi opera első énekesnőjének, a különbség, mely a földinek egy érdes, öblös, rosszhangzású és elviselhetetlen hangot ad és az énekesnőnek egy fülemiléét, any-

<sup>1</sup> Attika első királya. <sup>2</sup> Görög tartomány. <sup>3</sup> Lat súlymérték, kb. 30 gr. <sup>4</sup> <sup>5</sup> A görög ábécé betűi: r, sz. <sup>6</sup> Régi földközi-tengeri hajós nép.

tett volna kerülni több olyan kellemetlen jelenséget, amely ennek a pályázatnak az eldöntését kísérte. Semmiképp sem irigyelendő a bírálóbizottság tagjainak helyzete s meg vagyok róla győződve, hogy a szövegezés dolgában egyikük sem merné abszolút nyugodt lelkiismerettel állítani, hogy valamenyny pályamunka szövegét ismeri és azok közül alapos és komoly mérlegelés után adta szavazatát a díjazott szövegekre. Mint minden pályázatnál, úgy ennél is csak úgy tudjuk a helyes döntést elképzelni, hogy minden terítékre került szöveg tartalmi érték, fogalmazás és más szempontokból is gondosan megbíráltatott.

Távol áll tőlem, hogy behódoljak annak a felfogásnak, amely e pályázattal kapcsolatban a munkáskörökben él, hogy t. i. a díjazott munkák élre kerülése összefüggésben áll azzal a nyíltan hangoztatott ténnyel, hogy e munkák szövegének írói főnökök voltak és egyben tagjai is a döntő bírálóbizottságnak, de a zsűri tagjai névsorának és a „Sokszorosítóipar” erre vonatkozó, meggondolatlanul leleplező közleményének egybevetése mégis igazolni látszik ezt a feltevést. Ez a felfogás — amelynek, hangsúlyozom, nem tulajdoníthatok komoly alapot — mégis teljesen bizonytalanná tette a pályázat eredményét és valószínű következménye az lesz, hogy az esetleges újabb főnökegyesületi pályázatok eredményeivel nem fognak jární.

Ami mármost a pályázat tipográfiai eldöntését illeti, valójában nincs helye utólagos óvásoknak, rekriminációknak. Negyedszázad óta a legtöbb magyar szedés pályázat eldöntésénél bábáskodtam és így nagyon jól tudom, hogy a döntés rendszerint a zsűritagok ízlésének hű kifejezője, ami természetesen dolog, hiszen ízlése ellenére senki sem fogja a pálmát odaítélni anélkül, hogy lelkiismeretével összeütközésbe ne kerülne. Éppen ezért csak örömmel regisztrálhatom, hogy a bírálóbizottság tagjainak ízlése teljesen a mai modern tipográfiai megoldásokban találta meg a jutalmazandó műveket. Mitterszky Nándor kollégánk munkája mindenestre megérdemelte az első díjat. Ötletesen és a szöveggel harmonikusán oldotta meg feladatát, amelyen csak a baloldali sarokban alkalmazott „blickfangot” kifogásolom, mint felesleges dolgot. Kettinger Antal munkáját tulajdonképpen szövege miatt jutalmazták a második díjjal, tipográfiai megoldása nem is szerencsés, mert inkább villamosreklám hatású, mint körlevél. Szántó Tibor kollégánk harmadik díjjal jutalmazott munkájának első oldala jó, bár nem újszerű, nem eredeti gondolat. Ezzel a munkával kapcsolatban azonban már rá kell mutatnom egy súlyos téve-



désére a zsűrinek — bár nem szívesen teszem, meri a pályázatban érdekelt voltam. E munka szövege gyanánt másfél kvart oldalnyi kéziratot láttam mellette a vázlat mellett; a vázlaton — mely egyébként sem volt befejezett vázlat — ennek a szövegnek hihetetlenül kicsiny sítot jelölt ki a tervező, olyannyira kicsiny helyet, hogy arra azt a töméntelen sok szöveget ráhozni: technikai lehetetlenséggel határos. Magyarán mondvá: a vázlat ki nem szedhető.

A pályázat jónak minősített és fentebb felsorolt munkáinak tipográfiai megoldása általában jónak mondható, de ez áll különben a nem helyezett munkákra is, amint hogy a pályázaton nagyon kevés volt a nivótlan tipográfia.

\*

A pályázat eredményéből — sajnos — nem áll módunkban szemelvényeket reprodukálni, mert ama kérésünket, hogy tétessék lehetővé a pályamunkák újbóli kiállítása és lapunkban való reprodukálása, a propagandabizottság azzal hátrította el, hogy a pályázati feltételek áttanulmányozása után nem érzi magát felhatalmazottnak ezirányú kérésünk teljesítésére s így kénytelen ez elől kitérni.

Wanko V.

**Nemzetközi pályázatunk határidejét** — amint azt a Typographia egyik legutóbbi számában hírül adtuk — ki kellett tolni f. évi május 15-ig, miután a szomszédos államokban, rajtunk kívül álló okokból, későn publikálták a pályázat kiírását és elejét akartuk venni annak, hogy ottani nagyszámú olvasóink a pályázatból ilyen ok miatt kizárassanak. Ezúttal közöljük, hogy a kitűzött első terminusig Budapestről 45, a vidéki városokból 16, Romániából pedig 9 pályamunka küldetett be. E beérkezett munkák jeligéi a következők: Ákombákom, Betű I és II, Biztos utakon, Block, Ciceró I és II, Cinka Panna, Carmen, Folt, Futura, Gutenberg, Gutenberg I, II, III, IV, Hangulat, Hópehely, Ideál, Jolán, Kettőnk bűne a és b, Korszerű, Krix-Krax, Kefelevonat I és II, Lénia, M. N., Mignon, Magam útján a és b, Mesterség, Mignon I, Napsugárka, Nyíl, Narancs, Nem stílus, Nem művészet A és B, Négynegyed, Olomba I és II, Palermo I és II, Piros, Piros-fekete, Pont, Reklámhatás a és b, Stílus, Start, Sas, Semmi, Szóló, Toronyőr I és II, Türelem, Tónusváltozás A, B, C, Tubi 1, 2, 3, 4, Troubadour, Tipográfia I, II, III, IV, Új generáció, Zöld. — Gutenberg és Mignon jeligék alatt több pályamunka küldetett be és ezért megkülönböztetésül a második helyen közölt ilyen jeligékhez a szerkesztőség fűzte hozzá a római számjelzést. — A beérkezett pályamunkákról ezúttal már annyit megállapíthatunk, hogy az eddigi eredmény is rendkívül biztató és nivós.

Buday György:  
„Szobaének”  
illusztrációja



nyira észrevehetően, hogy egyetlen anatomista sem tudja fölfedezni A tőkfilkő agyveleje ez, mely a langeszűüre úgy hasonlít, mint két csöpp víz. Tudományos beszélve: a kezdetleges beszéd nem valami kimérai hőbortőség?

Vajjon mit mondanának az emberről, aki megkeresni akarná, mely volt a kezdő kiáltása az összes állatoknak és hogyan történt meg, hogy a századok megsokszorozódásán át a birkák bögni, a macskák nyávogni, a galambok turbékolni és a fürj fütyülni határozták el magukat? Nagyszerűen megértik őket egymást az ő saját tájszólásukban és sokkal jobban, mint mi. Minden fajtának saját egyéni nyelve és saját egyéni beszéde van. S az eszkimók és algonkánok nyelve egyáltalán nem hasonlítható a peruiak beszédéhez. Nem volt vala több kezdetleges nyelv a földön, mint kezdetleges tölgyfa, avagy kezdetleges fűszál!

Számos rabbi azt vitatja, hogy az ősnelv a szamaritánusok nyelve volt, mások bizonyosak benne, hogy az ó-breton<sup>7</sup> nyelv volt ez; ebben a bizonytalanságban anélkül, hogy megsértenénk Quimper és Szamária lakosait, egész nyugodtan hihetünk az ősnelvek nemlétezésében.

Nem föltelemezhető-e vajjon, anélkül, hogy valakit is megbántanánk e föltevéssel, hogy az ábécé kiáltásokkal, rikoltásokkal és indulatszókkal kezdődött? A kicsinyek önmaguktól mondják, ha, he, midőn valamit látnak, ami meglepi őket; hí, hí, mikor sírnak, hü-hü, hu-hu, he-he, mikor mulatnak és aj, midőn verik őket.

A gyermekek által a magánhangzókkal képzett indulatszóktól, melyek a gyermekeknek époly természetesek, mint a békáknak a szaporodás, már nincs oly túltávol, mint gondolnánk a teljes ábécé. Szükséges, hogy egy anya gyermekének mondja a gyere, nesze, fogd, közelebb, menj egyenértékű alakjait; e szavak egyáltalán nem kifejezők és nem festenek semmit, de egy kísérőmozdulat által értetődnek meg.

Ezen kezdő alapelemektől nagy darab út vezet, amíg a szó- és a mondatnhoz érünk. Az alfabétikus alakok, melyek ugyanazon időben a dolgok nevét, mennyiségét, események dátumjait, emberek gondolatait fejezik ki, lassan-lassan titokzatossá válnak azok számára is, akik alkották e jegyeket.

<sup>7</sup> Francia tájnép Quimper vidékén.



A kalkedónok, a szíriaiak és az egyiptomiak a betűk kapcsolásához és kifejezőmódjukhoz isteni tulajdonságokat fűztek. Azt hitték, hogy a nevek önmagukban kifejezők, hogy egy erő, egy titokzatos erényt foglalnak magukban. Odáig mentek e feltevésükben, hogy azt állították, hogy a hatalmasság főnév, saját természeténél fogva hatalmas, hogy mely anyag-t fejezett ki, anyagi volt és mely Isten fogalmát tartalmazta, isteni volt önmagában is.

Ez a betűtudomány szükségképpen a jóskok mesterségében nyert alkalmazást s ma már nem létezik jósművelet betűalap nélkül. Az összes tudományok kapuja az összes tévedések kapujává vált.

Az ábécé volt eredője az ember minden tudásának, de összes ostobaságának is.

VOLTAIRE írásából fordította Gayer Raoul, Párizs

## Az írás

Minden iparművészeti Iskolán a legfontosabb tantárgy: az írás. Az általános művészi képzettséghez feltétlenül szükséges és önállósága minden alkalmazott művészetre kihat. A tipográfiát, úgyszintén a könyv- és reklámgrafikát pedig teljesen uralja.

A gondolatok kicserélésénél az élő szót helyettesíti. Naponta számtalan írással van dolgunk, amelyek mind tudunkra adnak valamit. Gondoljunk csak levelekre, újságokra, könyvekre, reklámokra, cégtáblákra stb. Az írást nem lehet többé az életünkből kiküszöbölni, még egy olyan utopisztikus kísérlet elgondolása révén sem, amely kísérlet azt célozná, hogy százezer óriási hangszóró felszerelésével ismert egyeduralomra juttassák az élő szót. Mindannak, amit az írott és kinyomtatott szó által veszünk fél magunkba, csak egészen töredékes részét tudnók elsajátítani. A költő szavai, melyek szerint: „Mindenek felett győz az írás” — valóban igazak. Az írás meg fog maradni a jövőben is, a legnagyobb gondolatközvetítőnek.

Csodálkozni való-e tehát, hogy a föld összes kultúrmépei évszázadok folyamán oly nagy figyelmet szenteltek ennek a nélkülözhetetlen gondolat közvetítő eszköznek. Művészek a legnagyobb figyelmet fordítottak az írás egyes jegyeire — a betűkre. Az évszázadok különböző stílusváltozásai mindig új és új formailag tökéletes szépséget adtak a betűnek. Ragyogó, virágzó korszakokat a mult század végén olyan hanyatlás követett, amely a betűnek nemcsak józanságot, hanem banális ízléstelelenséget kölcsönzött. Az utolsó 30 év nagy művészi újjászületése a betűnek is visszaadta, amit elvesztett. Teremtő művészek folytatják a munkát, eleget téve a mai idők követelményeinek. A figyelmes szemlélő azt gondolná, hogy az „új tárgyilagosság” a betűt is ilyen irányban tipizálta. Mint ismeretes, az egyszerű groteszk betűk ma igen divatosak. A szakember azonban mást gondol. Csak a felesleges ballasztot kell elvetni, de nem magát a lényegét, amelyre szükség van. A mai idők a praktikusra vannak beállítva. Rohanó korunk megköveteli, hogy gyorsan olvassunk. Ezért a betűt is elérte az egyszerűség forradalma. Megint egyszer olyan változás megy át, mint aminő volt az átmenet a románból a gót, ebből a reneszánsz s ebből ismét a barokk és rokokó stílusba. Most még az egyszerű, könnyenolvasható betű az uralkodó, de azért nem fogjuk örökké a groteszk írás latin betűit egyedül üdvözítőnek elfogadni. Mert ha majd már bekövetkezett a betűnek a mai érzelmeinknek megfelelő átalakulása, akkor rá fogunk jönni, hogy más írás is létezik még a groteszk íráson kívül. Elkényeztetett ízlés kielégítésénél, tehát finom könyvgrafikánál, vagy olyan esetekben, amelyek megengedik a lassabb olvasást (meghívók, könyvcímlapok, okiratok stb.) lehet díszített írást is alkalmazni, amely kissé nehezebben olvasható. De olvashatónak kell lennie, mert az olvashatatlan írás célt téveszt.

Hogy az írás lényegét megérthessük, ahhoz a történelmi fejlődés és a formák beható ismerete szükséges. Az ember azt hihetné, hogy a betű betöltötte célját, — ha jól olvasható. Erre sok példa van. Egy jó könyv, egy jó reklám a kvalitásárunak, vagy elsőrendű cég kirakati táblája, avagy cégére egy jó betűsorról kétségtelenül maradandóbban felel meg a követelményeknek. Ilyen esetekben a betű az olvasható alapformából a művészeti formára emelkedett. Így azután az írás elsőrendű célját, az olvashatóságot meghaladva, művészi élménnyé válhatik.

Az írásoktatás feladata a tehetséges növendékeket betűformák megalkotására serkenteni. Az itt kínálgató feladatok igen sokoldalúak és vonzóak. Meg lehet tervezni a szép írásplakátot, hirdetést és könyvfedelet, a kézzel írott könyv, a kezdőbetűk és a pergamenre írott kiténtető oklevelek, — mind-megannyi szép feladat. Művészi betűk ornamensekkel és képpel összekomponálva — íme a reklámgrafikai mestermű.

Mox Hertwig

## ÚJ BETŰK ÉS DÍSZEK

Neuzeit groteszk elnevezés alatt új groteszk betűt hozott forgalomba a frankfurti D. Stempel AG betűöntőde és a vele érdekközösségben álló Első Magyar Betűöntőde Rt. E betű mintasorait a 21. oldalon mutatjuk be. E betű, mint a legtöbb modern alkotású groteszk, pompásan nyílt metszésével és emellett erőteljes vonalaival egyike a legkitűnőbbeknek. Nélkülözi a mesterkéltiséget és a maga természetes vonalképződésével egészséges és kitűnő akcidensbetűt alkot, melyet a hirdetés-szedésben ép olyan jól használhatunk, mint a finomabb hatást célzó mester-szedésekben. A félkövér-változatot bátran nevezhetnők egész kövér fajtának is, mert vonalai majdnem még egyszer olyan erősek, mint a világos fajtáé. Ennek dacára a betű olvashatósága mit sem vesztett, a kisebb fokozatok tömörebb vonalképződésű betűi is jól olvashatók. A Neuzeit groteszket nonparelltól négycicerós nagyságig metszették, mint kézi betűt, de a nonparelltól ciceróig terjedő fokozatok szedőgépmatricában is rendelkezésre állanak, hogy a könyvszedés terén tegyenek jó szolgálatot a modern könyvnyomtatónak.

## TECHNIKAI UJDONSÁG

Plakátbetűk műszaruból. A megszokott fabetűk pótlása céljából már régebb idő óta kísérleteznek különböző más anyagokkal. E törekvést azzal indokolják, hogy a fabetű túlságosan kényes. Habár szakszerű impregnálás esetén nagyszerűen áll ellent a víz és egyéb folyadékok romboló hatásának, amely a fa anyagát és ezzel a betűtípus formáját néha helyrehozhatatlanul deformálja. Ezenkívül azonban a fabetű könnyen meg is sérül, úgy szedés, mint pedig a nyomtatás közben. Durvább papírok nyomása esetén a legkisebb keményebb papírcsomók is könnyen belesajtolódnak a betű felületébe. Az újabb alkalmazott anyagok közül egyike a legjobban beváltaknak a műszaru, amelynek betűvé feldolgozása semmivel sem nehezebb a fagegmunkálásnál, nyomtatás szempontjából pedig sokkalta előnyösebb a fabetűnél és szebb nyomatokat szolgáltat. Egyetlen hátránya az, hogy nagyon drága, amin azonban úgy igyekeznek segíteni, hogy impregnált faalapra csupán egy cicerónyi vastag szarulemezt ragasztanak különleges enyvvel és a betű képét ebből vágják ki. Legújabban ilyen betűket hoz forgalomba egy lipcsei cég s ennek készítményei olcsóbbak is. E cég különben egészben szaruból való plakátbetűket is gyárt.



# A Bildungsverband új nemzetközi pályázata két folyóiratának fedőlapjára

A németországi Bildungsverband ezidén augusztusban Erfurtban megtartandó küldöttgyűlésre és az ugyanakkor tartandó nemzetközi szakoktatási kongresszus alkalmára ismét fedélpályázatot írt ki, amelyen a németországi Bildungsverband-tagokon kívül résztvehetnek a svájci, a német-ausztriai, a cseh-szlovák, a hollandiai, a magyar, a luxemburgi, a belga, a jugoszláviai, a svéd és a lettországi nyomdászszág szakkulturális egyesületeinek tagjai.

A pályázat feltételei a következők:

1. A pályázaton résztvehetnek a fentebb felsorolt, valamint más, a nemzetközi nyomdásztitkársághoz csatlakozott szervezetek rendes tagjai.

2. A pályázaton résztvevő legjobb pályamunkák jutalmazására 1000 márka készpénz és a Büchergilde Gutenberg kiadványai közül 100 kötet, mint jutalom állanak rendelkezésre.

3. A pályázatra bocsátott feladat két fedőlap tervezése és ennek megfelelően két csoportra is oszlik és pedig: az első csoportba tartoznak azok a tervezetek, amelyek a Typographische Mitteilungen fedőlapjának lesznek szánva, a második csoportba viszont a Graphische Betrieb részére készített tervek.

4. Az I. csoport feladatának szövege: „**Typographische Mitteilungen**, Zeitschrift des Bildungsverbandes der Deutschen Buchdrucker, Berlin. 28. Jahrgang, Heft 10. Oktober 1931.” — Évszám, hónap, lapszám vagy évfolyamszám más is lehet s ez szabadon állapítható meg.

5. A II. csoport feladatának szövege: „**Der graphische Betrieb**, Monatschrift für Maschinenteknik, Betriebswissenschaft und Berufskunde. Verlag des Bildungsverbandes der Deutschen Buchdrucker, G. m. b. H., Berlin. 6. Jahrgang, Heft 10. Oktober 1931.” — Az évszám, évfolyam, hónap és lapszám itt is változtatható.

6. Rövidítések a lapok címében, mint pl.: Typo, T M, G B, vagy ehhez hasonlók még szignetszerű díszítésként sem alkalmazhatók.

7. Idézőléc alkalmazandó a tervezetek alján, a németországi könyvtárügyi szabványosító bizottság által tervezett formában. Ez a nálunk még ismeretlen, de a németországi lapoknál is ritka idézőléc nagysága még nincs megállapítva, azonban a lap alsó szélétől számított 2 cm-nél magasabb ne legyen. Jobbról balról kb. 25—25 mm margó hagyandó. Az idézőléc szövege a lapcím, évfolyam, szám, oldalszámok, a kiadvány megjelenési helye és éve, hónapja, napja. Ezek a tételek rövidíthetők is. (A szóbanforgó feladatoknál alkalmazandó szöveg- és beosztásmintát e lap alsórészén mutatjuk be.)

8. Mindenfajta tervezőtechnika alkalmazható. Tehát a pályamunka lehet készszedés, tisztán kidolgozott vázlat, rajz vagy tipofotó. Utóbbi esetben a rajz, vagy az alkalmazott fotó teljesen kidolgozott és cinkográfiai reprodukálásra alkalmas legyen. Két nyomásmunkamenetnél többet alkalmazni nem szabad, tehát legfeljebb kétszínű lehet a tervezet. A papírnagyság: Din C 4 (22,9×32,4 cm). A pályamunkák pontosan e nagyságra vágandók körül és így küldendők be. A pályamunkákat alátét-papírokra ragasztani szigorúan tilos!

9. Beküldési határidő: 1931 augusztus 1. A pályamunkák jelíggel láthatók el. Ha egy pályázó több munkával vesz részt a pályázaton, úgy valamennyi munkáját egyazon jelige alatt kell hogy beküldje és az egymástól eltérő munkákat sorszámozással különböztesse meg. A jeligés levélnek tartalmaznia kell a készítő nevét, pontos címét és egyesületi tagságának igazolását.

10. Hová küldendők a pályamunkák? Magyarországi pályázók munkáikat a Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Segélyezőegyesülete címére, Budapest VIII, Főherceg Sándor tér 4. szám alá címezik, tehát nem közvetlenül a kiíró szövetségnek. Miután pedig a kitűzött jutalmak összege, illetve értéke az egyes államokból származó pályamunkák számának és értékének meg-

felelően fog felosztatni, az egyes államokban készült pályamunkák az ottani központi szervezet által alakítandó külön bírálóbizottság által fognak elbíráltatni. E bírálóbizottság döntését köteles augusztus 15-ig a pályamunkák megküldése kapcsán a berlini központhoz juttatni. E bizottság döntését csakis a német Bildungsverband jogosult nyilvánosságra hozni. A pályamunkák a német Bildungsverband tulajdonába mennek át, tekintet nélkül arra, vajjon nyerte-e díjat vagy sem.

11. Egy pályázó, bármennyi munkával is vesz részt a pályázaton, csakis egy díjat, vagy jutalmat nyerhet.

12. Az összes pályamunkák a fent jelzett küldöttgyűlés alkalmával kiállítatnak, ugyanakkor a küldöttgyűlésen választandó bírálóbizottság fogja elbírálni a németországi szaktársak által beküldött munkákat és fogja meghozni a végső döntést. E bírálóbizottságban pályázók nem vehetnek részt, amennyiben a bizottságba ilyeneket is választának, úgy az illetők kötelesek munkáikat a pályázatból kivonni.

Ezek volnának a pályázat feltételei. Miután kétségtelen, hogy ezen a magyar szaktársak nagyobb számban fognak résztvenni, a pályázókat nyomatékosan figyelmeztetjük, hogy a fenti feltételeket alaposan és gondosan tanulmányozzák át és szigorúan alkalmazkodjanak az előírásokhoz, mert a német Bildungsverband ebben a tekintetben nem ismer tréfát s mindazon pályamunkákat, amelyek bár csak a legkisebb mérvben is eltérnek a feltételektől: könyörtelenül kizárja a pályázatból.

Egyébként közöljük, hogy Segélyezőegyesületünk választmánya március havi választmányi ülésén az itteni bírálóbizottságba a következő szaktársakat delegálta: Dukay Károly, Kun Mihály, Fekete Géza, Novák László, Prünner Arnold, Spitz Adolf, Bauer Henrik, Wanko Vilmos, Lackenbach Artúr és Eperly István.

**Az „Idézőléc”.** A német Bildungsverband pályázatának 7. pontjában megköveteli az idézőléc alkalmazását is. Erre könyvtárügyi szempontból van szükség s azt a célt szolgálja, hogy az egyes folyóiratok címe és egyéb fontosabb adatai (évfolyam, évszám, hónap, az egyes füzetek oldalszámai stb.) egy bizonyos előírt helyen ismételtessenek és feleslegessé váljon ezeknek az adatoknak az egész fedélfelületen való esetleges keresgélése. A német könyvtárügyi szabványosító bizottság ennek az idézőlécnek egyelőre csak a helyét jelölte ki és pedig a fedél első oldalának alján, legfeljebb 20 mm magasságban, jobbról balról 25—25 mm margóval. Ennek az oldalnak alsó margóján bemutatjuk, miként gondolják egyelőre megoldani az idézőléc formáját. Nem kell különösebben hangsúlyozni, hogy ez pusztán nyers minta és a szaktársaknak a fantáziájá szabadon csaponghat, hogy ennek az új tipográfiai megszorításnak szabadabb, de gyakorlatias és amellettt ízléses formát adjon. Ne sajnáljanak a pályázók egykis fejtörést, érdemes e dologgal foglalkozni, látha éppen valamelyik magyar pályamunka adja majd meg a végleges megoldását a most még csak tervezett idézőléc tipográfiájának. Az alanti minta a T. M. fedelén alkalmazandó idézőléc szövegét adja. A. G. B. részére tervezendő fedeleken e szöveg csak annyiban változik, hogy a Typ. Mitt. helyett Graph. Betr. szedendő.



# A Nyomdaipari Továbbképző Szaktanfolyamok zárókiállítása

A Segélyző Egyesület által nagy áldozatkészséggel fentartott továbbképző tanfolyamok 1930—31. tanévét — fennállásuk óta a hetedik esztendő — most zárták le a szokásos évszáró kiállítással. A tanfolyamok működésének méltatására legközelebbi számunkban még visszatérünk, most előljáróban csak annyit regisztrálunk, hogy a tanfolyami oktató munka az idén 11 csoportban folyt. Volt egy magyar helyesírási és nyelvhelyességi tanfolyam, melynek előadói tisztét Schwartz Ármin, a „Nyelv-művelő” című melléklapunk szerkesztője töltötte be, ezidén is működött a linó- és ólomtetszési tanfolyam Dukai Károly vezetésével; volt három vázlatkészítési tanfolyamunk Kun Mihály, Spitz Adolf és Wanko Vilmos irányítása mellett; négy tanfolyamon folyt a gépmesterek továbbképzése az Egyetemi, Pallas, Rigler és Világosság nyomdákban, ahol az oktatást Bauer Henrik, Eperly István, Ilk József és Lackenbach Artúr szakértársak vezették a végül ki-egészítette a sorozatot a Betűöntő-ében folyt öntői tanfolyam, Thalwieser Antal vezetése mellett. A hallgatók száma a tanfolyamokon meghaladta a másfél-százat s szorgalom és kitartás dolgában érezhető javulást észleltünk. A vázlatkészítési tanfolyamokon készült, főként tipográfiai tervezetek s kis részben grafikus munkák száma megközelítette az 1500-at. A tanfolyamokról részletes bírálatot, illetve az előadók jelentéseit legközelebbi számunkban fogjuk közölni s ugyanakkor bemutatunk szemelvényeket is az ott készült munkákból.

## KÖNYV- ÉS LAPSZEMLE

„Der Spaltenring” címen a Typograph G. m. b. H. szedőgépgyár egy időszaki szaklapocskát ad ki, amely a Typograph szedőgépekkel, kezelésükkel és a rajtuk való munkálkodás fortélyaisal foglalkozik igazán alaposan. E lapot figyelmebe ajánljuk a Typograph gépszedőkollégáknak is, mert nemcsak praktikus tanácsokkal szolgál, hanem állandóan ismerteti a gép mechanizmusának más-más részeit s ezirányú közleményeit mindig tiszta és érthető illusztrációkkal kíséri. A lapot a nevezett szedőgépgyár kérésre készséggel megküldi.

Alphabetblätter címen új kiadványsorozatát kezd megjelentetni a német Bildungsverband. A most megjelent mappa a Bauersche Giesserei, Frankfurt a/M. betűöntőde, Paul Renner grafikus által tervezett és világszerte nagy

népszerűségnek örvendő Futura betűjének ábécéjét tartalmazza. Huszonhárom lapon adja a világos, félkövér, háromnegyedkövér, kövér, keskeny kövér, világos kurzív, félkövér kurzív és a Futura Black összes meglévő fokozatainak ábécéjét, számjegyeit és egyéb jeleit. E lapokat kitűnően használhatják a mesterszedők a vázlatkészítésnél, mert ezek szerint mindenkor könnyen megállapítható a szedendő szövegsorok terjedelme, a sorok száma stb. A mappa a grafikai ipari oktatók szövetsége kiadványának tekintendő és mint ilyen elsősorban a tanoncoktatás területén nyer gyakorlati alkalmazást. A füzetet egyébként könyvárusi forgalomba is hozzák és megrendelhető a következő címen: Verlag des Bildungsverbandes der Deutschen Buchdrucker G. m. b. H., Berlin SW 61, Dreibundstrasse 5.

**A papír mint „tankönyv”.** Ne tessék megijedni, nem arról a tankönyvről lesz szó, amelyet papírra nyomtatnak. Ezt — úgy gondoljuk — már túlon túl jól ismerjük, mert hiszen legsajátosabb szakmánkba vág. De azért annyira mégsem ismerjük, hogy nyugodtan rámondhassuk, hogy „igazán” ismerjük. Ezt az „igazi” tudásunkat van hivatva a német nyomdászok szakképzőszövetsége (Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker) által újabban összeállított papírgyűjtemény kiegészíteni. Ez a gyűjtemény a legkelendőbb és leghasználatosabb papírfajtákat foglalja össze s 36-féle, az egyszerű szövegnyomástól kezdve a mélynyomásig terjedő széles nyomási skálára használatos nyomópapírt, 22-féle prospektus-, plakát- és borítópapírt, 11-féle író- és fogalmazópapírt, 15-féle írógép- és értékjegypapírt, 5-féle átütő- és florpostapapírt, 16-féle kartont, 5-féle itatós-, rajz- és műsorpapírt és 10-féle különböző célra szolgáló, mint merített-, borító- és fascikuluspapírost ölel fel. Az egyes papírminták az illető papír minőségét, alakját s négyzetméter és 1000 ív súlyát s jelenlegi árát is feltüntetik. A mintagyűjtemény érdekesen állítja egymás mellé az új norma szerinti és a régi, de még ma is használatos papíralakokat, végül példákat mutat be a súlyok átszámítására is. Kalkuláció és szakképzés szempontjából a gyűjtemény nélkülözhetetlen s valóban hiányt pótló munkának tekinthető szakirodalmunkban. A gyűjtemény, mely „Die gangbarsten Druckpapiere” cím alatt jött forgalomba, a Verlag des Bildungsverbandes der Deutschen Buchdrucker G. m. b. H. (Berlin SW 61, Dreibundstrasse 5) RM 2.65-ért kapható.

**A zene nyolc magyar mestere.** A magyar festőművészek egyik legkulturáltabb egyénisége, Kunwald Cézár való-

ban hivatott arra, hogy ceruzájával hódoljon a magyar zeneművészet legkiválóbbjainak. Nemrég megjelent map-pája, amely Bartók Béla, Dohnányi Ernő, Hubay Jenő, Kerner István, Kodály Zoltán, Koessler János, Mihálovits Ödön és Weiner Leó képmásait tartalmazza, magán viseli Kunwald előkelő művészetének nemes egyéniségét és az ábrázolt muzsikuskok jellegzetes arcvonásai mögött lelkük tükrét. Az album litográfiai kivitelben jelent meg, címlapjának betűvetése is Kunwald kezemunkája. A litográfia első helyen alkalmas arra, hogy azok részére, akiknek eredeti festmények és rajzok elérhetetlenek, művészi munkát hozzáférhetővé tegyen. Nagy zenészeinknek sok bámulója van és igaz köszönettel tartoznak Kunwald Cézárnak, hogy finom művészetét és elmélyülő lélekjellemzőképességét mindezeknek hozzáférhetővé tette. N. E.

## FÖLJEGYZÉSEK

**Az első magyar lap Amerikában.** A magyar szabadságharc leveretése után, 1849-ben igen sok jó és fenköltlelkű hazafinak a vándorbotot kellett kezébe vennie, hogy az átkos osztrák zsarnokság kegyetlenségeit elkerülje. Nagyon sokan csak a közeli külföldre menekültek, de voltak többen, akik a világ másik tájára, Amerikába vitorláztak és hol itt, hol amott telepedtek meg, hogy ott keressék nemcsak boldogulásukat, hanem ott sírják el szerencsétlen hazájuk sorsát, melyet az osztrákok átka kísért. Így került nagy viszontagság után Amerikába, 1853-ban Kornis Pál is, aki New Yorkban telepedett meg és ott alapította az első magyar lapot „Magyar Száműzöttek Lapja” címen. A lap nem sokáig élt, ami természetes is, mert hiszen a magyar száműzöttek, bár sokan voltak, de New Yorkba kevés jutott belőlük, ezek pedig nem tudták fentartani Kornis lapját, amely így pártolás hiánya miatt múlt ki.\*

**A legrégebb magyar Ferences irodalmi emlék.** Szent Ferenc halálának hétszázéves, 1926-ban lezajlott jubileuma alkalmából egy rendkívül érdekes irodalmi nyelvemlékről is történt emlékezés, amely A gyulafehérvári sorok címen ismeretes a nyelv- és irodalom-búvárok előtt. Ez a kézirat a legrégebb és legelső irodalmi emlék, amelyet ferencendi barát írt és szól vala ez az Árpádház kihalása utáni nehéz időkről, de megérteni nem lehet, úgyanyira, hogy ezt mindig külön kell magyarázni. A fentidézett jubileumi évben dr. Vargha Damján pécsi egyetemi tanár magyarázta a Szent István Akadémia egy ülésén és kimutatta a kézirat rendkívül érdekes és értékes voltát. E becses irodalmi emléket a gyulafehérvári



Batthyány-könyvtár őrizte meg számunkra.

**Cégváltozás.** A berlini „Deutscher Buch- und Steindruckerei”, Ernst Morgenstern cég megváltozott s azt mint „Deutscher Drucker” Verlag Ernst Boehme, Berlin SW 61. jegyzik. A cégváltozás sem a vezetésben, sem a cégbirtoklásban nem jelent változást, csupán az 1919 január 1-én életbelépett tényleges jogi állapotnak akar megfelelni, minthogy a vállalatnak azóta is dr. phil. Ernst Boehme az egyedüli tulajdonosa s az ismert grafikai havi folyóirat, a „Deutscher Drucker” is már évek óta e cím alatt jelenik meg. A kereskedelmi cégjegyzékben a cégváltozás alkalmával Wilhelm Bretag, Albin Keller és Agnes Messerschmidt k. a. berlini, valamint Herbert Boehme leipzig-i cégjegyzési jogosultsága előjegyeztetett, olyképp, hogy az említettek közül ketten együtt a céget jogosan jegyezhetik.

**Két számadat egymás mellett** néhány napján igen furcsa gondolatokat támaszt az olvasóban. A véletlen úgy hozta magával, hogy egy és ugyanazon amerikai lapban, a következő két tétel olvasható: „Az európai harctereken 1917—18-ban 14 hónap alatt 37.568 amerikai halt hősi halált, hogy a világ békében élhessen és dolgozhasson.” Néhány oldallal odébb pedig: „A most megjelent hivatalos kimutatások szerint 1929-ben az USA területén 33.061 embert gázoltak halálra a rohanó autók...”

**A bolsevista sajtóról** tartott legutóbb érdekes előadást dr. Walch a hallei egyetemen. Dr. Walch a müncheni egyetem hírlaptudományi intézetének megbízásából tanulmányozta az oroszországi sajtóviszonyokat s azokról igen érdekes számadatokat közölt. Az orosz sajtó semmiféle tekintetben nem hasonlítható össze más művelt állambeli sajtóval — vezette be tanulmányát az előadó — egészen sajátos organizmussal bír, nem mondható párt-sajtónak, a hírszolgáltatásunkkal semmiképp sem veheti fel a versenyt, no de a szenzációhajhászás sem jellemzi. Hirdetési része borzalmasan szegényes, mindössze féloldalt, kivételes alkalmankor egy-egy oldalt vesznek el a hirdetések a lapok szellemi tartalmából. Az orosz sajtó egyetlen ideális célt szolgál: a népesség minden rétegében elterjeszteni és elmélyíteni a bolsevizmus tanait. A sajtószabadság állami monopólium... A számadatok közül érdekesebbek, hogy 1913-ban, a cári Oroszországban, 1239 hírlap és 1818 folyóirat jelent meg naponként átlag három milliányi példányszámban. 1921-ben 803 újság jelent meg 2,700.000 példányban, 1923-ban 545 újság, kb. 3 milliányi példányban. Az ezt követő időben azután fokozatosan fejlődésnek indult az orosz sajtó;

kivált a példányszám emelkedett, úgy hogy 1929 végén az összes lapok napi példányszáma átlag 11,800.000 példányra rúgott. Meg kell jegyezni azonban, hogy a szovjet első öt esztendőjében valamennyi lapot díjtalanul osztogatták s csak a hatodik évtől kezdve léptették életbe újból az előfizetési díj rendszert és ekkor a legtöbb lap kénytelen volt — már amennyire ez ott lehetséges — alkalmazkodni olvasóinak kívánságaihoz is. Az orosz viszonyokkal



Monotype-on szedett újévi üdvözlőlap. Eredetijén a harang kék, az egyéb dísz és szöveg zöld

magyarázható különben, hogy valamennyi hírlap deficittel zárja mérlegét, ez azonban nagyobb gondot nem jelent, hiszen a szovjet a deficitet pótolja... Egyetlen egy hírlap mégis kivételt képez a sok között, egy kereskedelmi és ipari hírlap, amely haszonnal dolgozik. Érdekes különben, hogy évek során roppant kiterjedt munkatársi szervezetet építettek ki hivatalos úton a sajtószolgálat lebonyolítására. Így nyilvántartanak közel 100.000 munkás- és majdnem ugyanennyi paraszttudósítót, akiknek tehetségesebbjeit azután hírlapírókká is kiképeztetik. Érdekes szokást vettek fel különben a lapok a legutóbbi esztendőben, amikor is időközönként egybehívják olvasóikat az aktuális kérdések megvitatására; e megbeszéléseken — állítólag — mindenki szabadon nyilváníthatja véleményét.

**A lipcsel Deutsche Bücherei látogatónak száma** az elmúlt esztendőben az előző évihez képest megkétszereződött. A látogatók száma 314.280 személy volt. Legtöbb látogatója volt a könyvtárnak december 3-án, amikor 1348 egyén vette igénybe.

**A nyomdai balesetek száma** Németországban 10.028-ra emelkedett az elmúlt évben. Ebből szedőgépeken 198, nyomógépeken 1598, könyvkötőgépeken 639, tömöntő és egyéb készülékeken 466 baleset fordult elő.

**Szedőgépek — hadihajókon.** Újságolvasók előtt nem titok, hogy a nagy óceánjáró gőzösökön nagyon szépen berendezett „házi nyomdák” működnek, amelyek hírlapi anyagot és a hajón szükséges egyéb nyomtatványokat is előállítják. Az északamerikai Egyesült Államok hadiflottájának húsz legnagyobb egységét szintén felszerelték ilyen „házi nyomdával”, amelyek szedőgépekkel is fel vannak szerelve. Egy ilyen hadihajónyomdában működő gép-szedő kollégánk legutóbb a következő levelet intézte az egyik német szaklap szerkesztőségéhez: „... Legutóbb a lögyakorlatok során 21 csomónyi sebeség mellett sortűzet kellett leadnunk. Valamennyi ágyúnk, közöttük 8 darab 38 centiméteres, 12 darab 12.5 cm-es, valamint a légitámadást elhárító ütegek is egyszerre tüzeltek... ezalatt mi a nyomdában nyugodtan billentyűztünk, pedig a sortűz hatásaként hajónk ugyancsak erős táncba fogott, ami azonban a mi derék vaskollégáinkat egyáltalán nem hozta izgalomba... meg sem éreztek a rettenetes rázkódást...” E sorokból nemcsak a vaskolléga nyugalomára következtethetünk, hanem a gép-szedőkollégánk vasidegeire is.

**A német lapok száma az Északamerikai Egyesült Államokban.** Az USA területén, amely többszörösen nagyobb az európai Németbirodalomnál, mindössze kétszerannyi lap jelenik meg, mint Németországban. Persze példányszám dolgában egész mást mutat a statisztika, mely az amerikai nagy példányszámok mellett egészen eltörpíti a német lapok napi példányszámát. Az Egyesült Államokban 20.636 újság és folyóirat jelenik meg, melyek közül 1083 idegen — nem angol — nyelven jelenik meg. Az idegennyelvű hírlap és folyóiratok között a németek vezetnek 182 lappal. Ezeknek példányszáma viszonylag elég tekintélyes: a „New Yorker Staatszeitung” 80.000, a „New York Herald” 60.000, az ezen két lap által közösen kiadott vasárnapi „Sonntagsblatt” pedig 120.000 példányban jelenik meg. A Chicagóban megjelenő „Abendpost” és a „Sonntagspost” 50—50.000, a detroiti „Detroitter Abend-



post" pedig 19.000 példányban fogy el, a többi lapok példányszáma ehhez képest lényegesen kisebb.

**Belgrád házi nyomdát alapít.** Nálunk erős harcot indítottak a közüzemek ellen, így a Székesfővárosi házi nyomda létjogosultságát is erősen vitatják. Belgrádban ugyanez határozta el, hogy a város saját nyomtatványszükségletének előállítására nyomdát rendez be, ami ellen természetesen az ottani nyomdatulajdonosok tiltakoznak.

**Grafikai ipariskola Belgrádban.** A múlt év végén nyitották meg Belgrádban a grafikai ipariskolát, amelyben a grafikai szakma valamennyi tanonca elméleti oktatásban részesül. Különösen a rajzra fektetik a legfőbb súlyt, de a higiéniai kérdések, fizika, mechanika szintén megfelelő tanórát kaptak. Az iskolának három osztálya van és a tanítás öt osztályban történik, miután a tanoncok száma az utóbbi esztendőben emelkedett. A tanítás félnapos és minden tanonca kötelező. Az iskola fenntartásához a város közel hetvenezer dinárral járul hozzá, míg a még ezen felül szükséges anyagi hozzájárulást az állam fedezi.

**A német posta által szállított újságok és lapok száma.** A német statisztikai adatok szerint 1929. év végén 11.213 újságot és lapot tartottak nyilván a postakincstári hivatalban; az emelkedés az előző 1928. évvel szemben 4,9 százalékos. A fenti számból 222 újság hetenként kétszer, 2775 lap hatszor, 7542 lap hetenként kétszer, a többi még ennél is ritkábban jelenik meg. 1798 lap és folyóirat újonnan indított termék, 1271 a száma az 1929-ben megszűnt lapoknak. 3319 lapnál különböző — kiadó, előfizetési díj stb. — változások fordultak elő. Az 1929-ben szállított hírlapok és folyóiratok száma 1,866.903,000 példány, ami kerekén 22 millió példánnyal több, az előző évben szállított számnál. Ebben a közel két milliárdnyi számban 34 millió esik a külföldre irányított német lapokra és 8 millió a külföldről küldött lapok példányszáma.

**Küzdelem az analfabetizmus ellen Kínában.** A nemzeti kormány egyik legfőbb törekvésének tekinti, hogy a legintenzívebb küzdelmet folytassa az írni-olvasni tudás előmozdítása érdekében. Kínában 500 millió lélek él és ebből az óriási számból mindössze 87 millió tud írni és olvasni. A probléma megoldása azonban rendkívüli nehézségekbe ütközik, mert nagyon kevés a tanító, de egyébként is a kínai írásjelek nagyszáma nehézkessé is teszi a kínai írás tanítását, hiszen a fenti 87 millióból írni-olvasni tudó kínaiak csak

igen csekély töredéke ismeri valamennyi írásjelét. A kormány most azzal az érdekes kísérlettel próbálkozik, hogy az írástudó kínaiakat felhívja, hogy mindegyikük 3—3 embert tanítson meg a kínai írás tudományára, persze önzetlen lelkesedésből. Az első ilyen kísérlet most folyik le Nankingban és amennyiben eredményre vezet, úgy az egész birodalom területén fogják bevezetni. Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy ez a tanítás kizárólag a felnőttek oktatását jelentené és nem érinti a menyei birodalomban élő 37 milliónyi iskolakötelekben élő gyermek tanítását. Ez ugyancsak igen nehéz probléma. Ennek az óriási gyermek-seregnek a tanítására szüksége volna az államnak kb. 1,200.000 tanítóra. Tanítóknak talán még nem is volna hiány, de az ezzel járó költségeket — tanítók fizetését, iskolaépületek és berendezésük, taneszközök, tankönyvek költségét — már nem képes a nemzeti kormány sem előteremteni.

**A régebbi irodalom iránti érdeklődés** mindinkább gyengül. A mai kor embereit mindjobban és jobban kezdi érdekelni a legújabb irodalom, ami érthető is, hiszen az aktuális és élő problémák mindig is erősebben vonzották az embereket. A Deutsche Bücherei megállapítása szerint az olvasóknak mintegy 60 százaléka a legutolsó öt év könyvterméséből választja szellemi táplálékát és 23 százalékra tehető azoknak a száma, akik az 1920—25-ös évek irodalmát kedvelik. Mindössze 17 százalékot tesz ki azoknak a száma, akik az 1920 előtti szépirodalmat még most is szeretik. Természetesen a tudományos irodalomnál ez az arányszámmegoszlás másként alakul, erre nézve azonban még nincs adat.

## SZERKESZTŐI ÜZENET

**„Selyemneműek márkázása.”** Selyemre vagy vászonra nem szokás közönséges nyomtatás útján nyomtatni márkát, védjegyet stb., bár ez volna az egyszerűbb módszer. Selyem- vagy vászonszövetekre az áru tisztaságának és épségének megóvása érdekében átvásalással lehet a márkát „rányomtatni”. E célra vékony viaszkréta- vagy paraffinált transzparens-papírra kell a márkát előnyomtatni és pedig tükörrással a következő módon. Az e célra készített bélyegzőt vagy galvanót firnisszel előnyomtatjuk és finom bronpporral behintve a nyomatot száradás után ugyanúgy leporoljuk, mint más bronnyomásnál. Ezután egy gyorsan szárító anyaggal preparált és a bronzhoz hasonló színárnyalatú festékekkel ismét rányom-

tatjuk a bélyegzőt a bronnyomat fölé. Ezt a nyomatást azonnal behintjük rendkívül finom, könnyen olvadó gyantaporral. Ezeket a paraffinált papírra nyomott márkajelzéseket azután egyszerűen rávasalják a selyemárra; a meleg vasaló alatt ugyanis a gyanta felolvad s így a márkanyomat rátapadván a szövetre, a paraffinált papír egyszerűen lehúzható, hogy a márkát átvitele befejezést nyerjen. Bronz helyett erre a célra megfelelő színes festék is használható. Amint látja, kedves kolléga, a dolog nem olyan egyszerű s a magunk részéről övünk attól, hogy a szobán forgó 5000 selyemharisnya és egyéb enémű cikket a rendes nyomtatással tégelysajtón próbálja márkával ellátni, mert ez nagyon kockázatos vállalkozás.

**F. L., Kispeszt.** A feltalálóktól már megszoktuk, hogy „találmányuk” felértékelésében túlzásba esnek. Nagyon örülünk, hogy Ön igen szerényen, csak egyszerű gondolatnak minősíti a kikötő-zsinór helyettesítésére szánt csapszerűen keretté formálható ürpótlót. Ezzel a találmánnyal azonban legalább 30 esztendővel elkésztett, mert lényegileg teljesen azonos cicerós ürpótlókat — emlékezetünk szerint — a bécsi Poppelbaum betűöntőde az 1900-as évek elején hozott forgalomba (igen kevés sikerrel!) s azokat a sorok írója akcidentsmunkák szedésénél használta is. A Poppelbaum-féle és az Ön által proponált zsinórpótló ürpótlók között éppen csak annyi a különbség, hogy Ön az ürpótlók összekapcsolására egyenesen erre a célra készítenéd hasított — kétágú — szegeceket céloz használni, míg Poppelbaumék erre a célra egész közönséges, bármely vaskereskedésben beszerezhető vékony drótszeget használtak. Egyébként megjegyezzük, hogy a kikötőzsinór használatának kiküszöbölése olyan évtizedes probléma, amit már számtalanszor megoldottak — (ezidén két ilyen újdonság került a piacra!) — s mégis probléma maradt továbbra is egyszerűen azért, mert az új és újabb találmányok: vas- vagy betűfém keretlécek, ürpótlók oly mennyiségben beszerzése, hogy a zsinórt egy-egy kisebb üzemben ki lehessen küszöbölni, igen jelentékeny befektetést igényel s lévén ez az anyag is romlandó, állandó utánpótlásra szorul. Véleményünk szerint ilyen zsinórpótlók csakis hosszú ideig állva maradó szedések — pl. menetrendek, árjegyzékek, statisztikai táblázatok — épségének megóvásánál jöhetnek számításba, miután ez esetben a cél nem annyira a zsinór árának megspórolása, mint inkább a szedésoldalak széthullásának megelőzése, ami zsinórhasználatánál igen gyakori eset. Udv!



# SCHMIDT

# TESTVÉREK

NYOMDAFESTÉKGYÁR RT

**B U D A P E S T**

GYÁR ÉS KÖZPONTI IRODA:

**RÁKOSPALOTA**

**PÁZMÁNY U. 41**

TELEFONSZÁM: AUTOMATA 952-85

SÜRGÖNY: FARBENSCHMIDT BUDAPEST

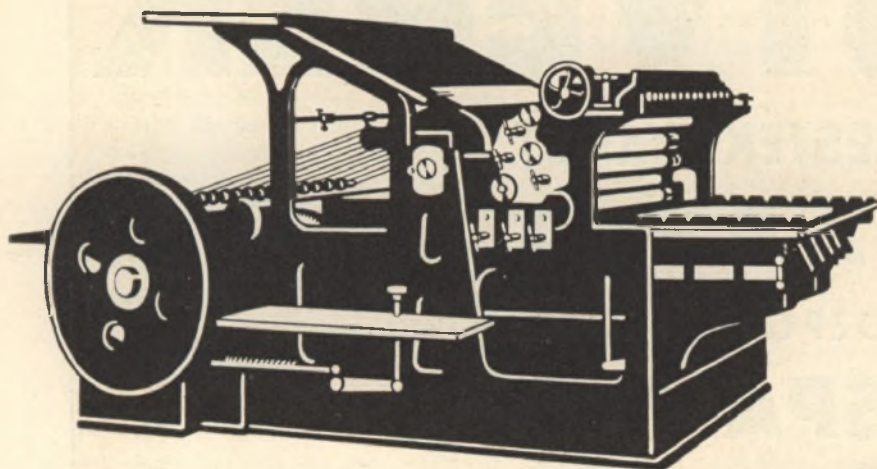


**GYÁRTMÁNYAI:**

AZ ÖSSZES KŐ-, KÖNYVNYOMDAI, VALA-  
MINT OFFSETFESTÉKEK. • KÜLÖNLEGESEN  
GYÁRTOTT MÉLYNYOMÓ-, ANILIN-GUMI-  
NYOMÓ- ÉS BÁDOGNYOMÓ-FESTÉKEK



# VELOX



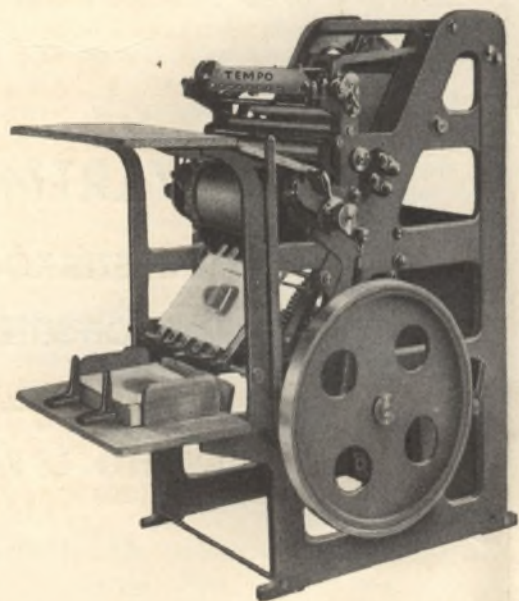
GYORSSAJTÓK  
MINŐSÉGBEN, ÁRBAN,  
FELTÉTELBEN A  
LEGKEDVEZŐBBEK.  
KÉSZLETRŐL  
SZÁLLÍTHATÓK!

# TEMPO

GYORSSAJTÓ 235x340 mm. PAPIRMÉRETTEL  
A NYOMDAIPAR SZENZÁCIÓJA. ÓRÁNKÉNTI TELJESÍTMÉNY KÉZI BE-  
RAKÁSSAL 3000 DRB. SZÁLLÍTHATÓ ÖNBERAKÓVAL FELSZERELVE IS.

ÜZEMBEN MEGTEKINTHETŐ:

CENTRUM NYOMDA BUDAPEST IX, KÖZTELEK UCCA 1.  
BUDAPEST SZKFŐV. SOKSZOROSÍTÓIPARI  
SZAKIRÁNYU TANONCISKOLA V, HONVÉD UCCA  
VIOLA ÉS GEIST NYOMDA, BUDAPEST V, ARANY JÁNOS U. 3  
M.KIR.POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG NYOMDÁJA



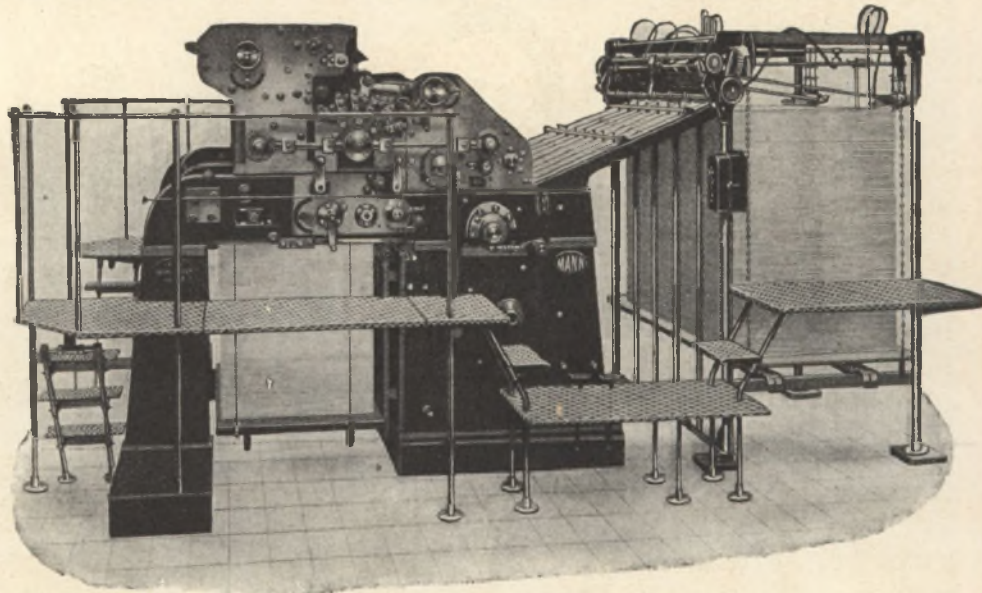
**WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁR RT. BUDAPEST V, VÁCI ÚT 48**



# AZ ÚJ »MANN«

## nagyteljesítményű „Ultra-Rapid” egyszínű offsetsajtó

radikális újítást jelent az offsetgép-építés terén. A gyártásánál használt nagyértékű anyagok és a gyakorlati tapasztalatokból leszűrt tanulságok teljes érvényesítése folytán e gép különlegességszámba vehető.



### KÜLÖNLEGES ELŐNYEI:

Teljes egészében acélból épült és a térfogata pedig lényegesen kisebb

(más hasonló teljesítményű offsetgépekkel szemben kétméterrel rövidebb)

### EGYÉB ELŐNYEI:

1. Kirakóasztalára egy méter magasra halmozhatók a kinyomott ívek; a kirakó három oldalról távolítható el.
2. Az üres kirakóasztal automatikusan emelkedik helyére, fásztó kurbilizásra nincs szükség.
3. A papír kirakása lassított menetben megy végbe, ami a gyorsjárású ívnyomógépeknél, kivált vékony papírnál mulhatatlanul szükséges.
4. Festékezőszerkezete különlegesen nagy eldörzsölő művel bír. Órákenti 4500 nyomásnál is tökéletes festékezés érhető el.
5. A festékezés és nedvesítés beállítása, a kirakó süllyedése kívülről könnyen ellenőrizhető.
6. A gumikendő és formalemez befogó- és feszítőlécei kivehetők.
7. Az illesztékek beállítása könnyen áttekinthető és ellenőrizhető.
8. Teljesen automatikus hengerindítás. Először a gumihengert kell nyomóképes helyzetbe állítani s ezt követőleg bármikor állítható nyomásra a nyomóhenger, amikor is egyidejűleg a nyomás is megkezdődik.
9. Könnyű áttekinthetőség; a gépmester anélkül, hogy helyét elhagyná, figyelemmel kísérheti a lemezt és a kinyomott íveket is s a festékezést egyszerű kézmozdulattal hajthatja végre.
10. Az erőátviteli mű a motorral együtt a gép belső részében nyer elhelyezést.
11. A festékező- és nedvesítőhengerek oldalról könnyen kiemelhetők.
12. A gumihenger nyomásállítása skálán ellenőrizhető.
13. Elektromos, gombnyomásos kapcsolás,
14. Központi olajozás.

Ehhez hasonló előnyökkel egyetlen más offsetsajtó sem rendelkezik s emellett az „Ultra-Rapid” nem is drágább más gépeknél.

**GEORGE MANN & CO. LTD. LONDON W.C. 1** AMPTON STREET  
GRAY'S INN ROAD  
**THE WORLD'S LARGEST MAKERS**

Képviselet:

**König János, okl. gépészmérnök**  
**Budapest IX, Remete ucca 23. Telefon: József 453-58**



# A MAGYAR GRAFIKA

XII. évfolyamának (1931)

1—2. és 3—4. száma

# A HAZAI PAPÍRGYÁR<sup>R</sup><sub>T.</sub>

(Fűzfő)

famentes műnyomó papír-  
ján nyomatott.



GEBR. HARTMANN, HALLE-AMMENDORF  
DRUCKFARBENFABRIKEN



Portitzer Mühle



*Duplex = Autotypie*

*Lerakat Magyarország részére:*

*Hartmann Testv. Nyomdafestékgyárak  
Budapesti Flóktelepe V.*

*Titra uccsa 6. Telefon: Aut. 231-43*